

תולדותיהם ודברי ימיהם של
צדיקי בית שאן

בעזרת

תולדותיהם ודברי ימיהם של צדיקי

בית שאן

יזמא לאור

למבדד שמחת נישואי החתן

הרב אברהם יהושע העשיל שליט"א

בן ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

י"ט סיון תשס"א

בני ברק

עמל רב רב ודמים מרובים הושקעו בהוצאת
הקונטרס הנוכחי, על כן אין להעתיק, לצלם, לסרוק,
או לשמור במאגרים, כל חומר מקונטרס זה, כולו או
חלקו. ציטוט חומר מפרי עמלנו מותר בציון המקור.
ושארית ישראל לא יעשו עולה.

כל הזכויות שמורות

למכון

שיח אבות קוידינוב

רחוב מהרש"ל 22 בני ברק

03-9749080

siachavot@gmail.com

תוכן העניינים

ה	על מפתח הבית
ט	הרה"ק רבי יואל משאץ די"ע
לב	הרבניות הצדקניות מרת מרים היה משאץ ע"ה
נד	זרעם לברכה
נו	הרה"ק רבי אלטיר אהרן אריה מפודולא די"ע
סג	הרה"ק רבי מאיר משאץ די"ע
ע	הרה"ק רבי מרדכי יוסף משה מסוליצא די"ע
צד	זרעו לברכה

על מפתן הבית

בידים רוטטות ניצבים אנו בפתחו של הבית הגדול והקדוש - 'בית שאץ', אשר במשך כמה דורות צעדו אלפי בני ישראל לאורם של צדיקי שושלת קודש זו וחרדו לשמם.

מקום מיוחד נתבצר לשושלת זו באילן היוחסין המפואר של רבותינו הקדושים מקוידינוב זי"ע, היות וראשית ממלכתו של רביה"ק מרן אדמו"ר רבי חנוך העניך דוב זי"ע - עוד בחיי אביו מרן הגה"ק מטופורוב זי"ע - מנהיג עדת חסידי קוידינוב בליטא, היתה על כסא חותנו הרה"ק רבי משה'לע מסוליצא זי"ע, ממשיך שושלת הקודש לבית שאץ בסוליצא ובבוטושני, שחסידים למאות שיחרו את פניו וניאותו לאורו. אחר הסתלקותו של הרה"ק מסוליצא זי"ע ישב חתנו רביה"ק על כסאו - כאמור, והמשיך בהנהגת העדה הקדושה כל ימי חייו.

גם משעלה לארץ הקודש ונתבקש ע"י שרידי חסידי בית קוידינוב להמשיך את שושלת רבוה"ק ולהתמנות לאיש על העדה, לא זנח את עדת מרעיתו - יהודי רומניה התמימים והפשוטים. יהודים אלו היו מגיעים במאותיהם לבית מדרשו, ולא עשו שום צעד בחייהם לפני שקיבלו את ברכת קדשו.

עד לאחרונה עוד היו מגיעים בחרדת קודש אל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, זקנים באים בימים שעוד זכרו את הצדיק רבי משה'לע סוליצער - דער הייליגער צדיק, כלשונם. והיו ישישים אלו מתארים ברגש רב, את דמותו המאירה ואת 'ראת האלקים שחפפה על פניו. בזכות תמימותם ממשיכים צאצאיהם לאחוז בעץ החיים, וביניהם אברכי משי מסלתה ומשמנה של קהל עדתינו.

סיפורי קודש ועובדות נשגבות על צדיקי בית שאן עברו במסורת רבוה"ק בדורות האחרונים, כמו גם הנהגות טובות, כתבי קודש, וחפצים מקודשים. חלק נכבד מהם כלל לא היו ידועים לצאצאי השושלת הרבים. עד הנה טרם קובצו כל אלו לפונדק אחד, והיו מפוזרים שמועות טובות אלו זעיר שם זעיר שם, חלקם כמעט ונשתקעו בתהום הנשיה. מזה זמן רב שרצון עז עלה בלבנו לסדר את הדברים כשולחן הערוך ומוכן לאכילה, למען ישוטטו הרבים ותרבה הדעת, ידעו הצאצאים את מקור חוצבתם וישתדלו לגעת באפס מה בשיפולי אדרת אבותיהם הקדושים.

לאדון הכל לשבח עלינו, שהחינו וקימנו והגיענו לעת שמחת בית צדיקים, שמחת נישואי בן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א החתן המו"מ תמים למעלות הרב אברהם יהושע העשיל שליט"א עם הכלה בת האדמו"ר הרה"צ מלייפניק צאנו שליט"א.

ממקום שבתם בגן עדן מופיעים צדיקי בית שאן לפאר את השמחה הגדולה ולהשפיע רב טוב למשתתפיה, בהיות אשר שני הצדדים גם יחד מתייחסים אליהם פעמים ואף שלוש באהבה [צד החתן: א. החתן. נין מרן אדמו"ר מוהרחה"ד. חתן הרה"ק מוהרמ"ם מסוליצא. ב. החתן. נכד כ"ק האדמו"ר מנאראל שליט"א. חתן האדמו"ר רבי משה רוקח מקוזלוב. חתן הרה"צ רבי אהרן הלפרין מברעזאן. בן הרה"ק בעל אמרי יהודה מברעזאן. חתן הרה"ק רבי יואל משאץ. ג. הרה"צ רבי אהרן הלפרין מברעזאן. חתן הרה"ק רבי מאיר משאץ. צד הכלה: א. הכלה. נינת הגה"צ רבי יעקב מטשאקווא. חתן הגה"ק מוהר"ש משאץ לונדון. בן הרה"ק מסוליצא. ב. הגה"ק מוהר"ש משאץ לונדון. חתן דודו הרה"ק רבי מאיר משאץ], על כן הזמן גרמא, להוציא לאור את תולדותיהם של הצדיקים ומעשיהם הטובים, בכלי נאה ומפואר ותוך השקעה רבה בהון ובאון.

באוצרו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א נמצא חומר רב ויקר ערך מזקיניו צדיקי השושלת, חומר זה היווה את אבן השתיה לאסופה שלפנינו. ברכות ישא הרה"ג ר' ישראל שלום שליט"א - בן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, על עזרתו הרבה בשימור הגנוזות ובפיענוחם, ועל עזרתו הרבה בכל עת.

בוגר ישיבתינו הק', האברך ברוך הכשרונות, נצר נאמן לצדיקי בית שאן - הרב יחיאל יהושע רבינוביץ שליט"א, הוא אשר הופקד על איסוף החומר וריכוזו למקשה אחת. תודתנו נתונה לו מקרב לב, זכות הצדיקים יעמוד לו להיושע בכל משאלות לבו לטובה ולברכה.

ברכה מיוחדת לנכדי צדיקי בית שאן - בעלי האסופות שפתחו בפנינו את אוצרותיהם הטובים, הגה"צ רבי משולם פייבוש מאסקאוויטש שליט"א משאן בארא פארק, בן כ"ק הגה"צ רבי משה מאיר זצוק"ל משאן - מונטריאל - נכד משולש לבית שאן, נהג בנו טובת עין מיוחדת וברוחב לבו העניק לנו אוצרות רבים שלא יסולאו בפז, מכתבי קודש, עובדות, תמונות, וזמן רב. הרבנית הצדקנית ממאקאווא - ב"ב תליט"א, פתחה בפנינו את אוצרותיה היקרים, המכילים תמונות רבות ונדירות המעטרות אסופה נאה זו שלפנינו. הרב אלעזר זילברפרב שליט"א - נכד רבוה"ק, אספן ותיק בלתי נלאה, אסף במשך השנים קו לקו דף לדף, וחלק נכבד מהחומר אשר לפנינו נלקח מפירות ליקוטיו, פרט ועוללות.

אלו ועוד החפצים בעילום שמם יבורכו מפי עליון. זכות אבוה"ק - צדיקים יסודי עולם, יעמוד להם להתברך בכל ענייניהם, בגשם ורוח.

דרכו של עולם שסידור הדברים והעלתם בכתב עלי גליון, מזכירים לקוראיהם טובות זכרונות, וכמעין הנובע ודאי יזכרו נוצרי מורשת השושלת וצאצאיה בעוד ועוד עובדות והנהגות אשר לא היו לנגד עינינו, בוודאי כל ימנעו טוב - ימציאו נא אלינו את הדברים, למען נוכל לשלבם במהדורות הבאות.

זכות אבות יגן עלינו, נצח ישראל מצרותינו גאלינו, וזכות הצדיקים אשר בא זכרם באכסניה הנאה שלפנינו, יעמוד לנו ולכל ישראל לתקן עולם במלכות שדי ולקיבוץ נדחי ישראל, בב"א.

אהרן דוד לנדאו

מכון שיח אבות

להוצאת ספרי רבוה"ק מלעכוויטש - קוידינוב

הרה"ק רבי יואל משאץ זי"ע

שנת לידתו

רבינו זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' חיים מסאטינוב זי"ע שהיה בן הרה"ק ר' יוסף מיאמפאלי זי"ע^א בנו בכורו של הרה"ק ר' יחיאל מיכל – המגיד מזלאטשוב זי"ע^ב ולאמו הרבנית הצ' מרת שיינדל ע"ה.^ג

בקרב צאצאי רבינו השתמרה מסורת ולפיה שנות חיי רבינו היו שישים ושמונה שנים – כמנין חיי"ם, ולפי"ז היות ושנת פטירתו היא תרמ"ו – כנחקק על גבי מצבתו, א"כ יוצא איפוא ששנת לידתו היא שנת תקע"ח. מסורת זו מקבלת אף תימוכין מהמפקדים הממשלתיים הרשמיים שבהם תועדה פטירתו של רבינו

א. ד"ת ותולדותיו נלקטו ע"י מכון נחלת צבי בספר 'ברכת יוסף' – ב"ב תשס"ט. יצויין כי בהסכמת האדמו"ר רבי יצחק יעקב מביאלא רמת אהרן זצ"ל לספר כותב כי בניגוד למקובל אצל העולם שיום היארציט של הרה"ק מוהר"י מיאמפולי הוא ביום כ"ד בטבת, הרי שחותנו האדמו"ר מטשחויב זצ"ל מסר כי אצל חותנו מוהר"מ מסוליצא זי"ע החזיקו גם את יום המחרת – כ"ה טבת ליום ההילולא, היות והתאריך המדויק היה בספק אצל בני המשפחה.

ב. ד"ת ותולדותיו נלקטו בספרים 'חמשה ארזים', 'תורת המגיד מזלאטשוב'.

ג. "בערב ראש חדש מנחם אב שנת תר"ח לפ"ק נפטרה אמי מורתי הרבנית מרת שיינדיל זלל"ה" (העתק כת"י רבינו זצוק"ל, פנים מאירים עמ' ריג).

בשנת 1886 למניינם ובהם נכתב כי רבינו היה אז בן 67 – דבר המתאים ומסתדר עם המסורת המקובלת במשפחה⁷.

הרה"ק רבי חיים מסאטינוב זי"ע

על אביו הרה"ק מסאטינוב כמעט שלא נודע דבר. היה בנו בכורו של הרה"ק ר' יוסף מיאמפאלי זי"ע שהיה כאמור בכור בניו של המגיד הקדוש מזלאטשוב שאמר – 'הבאתי לעולם חמשה בנים כנגד חמשה חומשי תורה ... הקדוש רבי יוסל'ע מיאמפאלע הבכור, עליו אמר שהוא כחי וראשית אוני והוא לקח פי שנים'⁸...

ד. [אגב יצויין למה שהבאנו בנהר מעדן קובץ ה'עמ' מט אודות יחוס רבוה"ק מקוידינוב אל הרה"ק מוהר"י מיאמפאלי, ואלו דברינו שם: בסדר היחוס שכתב מרן מוהר"נ זי"ע בהזמנה לשמחת נישואי בתו (הובא בקובץ ד' עמוד מב) כותב: "הכלה ... נכדת הרה"ק ר' יוסף מיאמפאלא בהרה"ק ר' מיכל מזלאטשוב זצ"ל". היחוס להרה"ק רבי יוסף מיאמפאלי נעלם ובלתי ידוע. מרן מוהר"נ היה חתנו של דודו הרה"ק רבי אברהם אהרן מפוחוביץ' בן מרן אדמוה"ז, גם עליו לא ידוע מי היה חותנו. אולם מהניסוח נראה שהיחוס לבית זלאטשוב אינו דרך הרבנית אלא מוהר"נ עצמו הוא שהתייחס לבית זלאטשוב. אין כל דרך אחרת מלבד שנאמר שהרה"ק רבי דוב משה בנו בכורו של מרן אדמוה"ז וחותנו של מרן מוהר"א היה חתן אצל אחד מצאצאי הרה"ק מיאמפאלי. זאת ועוד, בקרב צאצאי רבוה"ק ישנם כמה שמות שלא ידוע מקורם, כך הוא שמו של מרן מוהר"י שלא ידוע על שם מי נקרא יוסף, כך גם שמו של רבי יצחק פרלוב מווילייקא, גם שם בנו רבי נח יוסף בועז ועוד אחדים מבני המשפחה. הנזכרים כולם היו בכורים לאביהם מה ששולל את האפשרות שהשמות הוענקו על שמות מהפרשה וכיו"ב, דבר הנהוג יותר כשיש כבר כמה שמות על שם האבות במשפחה. כל זאת מחזק את השערתנו על זהות חותנו של הרה"ק רבי דוב משה שהיה מצאצאי הרה"ק רבי יוסף מיאמפאלי. השמות שהזכרנו הינם שמות נפוצים בבית זלאטשוב, יוסף – שמו של הרה"ק מיאמפאלי, יצחק – שמו של הרה"ק רבי יצחק מדראהביטש אביו של הרה"ק מזלאטשוב. מומחי יחסין שהדברים הועלו בפניהם לא שוללים כלל אפשרות שכזו, אם כי כמובן שמידי השערה לא יצאנו].

ה. אור יצחק להרה"ק מוהר"י מראדוויל זי"ע פר' שמות.

בצוואתו של הרה"ק מיאמפאלי מזכירו וכותב אודותיו: ... 'בני בכורי מו"ה חיים נ"י יקח בעד חלק בכורה הס"ת שלי הידוע וספרי זוהר שלי והזייגריל הקטן שלי הידוע וחמישים אדומים רוסיש יקח מהכיפות שלי הידוע'...

משכן קדשו היה בעיר סאטינוב [- סטאנוב] שבאוקריינא ומשם הפיץ תורה וקדושה להמוני בני ישראל באי בית מדרשו שותי מימו ואוכלי לחמו.

כאמור, הרה"ק ר' חיים נשא את הרבנית שיינדל ע"ה ומהם היו תוצאות חיי"ם זרע ברך ה'. על זהות חותנו לא נשתמרה מסורת ברורה בקרב הצאצאים, אולם יש הטוענים כי שמעו מפי כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע כי היה זה הרה"ק ר' דוד מסטעפין זי"ע אשר בזיוו"ש היה חתנו של המגיד הקדוש מזלאטשוב בעל בתו היחידה הרבנית מרים ע"ה. בזיווגו הראשון היה רבי דוד חתן הרה"ק ר' יוסף יואל מסטעפין זי"ע - מתלמידי מרנא הבעש"ט הק'. לפי גירסה זו ניסו להמתיק ולהסביר את העובדה הכיצד יתכן שנעלם מקרב הצאצאים יחוס כה חשוב וקרוב כמו זהות חותנו של הרה"ק ר' חיים, אולם אם היה זה חתנו של המגיד מזלאטשוב - דודו של ר' חיים, דמות קדושה שלא היתה זרה כלל במשפחה, מובן יותר הדבר.

[כאריח על גבי לבינה יש המוסיפים וטוענים כי הרבנית שיינדל אכן היתה בתו של ר' דוד מסטעפין אולם היא נולדה לו מזיווגו הראשון - בת הרה"ק ר' יוסף יואל מסטעפין, בכך הסבירו את השם יואל שהעניק ר' חיים לבנו הגדול הקדוש משאץ, שהיה זה על שם הרה"ק ר' יוסף יואל מסטעפין - אבי אמו של היניק, ואילו את השם יוסף לא יכל היה ר' חיים לתת מאחר שאביו ר' יוסף מיאמפאלי עדיין היה בין החיים].

אולם לפי האמור הרי חשבון זה אינו נכון, היות ושנת לידתו של רבי יואל משאץ היא תקע"ח כפי שהובא לעיל, ואילו הרה"ק מיאמפאלי זי"ע נלב"ע כבר בשנת תקע"ב, ולפי"ז אם אכן ר' דוד מסטעפין הוא אביה של הרבנית שיינדל, עדיין לא ברור מדוע לא העניק ר' חיים לבנו הנולד את השם המלא של חותנו זקינו - יוסף יואל, ועדיין הדברים צ"ב].

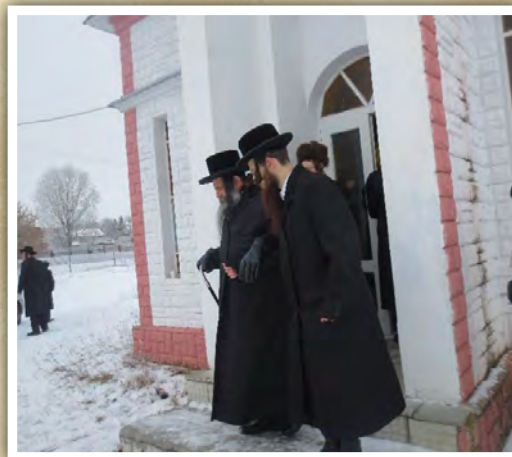
ו. ברכת יוסף עמ' קיז.

ז. ראה ברכת יוסף עמ' קכא הערה ה.

הרה"ק מסאטינוב נלב"ע בז' אייר של שנת ת"ר וכפי הנראה נטמן בסאטינוב עיר מגוריו, כהיום לא ידועה איה מקום חלקת מחוקק ספון, אולם זאת נשתמר במסורה שבנו הוא רבינו יואל משאץ ציוה לחקוק על מציבתו את התואר **החסיד** מכיון שארבעים שנה לא שכב במיטה.^ח

ראשית העבודה

אין בידינו פרטים אודות ימי נעוריו של רבינו, כיון שמיד אחר שנעשה בר מצוה נשתדך והקים את ביתו, אולם כבר ידוע מה שהעיד הבעש"ט הק' על הרה"ק ר' יצחק מדראהביטש זי"ע אביו של המגיד הקדוש שי"ג דורות לפניו היו נוטרי הברית, גם על המגיד עצמו נמסרו מסורות מופלאות המפליגות בגודל קדושתו. על ערוגה משובחת וקדושה זו צמח רבינו וממים טהורים אלו שאב את מעיינות תורתו ועבודתו הטמירה עוד מימי נעוריו.

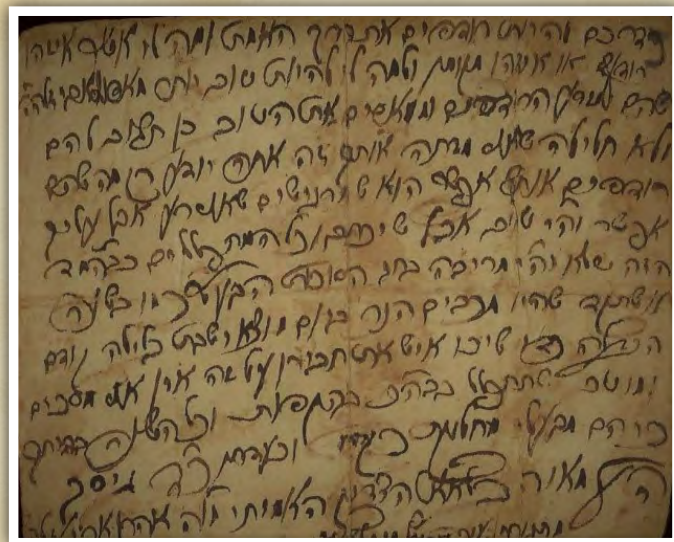
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א יוצא מאוהל המגיד הק' מזלאטשוב
ובנו מוהר"י מיאמפאלי זי"ע. שבט תשע"ה.

ח. מפי הרה"צ ר' יעקב יצחק מאסקאוויטש שליט"א משאץ - ירושלים, ברכת יוסף עמ' קנא.

העידו עליו שכאביו הקדוש מסאטינוב שלא שכב ארבעים שנה במיטה, כן אחז גם רבינו בזה ולא נכנס למיטה לשכב אלא בשבת קודש.^ט

ויוא"ל לשבת את האיש

שמו של רבינו נדף לפניו עוד בנערותו כצלוחית של פליטון ומעוטר היה הן ביחוס אבות והן בשם טוב ויחוס עצמי העולה על גביהם, וכבר בהיותו כבן ארבע עשרה בשנת תקצ"ב נלקח לחתן אצל מופת הדור הרה"ק הרבי ר' מאיר'ל מפרמישלאן זי"ע שנחשב לאחד מצדיקי דורו והעניק חמה בקומתו, אשר בחר בו כחתן עבור בת זקוניו שהיתה חביבה עליו עד לאחת הצדקנית מרת מרים חיה שכבר מינקותה נודעה בצדקתה ותמימותה.

הק' מאיר בלא"א הצדיק האמיתי מו"ה אהרן ארי' זלה"ה.
כתב ידו וחתירתו של הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע.

ט. פנים מאירים עמ' שלה.

על גמור השידוך מסופר בפי צאצאי רבינו ז"ל, כי אבי רבינו הרה"ק ר' חיים מסאטינוב זי"ע לא יכול היה להגיע לפרמישלאן שבגליציה שהיתה תחת שלטון אוסטרו – הונגריה, היות והיא נחשבה מדינה עוינת לרוסיה ששלטה באותה העת על מדינת אוקריינא – מקום מושבו, ואילו הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע לא רצה בשום אופן להיכנס לרוסיה אותה שנא בתכלית בגלל הצרות והרדיפות שהיו מנת חלקם של יהודיה, ואף שם היה מכנה לרוסלאנד - 'רשע לאנד', בלית ברירה נפגשו על נהר 'פרוט' שבעיירה ליפקאן אשר בבסרביה, היה זה בימות החורף המושלגים ועקב הקור העז היה הנהר קפוא כולו, לשם הובאו שני כסאות ושם נגמרו קשרי השידוכין הקדושים¹.

שמחת הנישואין התקיימה כאמור בשנת תקצ"ב בעיר פרמישלאן, בהיעדרותו של אבי החתן הרה"ק מסאטינוב, שכאמור לא ניתנו לו הרשיונות הנדרשים כדי להיכנס לגליציה, ואילו הרה"ק מפרמישלאן סרב בכל תוקף להיכנס לתחום ממלכת רוסיה.

מוהר"ש משאן – לונדון כתב בהזדמנות באגרת לבן אחותו הר"ר שלום זילברפרב ע"ה – בן אדמו"ר מוהרחה"ד זי"ע אודות יחוס המשפחה – 'גזע אראלים ותרשישים מכל הצדדים זה ב"ה מאלפי שנה, זקינינו הה"ק מפרעמישלאן ז"ל אמר על אבותיו הק' – מאחר חורבן בית שני היו בן אחר בן בעלי רוח הקודש'...

כך נשזרה לה שרשרת זהב של דורי דורות קדושים נוטרי ברית, ושובצה בעדי עדיים – אבות – מופתי דור – בעלי רוח הקודש מזמן הבית השני, אלו ואלו נתמזגו להם בקיטון אחד קדוש רם ונישא – בפרמישלאן – מיקאלייב – וויבראניוקא – סוליציא ושאן.

1. מפי הרה"צ ר' יעקב יצחק מאסקאוויטש שליט"א משאן – ירושלים, הובא בספר ברכת יוסף עמ' קכב.

האי דעדיפנא מחבראי דחזיתיה לרבי מאיר

אחר נשואיו נשאר רבינו לסמוך על שולחן חותנו בפרמישלאן כמנהג בימים ההם, ומאז לא שב עוד אל בית אביו כי חותנו הקדוש לא נתן לו לדרוך יותר על אדמת רוסיה שנאות נפשו. לימים הגיע אליו אחד מחסידי אביו ולאחר ששהה בצל קורתו ימים אחדים בא להיפרד מרבינו, החסיד לא הסתיר מרבינו את אכזבתו מכך שלא שמע ממנו שם מאמר או הנהגה מאביו הקדוש מסאטינוב וכל רעיונותיו והגיגיו – אך משל חותנו המה, הצטדק רבינו ואמר – 'מה אעשה וחותני לא רצה שאחזור למדינת רוסיה, ומאחר שראיתי שהדבר נוגע לו בנפשו אכן לא שבתי יותר אל מולדתי ואל בית אבי, וכאשר עזבתי את בית אבי נער רך הייתי – בן ארבעה עשר בלבד, על כן נשני אלקים את כל תורת בית אבי'. ואכן במעט המאמרים ששרדו מרבינו מביא לרוב אמרות טהורות שקיבל מחותנו הקדוש ואף מאביו חותנו – הצדיק ר' ארון לייב, ואילו את אביו אינו מזכיר אפילו פעם אחת.

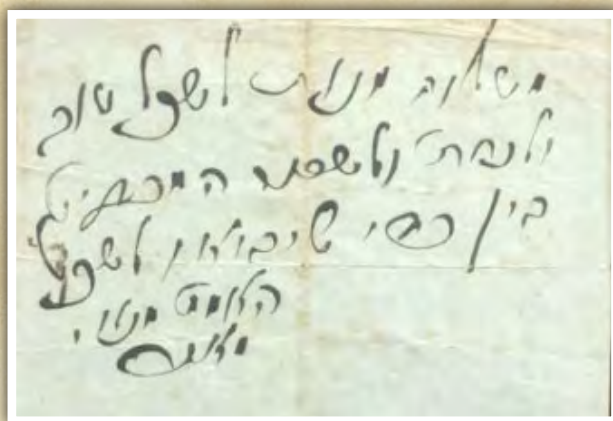
בכל השנים האלו הוסיף רבינו יראה וטהרה ונאות לאורו של חותנו הגדול שהאי"ר עיני חכמים בתורתו ועבודתו, וראה בו את רבו המובהק, דבר שאף נחקק ברבות הימים על גבי מצבת האבן על ציונו של רבינו – 'אורו עיניו באור המאי"ר לארץ רבו וחותנו מפרימשלאן ז"ל', ופוק חזי שהקדימו את עובדת היותו רבו לחותנו, והלא דבר הוא.

גם את הנהגות קדשו השתית רבינו על פי מה שקיבל מחותנו ובמיוחד החומרות היתירות והאזהרות המופלגות של ימי חג הפסח שהמשיך רבינו וצאצאיו אחריו מאשר קיבל וראה בבית פרמישלאן.

בחג הפסח לא היו משתמשים בני המשפחה במקוה העירוני מחשש שמא נשתייר שם איזהו פירור חמץ, וכולם השתמשו רק במקוה הפרטי שהיה לר' מאיר בביתו. עובדה הוי באחד מימי חול המועד שרבינו משאץ השכים קום, ולא רצה להטריח את חותנו לבקש ממנו את המפתח של המקוה הפרטי, על כן כיון צעדיו אל המקוה העירוני. אך דוקא בשעה זו עמד ר' מאיר ליד החלון וראה את חתנו הולך לכיוון המקוה נענה ר"מ ואמר לרבנית – 'חבל שר' יואל שלנו הולך למקוה העירוני נגד רצוני, חוששני שמא לא הספיקו בערב החג לנקות שם כדבעי ושמא

ידבק ח"ו משהו חמץ בבגדו'. אדהכי והכי נודע הדבר במשפחה והכל חיכו לראות כיצד יפול דבר. אך לתדהמתם, כאשר נכנס רבינו אצל חותנו קידמו במאור פנים ואמר לו - 'האם עסקת כעת בקושיית הר"י מקורביל בתוספות (פסחים כב: ד"ה לכם)?' וכאשר ענה בחיוב החל ר"מ לדבר בפלפולא דאורייתא מעניינו של אותו התוס' והזכיר שהר"י מקורביל היה זקינו. אח"כ כאשר שאלה אותו הרבנית מדוע שינה את טעמו ולא הוכיחו כלל כאשר היה במחשבתו, ענה - 'ומה אוכל לעשות אם זקננו הר"י מקורביל נכנס עמו?...'^{יא}

הרה"ק מפרמישלאן העריכו מאוד והרבה להפליג על גודל קדושתו וזימנא חדא אף התבטא ברבים על מעלתו בקדושה, וגופא דעובדא הכי הוה שהרה"ק מפרמישלאן זי"ע היה מקפיד מאוד שלא יעברו על שולחנו בעת עריכת שולחנו הטהור - כאשר היה נהוג במקהלות החסידים בימים ההם. פעם אחת נתאחר חתנו רבינו זי"ע מלבוא ובכדי להגיע למקומו עבר על השולחן והחסידים רצו לעכב בעדו מפאת קפידת רבם, נענה הרה"ק מפרמישלאן זי"ע ואמר - 'לאזט אים ער האט ריינע הויזען'...'^{יב}

יא. עולם החסידות ניסן תש"ס במאמר מיוחד לתולדותיו של רבינו שנכתב מפי צאצאיו [בהשמטת שם כותב המאמר ומקורותיו], במאמרינו הנוכחי השתמשנו בעבודתם וחלק מהדברים שלא ציינו את מקורם, הרי הם משם.

יב. קו' דרכי שלום עמ' סד.

נשתמר כתב שרשם הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע על משלוח מנות ששלח לחתנו הוא רבינו זי"ע - 'לר' יואל משלוח מנות לשכל טוב ולנחת בין כדי שיבואו לשכל האמת, מנאי מאיר'.

דבר ה' אל יואל

וויבראניווקא - סוליצא - שאץ

ביום כ"ט אייר התר"י נסתלק חותן רבינו זי"ע הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע וחתנו הגדול הרה"ק ר' חיים אברהם ממיקאלייב זי"ע נבחר למלאות את מקומו. רבינו זי"ע השתקע אז בעיר וויבראניווקא - עיירה קטנה סמוכה ללעמבערג ופרמישלאן, שם נהג נשיאותו ברמה והרבה מחסידי חותנו נהרו אליו לחסות בצל קודשו, אולם היות שעיר זו היתה די קרובה למיקאלייב ושמע שלחסידי גיסו יש קצת תרעומת עליו ובהיותו אוהב שלום ובורח מאבק מחלוקת עקר את דירתו לעיר סוליצא שבמדינת רומניה אשר אף שם גרו הרבה מחסידי פרמישלאן. שנת

ציון הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע

הגעתו של רבינו לסוליץ לא ידועה, אולם בשנת תרי"ט כבר נולד לו שם בנו הרה"ק ר' משה'לע מסוליץא כפי שנמצא כתוב בכת"י של רבינו. ברבות הימים חזר שוב לוויבראניווקא, כפי שנמצא חתימתו על אגרת שכתב לבנו הרה"ק מסוליץא בשנת תרל"ה – 'החונה פה ק' וויבראנאפקא', וכנראה חזר לשם אחר פטירת גיסו הרה"ק ממיקאלייב בשנת תרל"א.

אל תשב בגובהה של עיר

בערך בשנת תר"מ עקר רבינו שוב משם והפעם הועיד פניו אל עבר העיר שאן שבבוקובינה, אשר שם היה קיבוץ נכבד של חסידי בית פרמישלאן. מסופר כי בימים הראשונים של רבינו בעיר שאן התאכסן אצל אחד מאנשי שלומו עד אשר ימצא מקום ראוי למשכן קדשו, ובאו התגרים והציעו לו לרכוש מבצר גדול שהיה שייך לפריץ אחד ועמד במרכז העיר על פסגת גבעה, רבינו כבר רצה לגמור את המקח בכי טוב, אולם אז נזכר החסיד שיש לו ספר תהלים שהשאיר לו הרה"ק ר"מ מפרמישלאן זי"ע בהזדמנות כשהוא אצלו, ואמר לו 'ס'וועט צו נוץ קומען פאר איינע פון מיינע קינדער' – יהיה לזה צורך לאחד מצאצאי. כיון ששמע זאת רבינו זי"ע כבר לא חפץ לגמור את המקח עד שיראה את הספר, החסיד כמובן לא אחר מלהביא את הספר לפני רבינו שמצא כתוב בדף הראשון בכת"ק 'בני אל תשב בגובהה של עיר' (פסחים קיב.) – הלא היא צוואתו של התנא האלקי ר' עקיבא לר' יהושע בנו. נענה רבינו זי"ע ואמר רואה אני שחותני זי"ע כיון שלא אקנה בית זה והלך רבינו וקנה בית במקום אחר, לימים הוקם בשכנות לאותו מבצר בית תיפלה לנכרים ונתגלה למפרע עומק כוונת הרה"ק מפרמישלאן.²

יג. מפי החסיד ר' יוסף שיין ע"ה מנאריוב ששמע מהרה"צ ר' אהרן היילפרין צ"ל מברעז'אן נכד רבינו (אור המאיר ברוקלין תשנ"ח עמ' עד). בסביבות שנת תשי"ג עת עלה הרה"צ ר' נפתלי שמרלר מדורוהוי צ"ל מצאצאי רבינו זי"ע לארה"ק נודע לו כי אחד מיורשיו של אותו בעל אכסניא מחזיק עדיין את הספר ברשותו והוא מתגורר בעיר הנמל הרומנית קוסטנצה ממנה עמד להפליג, ניצל הוא את השעות הספורות שעמדו לו עד ההפלגה והגיע למעונו לראות את

איש על העדה

משהחל רבינו בהנהגת העדה החלו נוהרים אליו המונים מכל ערי האיזור, מהם היו חסידים ואנשי מעשה זקנים באים בימים שעוד זכו לחלות פני הצדיקים בדורות הקודמים, מהם צורבים צעירים מבקשי דרך בעבודת ה', ומהם היו המוני פשוטי עם 'עמך ישראל' ראים ותמימים שבאו בבקשות ישועות וברכות לבני חיי ומזוני, איש איש ומשאלתו, איש איש והצטרפויותיו. גם נשות ישראל כשרות היו מגיעות בבקשתם. בימים ההם לא היה בית שלא היתה בו צער ואנחה אם בקשיי פרנסה מול הפריצים ואם ב'סתם' קשיי הגלות שהשפיעו על כל רבדי החיים. כולם היו מוצאים בבית רבינו אוזן קשבת ולב חכם לימינו שהדריכם בנתיבות החסידות העתיר בעדם ופעל בשבילם.

מעשה בחייט

בימיו של רבינו היו רבים מקלי הדעת מתפרנסים מתפירת בגדים, והיו משקיעים כל דעתם במראה הבגדים ובנסיון ללמוד ממלבושי הנכרים, הדבר היה לצנינים בעיני רבינו, בחכמתו הרבה עשה מעשה שתיקן במעט את התופעה. כך היה מעשה:

אחד מחסידיו אברך בן עליה ושמו גדליה היה סמוך על שולחן חמיו בעיר יאס, לאחר שסיים את תקופת ה'קעסט' רצה להתפרנס מיגיע כפו. שום מקצוע לא היה בידו, ובטיב מסחר לא ידע כלום. כדרכו של חסיד, קם ונסע שאצה לרבו רבי יואל לשאול בעצתו. אמר לו הרבי בפסקנות: תהיה לחייט! תמה ר' גדליה, הן מעולם לא לקחתי מחט בידי ואיני יודע במקצוע זה מאומה. אמר לו הרבי: ומנין לך שאינך יודע לתפור אם לאנסית מעולם? קרא הרבי לרבנית הצדקנית מרת מרים חיה'לע ע"ה ואמר: במלבוש השבת שלי חסר כפתור? הביאי את המלבוש עם כפתור וכלי תפירה ור' גדליה יתקין לי את הכפתור. הרבנית היתה

הספר ואת הכתי"ק, הלה ניאות להוציא הספר ואכן הראהו אולם למוכרו לא היה מוכן בעד כל הון דעלמא (אספקלריה המאירה עמוד תק"צ).

למודה שאין שואלים שאלות, מיד הביאה את הכלים, ותוך זמן קצר היה הכפתור תפור במקומו כראוי והרבי שיבח את עבודתו של גדליה. ובכן – אמר הרבי, הרי הנך יודע לתפור כראוי, מעתה תהיה חייט. נבהל ר' גדליה, ושאל כיצד ינהג אם תבאנה נשים לחנותו? אמר לו הרבי אל תדאג – דווקא איש יר"ש כמוך צריך להיות חייט ולא הפרחחים – 'שניידער יונגען' – קלי הדעת החושבים שכיון שהם תופרים הותר להם הכל. ובכן – עשה זאת איפוא, שכור לך חדר עבודה וכאשר ישאלו אותך מה פרנסתך, תגיד שהינך חייט. ובעז"ה תצליח במלאכתך. נוסף לזה בירכו הרבי, שבראיה בעלמא כבר ידע את המידה הראויה ולא יצטרך למדוד את הבגדים.

בכך ידע הרבי, שבני עירו ילבשו מלבושים כשרים וצנועים.

לא עברו ימים מרובים והדבר נתפרסם בכל העיר יאס והסביבה – גדליה תופר בגדים בלי מדידה ובלי ניסוי וכולם מפליאים את עבודתו שאין בה חסרון כל שהוא. מובן מאיליו שכל הבגדים שיצאו מתחת ידו היו תואמים את חוקי הצניעות. למשמע בשורה זו שמחו מאוד כל המשפחות הכבודות והצנועות שביאס והגליל על הישועה שבאה להם ע"י ר' גדליה. ברכת הרבי נתקיימה, ר' גדליה הורם קרנו בכבוד והתפרנס בהרחבה, בטוב לבו זכר את רבו וסייע לו ביד רחבה ונתברך תמיד בברכתו."

רועה נאמן

מהמכתב הבא שנכתב ע"י רבינו ונשתמר עד לימינו נוכל ללמוד על מסירותו של רבינו לאנשיו, על עצותיו הנאמרים באמת, ועל התחינות שהפיל יחד עם הרבנית אשת חבר בעבור עדת מרעיתו, וכה כתב בקדשו:

ב"ה יום ג' ר"ח ניסן החודש אשר ישועות בו מקיפות פה שאטץ

**שלום וישע רב וברכה וכט"ס לידידינו ה"ה הנגיד המופלא המרומם
לשבח ולתהילה כ"ת מו"ה מנשה נר"י**

מכתבו ע"י המשמש שלי היום לנכון קיבלתי והנני להשיבו ולברכו ממרחק כמאמר דוד המלך ע"ה (דב"ה א י"ב י"ט) שלום שלום וכו', כי אני וז' הרבנית תחיה מזכירים אותו לטובה ולברכה בכל עת ומתפללים בעדו להשי"ת שירומם קרנו ומזלו למעלה במהרה דידן וישכיל ויצליח בכל אשר יפנה.

ואודות מה ששאל לייעץ אותו אם ליסע לעיר האמבארג או למכור בביתו דעתי ועצתי אם יתרחש סוחר טוב בביתו שיתן לו בעד כל... לערך... או יותר אז ימכור בביתו ואם לאו יסע לק' האמבארג, ויהי רצון שיהיו בשעה טובה ומוצלחת והשי"ת יעזור לו ... שימכור אותם במקח טוב וירוויח הרבה מעות והשי"ת יעזור לו שירוויח עד פסח הבע"ל ב' אלפים ר"כ. ואני מברך אותו ממרחק שיהיה לו ברכה והצלחה במו"מ שלו ויקבל החג הפסח הבע"ל בשמחה ובכשרות ולשנה טובה ומתוקה.

ובזה אסיים ואומר שלום^{טו}.

הק' יואל בהרב החסיד המפורסם מו"ה חיים זללה"ה

החונה פה ק' שאטץ גליל באקווינע^{טז}

פזר נתן לאביונים

עניים וחלכאים מצאו תמיד בבית הגדול פת חמה ויד נדיבה, רבינו היה מפזר להם מהונו וממה שקיבל מחסידיו כדמי פדיון נפש, לא היה מסתפק בנתינת מעשר מנכסיו אלא היה תמיד מבזבז עד חומש מנכסיו לעניים ואביונים, וכה נחקק לדורות על מצבת קדשו - 'קידש מהונו אחד מחמשה'. רבינו שזהיר היה

טו. מעניין להשים לב לחתימת רבינו במכתביו בהם הוא מסיים תמיד בברכת שלום או חיים ושלום, כך נמצא גם באגרות שנותרו לפליטה מבנו הרה"ק מסוליצא ובניו אחריו ה"ה הרבנים הצדיקים מסמבור ומשאץ לונדון, כשהראשון מדגיש את שמו 'חיים', ואילו אחריו מדגיש את שמו 'שלום'.

טז. פנים מאירים עמ' ריא.

בממונו עד בלי די הקפיד מאוד על מקור הכספים שהובאו אליו, והיה אם ארע פקפוק כלשהוא בכשרות הדמים, לא השתמש בו כלל ופיזר את כולו לצדקה.

רווח עניי ארץ הקדושה

אבי אביו של רבינו הרה"ק מוהר"י מיאמפאלי היה ממייסדי ונשיאי כולל וואהלין לטובת עניי ארץ הקודש יחד עם הרה"ק מוהר"מ מנעשכזי זי"ע, ופעל בכל כוחו לרווחת ולטובת יושבי ארה"ק, הרה"ק מבארדיטשוב כותב עליו במכתב משנת תקס"א ...'בנידון מגבת שקלי הקודש ... יומסר ליד משולחו של הרב החסיד מו"ה יוסף נ"י מיאמפולי ... והוא שליט בארץ'... כמה אגרות ומכתבים נותרו לפליטה עד היום ומעידים על פעולותיו הגדולות ונצורות בענין קדוש ונשגב זה". גם הרה"ק מפרמישלאן היה מפזר הון רב מדי שנה בשנה לטובת עניי ארץ הקודש, והיה דואג ומצטער בצערם ודחקם של יושבי ציון. נאמן למסורת אבותיו ורבותיו מכל הצדדים, פעל והשתדל גם רבינו משאץ בכל כוחו לטובת עניי ארץ ישראל, גם על זאת עדה מצבת האבן - 'רווח עניי ארץ הקדושה'...

עם הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע

קשר מיוחד שרר בין רבינו זי"ע להרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע, תחילתו של קשר עליון זה היה עת אשר רבינו זי"ע חפץ להתיישב בעיררה וויבראניוקא הסמוכה למקום מגוריו של הרה"ק מזידיטשוב זי"ע וכאשר הגיע רבינו לבקש רשות ממנו נענה הרה"ק מזידיטשוב זי"ע בפנים שוחקות ואמר - אדרבה מעתה יהיה לי מר שכן טוב. באחד הפעמים כשהגיע אליו רבינו זי"ע לבקרו הביא עמו תשורה יקרה - כלי מקטרת לעישון טאבק שעלתה בדמים הרבה, נענה הרה"ק מזידיטשוב ואמר - הא תו למה לי, מר אורח חשוב הוא אצלי גם בלי כל מתנות."

יז. ראה ברכת יוסף עמ' קא ואילך.

יח. ספר פאר יצחק - זידיטשוב [מהדורת עתיקא עמ' קפט].

באחד הפעמים שהגיע רבינו להרה"ק מזידיטשוב קרא לו בכל יום לסעודת הצהרים, משראו בניו חביבות נדירה זו ביקשו מרבינו שידבר על לב אביהם שלא ימעט כ"כ באכילתו, פתח רבינו ואמר לפניו מאמר קדוש בשם הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפטא זי"ע, בביאור המשנה (אבות פ"ו, ד) 'כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה וכו', אם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב. ולכאורה תמוה התינח מה שאמר טוב לך לעוה"ב כי המסגף עצמו יזכה לרב טוב הצפון אולם מהו אשריך בעוה"ז. וביאר הרה"ק מאפטא ע"פ משל לסוחר הנוסע ליריד לקנות סחורה אשר כל עוד נמצא הוא בדרך אל היריד הרי הוא ממעט בהוצאות, אוכל קימעה ושותה קימעה ואינו מאבד זמנו וממונו לבטלה. אולם שונה היא התנהגותו בדרכו חזרה לביתו שאז אם נותרו בידו כמה זהובים עושה נחת רוח לעצמו ובבואו לאכסניא אינו מקמץ בהוצאה ומבקש מבעה"ב להכין לו סעודה לשובע עם משקה טוב, כי הלא הצליח ה' דרכו ומדוע יחסר נפשו מטובה.

סיים רבינו ואמר – זהו ביאור המשנה 'כך היא דרכה של תורה' - כאשר נמצא האדם בדרכו לקנין תורה וקדושה אזי עליו לאכול פת במלח ומים במשורה, רק הנצרך לקיום הגוף. אולם 'אם אתה עושה כן' - היינו שכבר קנית בנפשך קנייני קדושה ועבודה, או אז 'אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב' - כי אז יש לאדם לאכול ולשתות ביד רחבה ובכוונה נכונה כי אז אדרבה כל העניינים הגשמיים מתעלים הם אל הקדושה.^ט

עם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע

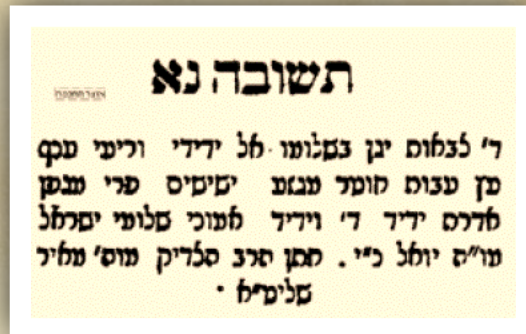
פ"א הגיע רבינו לעיר צאנז ואף שהרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע היה קשיש טובא יותר מרבינו זי"ע שלח אליו את הרבנית עם קוויטעל ובו הזכיר את עצמו בשם אמו חיים בן מרים.^כ

יט. שם עמ' קיד.

כ. מפי האדמו"ר מטשחוב זצ"ל, אוהל קדושים החדש עמ' קמח.

כן חשף רבינו את זרוע קדשו במו"מ של הלכה עם הגאון ר' דוד מאיר פריש זצ"ל
אב"ד ברעזאן אשר כתב לרבינו תשובה ארוכה והיא לו נדפסה בספרו שו"ת יד
מאיר (מהדו"ק סי' נא) כשבראש התשובה כותב הגאון - 'ה' צבאות יגן בשלומו אל
ידידי ורעי ענף עץ עבות חוטר מגזע ישישים פרי מגפן אדרת ידיד ד' וידיד אמוני
שלומי ישראל מו"ה יואל נ"י חתן הרב הצדיק מו"ה מאיר שליט"א'.

לאחר דברי הפתיחה וההערצה אלו פונה הרב מבערזאן לצלול במים עמוקים
להשיב לרבינו דבר על מה ששאלו והאריך במכתבו אליו בשאלה חמורה בהלכות
טהרה.

צדיק גוזר והקב"ה מקיים

על מעלת תפילת רבינו בעיני צדיקי דורו נוכל ללמוד מהעובדה הבאה שנמסרה
מפי נכד רבינו הגה"צ ר' אלחנן הלפרין זצ"ל - אב"ד ראדומישראל לונדון, פעם
בא אברך אחד אל הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע והפיל לפניו את
בקשתו להיפקד בדבר ישועה ורחמים בזרע של קיימא, אבל הרה"ק מזידיטשוב
נמנע מלמלא בקשתו ואדרבה השכילו לדעת שאין לו מה לחכות להושע אצלו,
כמובן שאותו אברך הצטער עד מאוד כשמעו שאין לו ח"ו תקווה כלל וכלל. בתוך
כך התיישב הרה"ק זצ"ל ואמר לו שיסע לצדיק אחר בעיירה קטנה שאין אשר
פרנסתו דחוקה מאוד והוא יושיעהו מצרתו. צדיק זה היה אב"ד הרה"ק רבי יואל

משאץ זצ"ל וכתב לו הרה"ק מזידיטשוב בעצמו פתקא וגם מסר לו פ"נ חשוב כדי שימסרנו להרה"ק משאץ זצ"ל, האברך הגיע אל הרה"ק משאץ ומסר לו הפתקא עם הפדיון נפש שהגיע לסכום נכבד והספיק לכדי פרנסתו לשבוע ושבועיים, והתרחב דעת הצדיק משאץ ובירכו בברכה שלמה, אז סיפר לו האברך מקום מוצאו לפנים ושהרה"ק מזידיטשוב ציוה לו לנסוע לשאץ והוא בעצמו כתב לו הפתקים, התרגש מזה הרה"ק רבי יואל זצ"ל עד מאוד וקם מלוא קומתו וקרא עוד הפעם הפתקא ופטרו לשלום בברכה והבטחה גמורה, אותו אברך נושע בתוך שנה בזרע של קיימא ונסע לבשר את הבשורה הטובה להרה"ק מזידיטשוב.^{כא}

אראלים ומצוקים נאבקים

בשנותיו האחרונות של רבינו זי"ע נחלש מאוד ולצרכי בריאות גופו נאלץ לנסוע למנוחה וכפי שכתב במענה לבקשת חסידיו מאיזה עיירה שביקשוהו לבוא לשבות במחיצתם.

יום ב' לסדר כי ברוך הוא [- בלק] תרמ"ה לפ"ק פה שאטץ

שלום וברכה והצלחה וכט"ס לכבוד ידידינו ה"ה הרבני הנגיד החסיד

כש"ת מו"ה מנשה נ"י^{כב}

מכתבכם לנכון קיבלתי בצירוף המכתב מאנשי החסידים דקהלתכם והנני שולח לכם אגרת לאנשי קהלתכם חלוטה פה ואודיעו שכעת איני יכול למלא רצונם כי איננו בקו הבריאה ומוכרח אני ליסע לעיר סאלקי לשאוף אויר צח ויה"ר שיהיה לי לרפואה שלימה בקרוב ואי"ה בעת בואי לבייתי איסע אי"ה לקהלתכם על שבת קודש.

כא. יפה שיחתן ח"ב אות י, בשם רי"א שנייבלג מזידיטשוב.

כב. מעניין להבחין שגם המכתב המובא לעיל בעמ' כ' ממוען אף הוא לר' מנשה ומעניין לדעת האם המדובר בגברא חדא שהיה מנאמניו הקרובים של רבינו.

והנני מברכו ממרחק יה"ר מאדון השלום שישלח לו ברכה והצלחה
בכל מעשה ידיו ושפע ברכה והצלחה וירויח ממון הרבה ובזה אסיים
ואומר שלום.

כ"ד המעתיר בעדו לכל טוב בכלל בני ישראל
הק' יואל בהרב החסיד המפורסם מו"ה חיים זללה"ה
החונה פה שאטץ^{כג}.

הסתלקותו

בשבת הגדול שנת תרמ"ו - שחל ביום י"ב ניסן, הלך רבינו לטבול במקוה בצפרא
דשבתא כדרכו בקודש והתפלל תפלתו. אח"כ חש ברע ולקה בשיתוק, למחרת
ביום ראשון - י"ג ניסן חשכו המאורות וקדרות עטתה את העיר שאן בהסתלקותו
של רבינו זי"ע, למרות הלחץ זה הדחק של ערבי פסחים ליווהו מאות מיהודי
העיר וכאלו שהספיקו והגיע מעיירות האיזור למנוחת עולמים בבית"ח העתיק
בעיר שאן.

נוסח המצבה

אלו הדברים אשר נחקקו לדורות על מצבת ציונו ע"י בניו הצדיקים הקדושים
זכרונם לברכה -

נפטר יג ימים לחדש ניסן שנת תרמ"ו
הי חסיד הי עניו בכל ענינו
רבים השיב מעון במענו
בטחו ולא בוש באי מעונו
הן תורת אמת בפיהו
צרופה כשם הגדולים שקדמוהו

כג. קונטרס גנזי נסתרות שבסו"ס דעת שלום שירת שבת מכתב ג'.

דרכו בקודש בצנעה
 ידו פתוחה לנפש נענה
 קדש מהונו אחד מחמשה
 ריוח עניי ארץ הקדושה
 יציץ מזרע קדש וחשוב
 ונכד המגיד מזאלטשוב
 אורו עיניו באור המאיר
 לארץ רבו וחותנו מפרימסלאן ז"ל
 אדמו"ר הרב יואל בהרב ר' חיים מסאטנב תנצב"ה

הציון הקדוש בתוך האוהל בבית החיים כשאץ

הוא היה אומר

רבינו היה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק ומדי שבת בשבתו ובכל עת מצוא היה דורש לפני עדת מרעיתו ברמזין דחכמתא דברי אלקים חיים בנתיבות אמת ויושר ודרכי היראה והעבודה, אולם לדורות לא נותרו כי אם מאמרים בודדים שהובאו בספרי חתנו – האמרי יהודה מברעזאן וכן כמה מאמרים על הפרשיות שבחומש בראשית שנדפסו בספר אור גנוז לנכדו הגה"ק משאץ – לונדון, ועוד אי אלו מאמרים זעיר הכא זעיר שם. נרד לטעום מעט מיערת הדבש במאמרי קודש שיש בהם לקח טוב לשעה ולדורות.

חובת לימוד התורה לשמה

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תוהו ובהו וגו' (בראשית א, א)

פירוש השמים נקרא תורה לשמה והארץ נקרא תורה שלא לשמה, על דרך שדרשו חז"ל (פסחים נ:): כתוב אחד אומר כי גדול מעל שמים חסדך וכתוב אחד אומר כי גדול עד שמים חסדך, ותירצו בגמרא כאן בעושים לשמה היא מעל שמים כאן בעושים שלא לשמה היא עד שמים, והכי פי' בראשית ברא אלקים, פי' התורה ברא אותה אלקים כי התורה נקראת ראשית, ובזה יש לנו שני דרכים את השמים היינו תורה לשמה, ואת הארץ, היינו שלא לשמה, כי הוא אינו עולה למעלה על השמים רק הוא נשאר בארץ, ואמר והארץ היתה תהו ובוהו, פי' מי שלומד תורה שלא לשמה הולך בתהו ובחושך, כי אינו משיג אורות עליונים מפני שאינו עוסק בה לשמה.^{כד}

כד. אור גנוז פר' בראשית.

ביאור הענין מדוע עשה אהרן הכהן את העגל

כתב הגה"צ רבי סיני מז'מיגרד זצוק"ל, שמעתי מהגאון רבי טעבלי מדוקלא שכאשר היה נער בן י"א שנים היה אצל הרה"ק רבי יואל משאץ זצ"ל חתן הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן ושאל להנער מה נשמע אצלך, השיב לו רבי טעבלי שלא היה ביכולתו לישן כל הלילה הזה ולא מצא מרגוע לנפשו, האיך איש צדיק כאהרן הכהן עשה את העגל.

א"ל הרה"ק רבי יואל הנה אבאר לך בעניי הענין על פי משל שהיה מלך אחד שנטע גן נאה מאוד עם פירות יקרים והיה לו בן יחיד, פעם נסע המלך מביתו ובנו יחידו הלך בתוך הגן וקלקל כל הפירות ועשה חורבן גדול בגן, כשבא המלך לביתו וראה מה שעשה בנו חרה אפו מאוד ואמר לו שבפעם הזה ימחול לו אך אם יקרה עוד דבר כזה יעניש אותו ותיקן המלך את כל הגן, לאחר זמן נסע המלך עוד פעם מביתו ובנו יחידו עשה שנית כדבר הרע הזה והחריב את כל הגן, כשבא המלך לביתו חרה אפו עליו ואמר שגם בפעם הזה ימחול לו אך נשבע לאמר שאם יעשה עוד כדבר הזה יהרוג אותו, ויהי כאשר נסע המלך עוד מביתו והלך בנו לתוך הגן כדי להחריב אותו, היה שם אוהבו של מלך וראה מה שהבן רוצה לעשות אמר להבן הלא כל רצונך הוא רק לעקור הפירות ולהחריב הגן אני אעשה זאת בעבורך ואתה לא תעשה, וכונתו היה בזה כדי להציל את בן המלך ממיתה שהרי ידע שהמלך יהיה מוכרח לקיים שבועתו ואחר כך יהיה לו עגמת נפש מזה ולכן מוטב שהוא יעשה הדבר הזה.

וזה הענין גם כן אצל אהרן הכהן כי ראה שכבר חטאו העם כמה פעמים וידע אהרן שאם יחטאו עוד לא ימחול להם הקב"ה ח"ו ולכן הקדים ועשו את העגל לפנייהם ודבר נכון הוא.^{כה}

כה. חמדה גנוזה ח"ד עמ' נט.

אגרת חיזוק ושלומים לבנו מוהרמ"י מסוליצא זי"ע

ב"ה יום ה' פרשת שלח תרל"ה לפ"ק

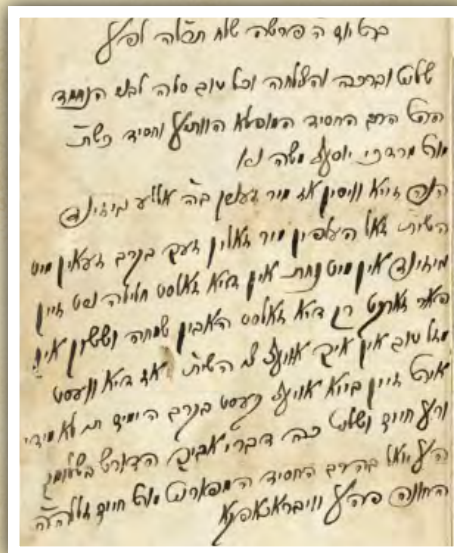
שלו' וברכה והצלחה וכל טוב סלה לבני הנחמד ה"ה הרב החסיד המופלא הוותיק
וחסיד כש"ת מו"ה מרדכי יוסף משה נ"י

הנה זייא וויסין אז מיר זענען ב"ה אללע גיזינד, השי"ת זאל העלפין מיר זאלין זעך
בקרב זעאין מיט גיזינד און מיט נחת, און דיא זאלסט חלילה ניט זיין פאר זארקט
רק דיא זאלסט האבין שמחה וששון אין מזל טוב און איך אויף צו השי"ת אז דיא
וועסט אי"ה זיין בייא אויף קעסט בקרב הימים, תו לא מידי ורק חיים ושלו'.

כה דברי אביך הדורש בשלומך.

הק' יואל בהרב החסיד המפורס' מו"ה חיים זללה"ה

החונה פה ק' וויבראנאפקא

מכתב קודש נגד פורקי העול בדור ההוא^כ

ב"ה שאטץ

לכבוד מנהלי החבורה הק' מחזיקי הדת בלבוב הע"י

לאשר ראיתי בהעלה מחזיקי הדת שמהדר למצוא טעם למה כינו למו כת הידועה בשם 'שומר ישראל'^כ, אדרבה הם קשים לישראל כספחת. ונראה לי הטעם דהנה איתא בתנא דבי אליהו (רבה פרק ל) וז"ל באותה שעה (שהגלה הקב"ה את ישראל) נטל נבוכדנצר בלבו ואמר יודע אני שאומה הזאת חוזרת בתשובה היא ויד אלקיהם היא פשוטה לעושי תשובה שמא יעשו תשובה ויקבלנו, ונמצא מתבייש אני, מיד העמיד עליהם משמורות והיו מקדימין עליהם בלילה שלא יעשו תשובה שנאמר קלים היו רודפינו מנשרי שמים, ופי' בזיקוקין דנורא וא"ת היאך ילפינן מזה הפסוק שהקים עליהם שומרים שלא יעשו תשובה, וי"ל דילפינן מסיפא דקרא שאמר על ההרים דלקונו במדבר ארבו לנו ר"ל שהקים על ישראל אורבים כלומר שומרים שלא יעשו תשובה וכו' עכ"ל. ולפיכך גם כת החדשה בזמנינו אלו קראו למו שם 'שומר ישראל' כי הם כמו השומרים שהעמיד נבוכדנצר ושומרים את ישראל שלא יעשו תשובה ח"ו, אבל אנו בני אברהם יצחק ויעקב בני א-ל חי ועלינו נאמר כל רואיהם כי יכירום כי הם זרע ברך ה' וחפצים אנחנו לעשות תשובה שלמה באמת ויבוא גואל צדק בב"א.

הק' יואל בהרב החסיד המפורסים מו"ה חיים זללה"ה מסאטיניב

וחתן הרב החסיד המפורסים מו"ה מאיר זלה"ה מפרימישלאן

החונה פה"ק שאטץ גליל בוקאווינע.

כז. מחזיקי הדת טז אייר תרמ"ב.

כז. ארגון 'שומר ישראל' הוקם בגליציה במקביל לארגון 'מחזיקי הדת' וייצג את הזרם המשכילי והפשרני ביהדות גליציה, במסגרת הארגון הוציאו לאור את העיתון 'איזראעליט' שהחדיר והטיף את רוח התקופה ורבים חללים הפילה, גדולי התורה והחסידות קידשו מלחמה ב'שומר ישראל' באנשיו ובמטרותיו והוציאו את חרבם מתערה בדרכים שונות ומגוונות, בענין זה נכתב המכתב שלפנינו. מהעובדה שרבינו טרח לקדש מערכה ופירסם מכתב זה אף אחר עזיבתו את גליציה, נוכל לקבל מושג על השפעתו הרבה וחיבתו בעיני יהודי גליציה.

הרבנית הצדקנית מדת מרים חיה משאן ע"ה

חסר לה רק הספאדיק...

לעת זקנתו של הרה"ק מפרמישלאן נתרבה אורה בביתו עם לידת בת הזקונים אשר נקרא שמה בישראל - מרים חיה. עודנה בשחר טל ילדותה וכבר נכרו עליה גינוני קדושה ומלכות, אביה היה מתייחס אליה כאל בעלת מדריגה ורבים מרזיו הכמוסים גילה לה ורחש אליה אהבה וחיבה מיוחדת, בהזדמנות התבטא עליה אביה הקדוש - שרק הספאדי"ק חסר לה - הוי אומר מושלמת היא וכלילת המעלות כרבי ומנהיג. ביטוי מופלג זה נאמר על ידו עת אשר הגיע אחד מגדולי צדיקי הדור לחזות בפניו המאירי"ם ולבקר בהיכלו, והעלמה חיה'לע עומדת ומשמשת והגישה לפניהם טס לשתיית קאווע חם להשיב את נפשות הצדיקים, נענה אביה הקדוש ושח לצדיק האורח - הבט וראה באלו כוונות סידרה בתי את התקרובת, מצד ימין הניחה היא את החלב שבהיותו לבן ומתוק מורה הוא על חסד, מצד שמאל הניחה את הקפה אשר בהיותו שחור ומריר מורה הוא על גבורה, ואילו את הסוכר הניחה מתחתיהם - היות שהוא הממתק ורומז על תפארת ...

בענין זה מסופר עוד, כי 'חזקה' מיוחדת היתה לה והיא עודנה בילדותה - את משקה ה'קאווע' היתה היא מכינה תמיד לאביה הקדוש שסרב לשתותו אם יד אחר היתה ממשמשת בו, פעם אחת נעדרה חיה'לע הקטנה מהבית ואז הכינה

אחת מאחיותיה את המשקה החם לאב הקדוש. אולם משהקריבה לפני אביה את המשקה סרב לשתותו, משתהתה הבת לסיבת הדבר נענתה – אחותך יודעת מעצמה כי בראשית מוזגים את הקפה המור המורה על דינים ואח"כ ממתקים אותו בחלב המורה על חסדים, אולם את הפכת את הסדר, קודם מוזגת את החלב ורק אח"כ את הקפה, ובכגון דא הרי הדינים צפים למעלה, ומי יבוא בסוד קדושים.^{יח}

עקרת הבית

במשך כל השנים אשר היה אביה הקדוש חי על פני האדמה והאי"ר לארץ ולדירים עליה, לא זזה ידה מתוך ידו והיתה עומדת לפניו ביראה ופחד לשמשו ולשרתו בכל הנצרך, מבינה היתה דבר מתוך דבר ובאין אומר ודברים סידרה את כל אשר עמד על הפרק בחכמה ובתבונה.

נוהג היה רבינו מפרמישלאן לשלוח מדי שנה בשנה לארץ ישראל סכום עתק של שבע מאות ושנים רובלים – כמנין 'שב"ת', כדי לחלקם לצדקה בין עניים ונצרכים. מחצית מן הסכום, נוהג היה לשלוח לפני חג הפסח כדי לסייע לנצרכים בהכנות הנצרכות לחג, ואילו את המחצית השניה לפני הימים הנוראים. מנהג זה נשגב היה בעיניו עד לאחת, והיתה לו זו מעבודות הקודש הנעלות ביותר.

באחת השנים, בהגיע אחד המועדים הקבועים למשלוח המעות ארצה, לא נמצאה בידי רבינו פרוטה לפרוטה וכל מאמציו לגייס את הסכום הנדרש ולוא בהלוואה לא עלו יפה. הואיל וכך גזר על עצמו תענית, וגמר אומר שלא לחדול מצומו עד אשר ישיג את הסכום במילואו.

כאשר חלפו ימים אחדים ורבינו אווז עדיו בצומו, נענה חתנו הצעיר הוא רבינו יואל משאץ ואמר לנוות ביתו הלא היא הרבנית חיה'לע לאמור:

מה לך מחרישה בעת הזאת?!

וכי מה אוכל לעשות? – שאלה.

כח. אספקלריה המאירה עמ' תקצ - תקצא.

'צאי, מכרי את תכשיטיך ואת כלי ביתנו' – השיב לה – 'והביאי לאביך את הסכום הדרוש לו!'

פשיטא שהרבנית החכמונית והצדקנית לא אחרה לעשות ככל אשר ציוה עליה בעלה, ומיהרה להביא את המעות לפני אביה הקדוש אשר עדיין היה שרוי בתעניתו, רבי יואל המתין בחשאי מן הצד לראות כיצד יגיב על כך חותנו הקדוש. לפתע הפנה רבי מאיר את ראשו לעבר רבי יואל – אשר היה במקורו אזרח רוסי – וקרא לעברו בבדיחות הדעת:

'וכי מה סבור אתה? שמא אינני יודע כי הרעיון שייך ל'רוסי עושה הקונצ'ן'?!...'

כמובן שמיד אחר כך הלך רבי מאיר ושבר את צומו וחיתה נפשו בגללה.^{כט}

שוב ארע פעם אחת בערב פסח אחר שבני הבית עמלו וטרחו בנקיון והכנת הבית הקדוש לקראת החג – אשר כפי הידוע חומרות מופלגות ומופלאות היה לו לרבינו מפרמישלאן בחג הפסח, לקראת ערבו של יום הבינה הרבנית חיה'לע כי בני הבית מותשים ורעבים, ואילו תבשיל ראוי להשביע את נפשם בליל התקדש חג אין מכיון שרבי מאיר פיזר את כל הממון לצדקה, הלכה היא ומכרה מכלי ביתה וכך השיגה עוף כחוש לליל הסדר, העמידתו על האש ושפתה לתוכו מים ומעט ירק כדי שיהיה בכדי שביעה לכל בני הבית, כשנכנס הצדיק מפרמישלאן לביתו הריח ריח עוף, ומיד ציוה על המשמש לאמור – 'קח את העוף והמרק והוליכהו מהרה לבית יולדת פלונית עניה המתגוררת בפאתי העיר ותשיב את נפשה, ואילו אנו נסתפק במצה ותפוחי אדמה הנמצאים אצלינו בשפע כדי קיום מצוות החג'...^ל

ולא יבואו לראות כבלע את הקודש

אף ביום האחרון לחיי הרה"ק מפרמישלאן זכתה לשמשו, היה זה ביום השבת קודש פרשת במדבר כ"ט אייר תר"י, רבינו מפרמישלאן יושב על כסאו והוגה בפרשת השבוע והרבנית חיה'לע עומדת ומשמשת לפניו בכבוד ובאימה, לפתע

כט. אספקלריה המאירה עמ' רכו.

ל. אור המאיר עמ' ע.

אמר לה אביה שאינה חש בטוב, יצאה הרבנית מיד להכין כוס חמין להחיות את נפשו, משאץ נכנסה ראתה שברגע כמימריה יצאה נשמתו בטהרה במיתת נשיקה, ידו הקדושה עדיין מונחת היתה על גבי החומש ואצבעו על הפסוק האחרון בפרשה – 'ולא יבואו לראות כבלע את הקודש'...^{לא}

בטח בה לב בעלה

משהגיעה לפרקה נשאה כאמור להרה"ק ר' יואל משאץ זי"ע, ומעת נשואיה עמדה לימין בעלה והיתה שותפה מלאה לתפילות ולברכות שהאציל על בני ישראל וכפי שכותב בעלה הקדוש במכתב לנאמנו ר' מנשה [הובא לעיל בעמ' כ'] – 'כי אני וזוגתי הרבנית תחיה מזכירים אותו לטובה ולברכה בכל עת ומתפללים בעדו להשי"ת'.

ותשב על כסאו

לאחר פטירת בעלה הקדוש ביום י"ג ניסן תרמ"ו המשיכה הרבנית לנהל את חצר בעלה ביד רמה והמונים מכל רחבי הארץ נהרו לחצרה כדי להיכנס אליה, ברכותיה ותפלותיה התקבלו בשמים לרצון ורבים נושעו על ידה.

כה נכתב אודותיה בכת"י פנקס קהילת בוטושאן (בתוך הדברים על בנה הרה"ק מסוליצא זי"ע) המתפרסם כאן לראשונה –

'אמו הנ"ל היתה אשת חיל אשת לפידות ואחרי פטירת בעלה הה"צ ר' יואל הנ"ל בעיר שאץ בוקאווינא אשר שם ישב באחרית ימיו, שבה היא לסוליצא^{לב} ותשב על כסאו ימים רבים, וזקני חסידי בעלה ירדו אליה לשאול בעצתה ולקבל ברכתה ובינה יתירה ניתנה באשה הזאת. לפי דברת החסידים עוד אביה הגדול מלא את

לא. אספקלריה המאירה עמ' תקמא.

לב. כנראה היה זה למשך תקופה קצרה בלבד, שכן בכל שנותיה האחרונות התגוררה בשאץ ולא בסוליצא.

ידיה לרבנות, בהנחילו לה את מקלו מורשת רבו הגדול ר' מרדכלי קרעמניצער זי"ע, ומקלו זה של ר' מאיר היה בידה והוא מלמדה דעה (ראה ירושלמי נדרים פ"ט ה"א), ומקלה זה ירד עפ"י צוואתה עמה קבר להיות למשען לה גם כי תלך בגיא צלמות'...

פועלת ישועות בקרב הארץ

על גודל כח ברכותיה מוכרחים אנו לשוב לימי נעוריה בבית אביה וכפי שסיפרה הרבנית ע"ה בעצמה, וכה סיפר יליד העיר שאן הרה"צ ר' אברהם שפירא זצ"ל - אדמו"ר מטלוסט (אחיו של הגה"ק מוהר"מ שפירא זצוק"ל רב ור"מ דיח"ל), פעם אחת הגיע הרה"ק בעל האהבת ישראל מוויזניץ זי"ע לשובות שבתו בעיר שאן, עז היה חפצו לבקר את הרבנית ע"ה אשר יצא שמה בכל הארץ, אך מכמה סיבות החליט ללכת בגפו ללא משמשים כדי שאף אחד לא ידע מדבר הביקור, ואכן בשעת לילה מאוחרת יצא מביתו ופנה לתור אחר בית הרבנית, מיד בצאתו פגש בר' אברמל"ע שהיה אז ילד כבן עשר שנים ושאל אותו האם הוא יודע היכן מתגוררת הרבנית משאן משהשיב בחיוב ושאין הדרך רחוקה כל כך, התלווה אליו הרה"ק מוויזניץ והקישו בדלת הבית, הרבנית פתחה את הדלת ומשראתה את האורח קיבלה אותו בכבוד גדול, כיבדה אותו לשבת והגישה לפניו מזונות ותה, מיד כשנתיישב הרה"ק מוויזניץ פתח ושאל את הרבנית לאחר שהתנצל וביקש שלא תהיה לה שום קפידא על שאלותיו - מהיכן יש לכם כח 'פראווען מופתים', הלא גם דודתנו הרבנית דבורה ע"ה בת הרה"ק התורת חיים מקאסוב שהיתה אשה חשובה וצדקנית ובכל זאת לא זכתה להיות פועלת ישועות. השיבה לו הרבנית ע"ה - 'פון לייבקע גנב', התפלא האהבת ישראל על תשובתה אך היא בשלה, והתחילה לספר גופא דעובדא היכי הוי.

בפרמישלאן היה המנהג כי בערב יום הקדוש עברו כל בני העיר מקטן עד גדול להתברך בברכת השנים לברכה ולהצלחה, והיא בהיותה ילדה קטנה עמדה ליד כסא אביה והסתכלה על העוברים והמתברכים, היה יהודי אחד בפרמישלאן ושמו לייב שהתפרנס מגניבות וגם הוא עמד להתברך בשנה טובה אבל פחד מאוד לעמוד בתור ובריש גלי כדי לבקש ברכה על אומנות זו, לכן כשהיה קצת דוחק בין

העומדים לפניו דחק את ידו בין האנשים כדי שהרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע לא ישים לב מי הוא זה שמתברך בהצלחה, אך משרק נגעו ידיו הקדושות ביד לייב משך ידיו כנכוה ברותחין ואמר לו איך אני יכול לברכך בהצלחה כשפרנסתך הוא מגניבה, ענה לו לייב כי מבקש הוא שאם נגזר על מי בשמים שיהיה לו גניבה אזי תהיה גניבה על ידו והוא ירויח – עדיף מאשר שהגוי ירויח, והנהן לו הרה"ק ר"מ מפרמישלאן זי"ע בראשו ובירכו בהצלחה. הרבנית ע"ה כשמעה זאת אמרה: 'טאטע אויב די בענטשסט איהם, בענטש מיר אויך', א"ל אביה במה אברכך ענתה: 'אז יעדן וואס איך וועל בענטשן זאל זיין כאילו די אסט איהם גיבענטשט' – שכל מי שיתברך על ידי יחשב כאילו נתברך ממך, אביה הקדוש נתרצה לדבריה אלו ונענה לה ובירכה, ומכאן נובע כחי 'צו פראווען מופתים', סיימה הרבנית את דבריה.^{לג}

יש שמסרו שהיה זה במוצאי שמחת תורה, ובירכה אביה בנוסח זה – 'אפי' כשתתנו רפואה כמו קראפיוו"ע [- מין חרולים הגדלים בר בין קוצים] עם חלב ג"כ יפעול, ואכן פעמים הרבה ציותה לעשות תרופה מקראפיוו"ע עם חלב, הואיל ונפיק מפומיה דר' מאיר.^{לד}

בפי האדמו"ר מטשחויב - חיפה זצוק"ל השתמר גירסא שונה במעט לסיפור זה - פעם אחת בערב יום הקדוש יצאה הרבנית חיה'לע להתפלל על ציון אביה אשר בבית החיים בפרמישלאן, כאשר התקרבה אל האוהל שמעה קול תפילה בוקע מתוכו ועל כן כדי שלא להיכשל באיסור יחוד נשארה להמתין בחוץ, עודה עומדת וממתנת שם שמעה את קולו של האיש המתפלל ובטביעת עינא דקלא זיהתה כי הוא אינו אחר מאשר הגנב דמתא אשר עומד ומעתיר בתפילה וכך אמר – 'רבי אמנם אומנתי הוא גניבת ממון ואין בי העוז לבקש הצלחה באומנתי זו, אך זאת אבקש ממך אם נגזר על האדם הפסד ממון שאהיה אני השליח למלאות רצון ה' ולקיים גזירתו אשר גזר', ובאומרו זאת סיים להתפלל ויצא מן האוהל, מיד נכנסה

לג. שיחתן של עבדי אבות עמ' שה.

לד. קונטרס דרכי שלום עמ' ג בשם הרה"צ ר' יצחק יעקב מאסקאוויטש שליט"א משאין ירושלים, עולם החסידות.

היא אחריו וביקשה מאת אביה בזה"ל - 'אם נגזר על אדם שיתברך מפי צדיק אשר ימשיך עליו ישועה שאהיה אני השליחה לברכו ולמלא רצון הבורא'.^{לח}
אגב, יוצאי העיר פרמישלאן היו מספרים כי בערוב ימיו של אותו לייבקע גנב היו מוצאים אותו משתטח על ציונו של הרה"ק מפרמישלאן ובוכה שם בדמעות שליש, וכפי הנראה ששב בתשובה שלימה על כל מעלליו.^{לז}

מקלו של רבי מאיר

כאמור, ברשות הרבנית ע"ה היתה מקלו של הרה"ק ר' מרדכי מקרעמוניץ זי"ע רבו של אביה הקדוש, ובאמצעותו היתה פועלת אותות ומופתים. סיפר האדמו"ר ר' חיים מרדכי מנדבורנה זצוק"ל כי בטרם השיבה הרבנית ע"ה לשואליה דבר היתה תומכת את ראשה על המקל ורק אחר כך השיבה את דברה.^{לח}
בזכרונותיו של הרה"ח ר' שמואל צבי באש ע"ה מבוטושני - שזכה לשמש בקודש אצל מוהרמ"ם מסוליצא, מוסיף פרט מעניין כי לעתים בשעת הפראווע"ן היתה מחזיקה בידה את ה'לאקשע"ן ברע"ט' [- פלטת עץ עליה רידדו בצק] ובאמצעותה היתה פועלת אותות ומופתים - כלשוננו.

בורא רפואות

הרבנית ע"ה היתה מוסרת סגולות שונות ומיני עשבים לרפואת הגוף והנפש ורבים ראו באמצעותם ישועות ורפואות, השתמרה עד לימינו עדות מיוחדת מפי אשה זקנה באה בימים שזכתה לשמש בקודש אצל הרבנית ע"ה, וכה העידה:
בהיותי בת ארבעים נתאלמנתי מבעלי רח"ל ונקראתי להתגורר יחד עם הרבנית משאץ ע"ה אשר אף היא התאלמנה אז, התגוררתי

לה. אוהל קדושים החדש עמ' קמח, בשם חותנו הרה"ק מוהרמ"ם מסוליצא זי"ע.

לו. שיחתן של עבדי אבות עמ' שה.

לז. אספקלריה המאירה עמ' תקצד.

במחיצתה תקופה ממושכת ובמשך היום היו נוהרים אנשים ללא הרף למעונה, מרי הנפש היו מזכירים את שמותיהם ושטחו את מצוקתם באוזני הרבנית שהיתה מאצילה עליהם מברכותיה ואף היתה מוסרת להם סגולות שונות כגון שום וכיוצא בכך. בשעות הלילה המאוחרות היתה נכנסת לביהמ"ד אשר היה סמוך למעונה פתחה את ארון הקודש ובמשך זמן רב היתה מעתירה מקירות לבה ושופכת שיח על כל הבקשות שבאו לפניו באותו יום.^{לח}

לעתים היתה מצווה לפונה אליה לבדוק את התפלין, וכפי שמעיד נכדה מוהר"ש משאץ – לונדון זצוק"ל במכתב מענה לחתנו הגה"צ מוואידיסלוב זצ"ל שהתאונן לפניו על כאב חזק ביד שמאל – 'זקנתי הצדיקת משאץ ע"ה אמרה תמיד בכגון זה - זעה דיר איבער די תפלין'.^{לט}

נכדה רבי מאיר שמערלער חלה מאוד בילדותו במחלת גרון מדבקת מאוד ובהוראת הרופאים היו חייבים להכניס את החולה במחלה זו לבידוד מוחלט, וכאשר אירע כזאת אצל ילדים היה זה ממש מוות ודאי רח"ל. הריצו בני המשפחה מברק לשאץ אל זקנתם הרבנית ובו גוללים הם את המצב האיום והנורא ומבקשים ממנה לעורר רחמי שמים. תיכף כשנתקבלה האיגרת בשאץ לקחה הרבנית את קופסת הבשמים שנפלה לחלקה מירושת אביה, נטלתו עמה וזרזה פעמיה אל עבר תחנת הרכבת, בהגיע הרכבת הראשונה עלתה עליו ותוך זמן קצר כבר היתה בבית נכדה החולה האנוש. ניגשה הרבנית אליו ונתנה לו להריח מקופסת הבשמים הקדושה, מיד חזר הצבע לפניו ורוח היתה בו וקם ונעשה בריה חדשה.^מ

לח. אספקלריה המאירה עמוד תקצג, מפי האשה הישישה מרת מינגה אינגבר ע"ה שהתגוררה בארה"ק בסוף ימיה.

לט. אגרות שלום עמ' רסח.

מ. גליון באר בשדה (שטפנשט), פר' בהו"ב תשפ"א.

כפה פרשה לעני

הרבנית ע"ה נודעה בשערים כבעלת חסד נפלאה ומדמי הפדיונות שקיבלה מחסידיה היתה מפזרת ונותנת לאביונים, וכאשר נחקק על מצבתה - 'ידה שלחה לאביון בני ביתה'. סיפר נכדה מוהר"ש משאץ - לונדון זצוק"ל כי פעם אחת חלתה מאוד והיתה זקוקה בדחיפות להרחיק נדוד לעיר וויען בכדי לדרוש ברופאים שיעלו מזור למחלתה, עשתה הרבנית את החשבון של הוצאות כל הנסיעה האכסניה והוצאות הרופאים ועלה לסך גדול מאוד. הלכה והפרישה את כל הסכום לצרכי צדקה ומיד אחר כך עלתה ארוכה למחלתה.^{מא}

סינר [- פארטו"ך] שבתי של הרבנית חיה'לע ע"ה, המונח בגנזי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, מרוב השנים בלה הבד והונח בתוך מעשה רשת מיוחד. כ"ק אדמו"ר שליט"א מכסה בו את השופרות בראש השנה בין התקיעות.

ותורת חסד על לשונה

הרבנית ע"ה היתה כותבת איגרות ברכות ושלומים אל חסידיה הכתובים ברובם בשפת האידיש ומשולבים בביטויים שגורים בלשון הקודש כשתוכם רצוף ברכות ואיחולים כצדיקים המפורסמים, אחדים ממכתבים אלו נשתמרו עד לימינו ונציגם בזאת.

מא. דרכי שלום עמ' סה.

להשתקע במחנם^{מב}

ב"ה יום א' [...] [...] פרעמישלאן

החיים והשלום וכל טובה וברכה, אל כבוד הרבנים יראי ד' ומופלגי תורה קצינים ורוזני עם חסידים ואנשי מעשה נדיבי עם אלקי אברהם גומלי חסד, כבוד קהל אנשי מעשה ויתר העם מק' **סאליצע**, כולם יחולו ברכות על ראשם ויגמרו לחיים טובים בהו"ר.

[illegible]

בטוח אני בחסדי אבות הקדושים כי יעמוד לכם הזכות לעולם ולעולמי עולמים בזה ובבא להפדות מכל צרה ולהינצל מכל צער ונזק ולהתברך בבני חיי ומזוני רויחא.

אך אחת שאלתי מאתכם לעשות לי עוד [...] הזאת, (ע)[א]ם כי כבר הבטחתי באגרת אחת לכבוד בעלי לבוא תיכף אחר סוכות, אכן רואה אני לפי הבריאות שלי ובריאות הילדים אשר הוא דבר שאינו באפשרי לנסוע תיכף לדרך רחוק כזה,

מב. מכתב מיוחד ונדיר זה המתפרסם כאן לראשונה שופך אור רב על תקופת המעבר של רבינו יואל משאץ ז"ע עם הרבנית הצדקנית מגליצה לסוליצא שברומניה. לפי הנכתב כאן הרי שרבי יואל נסע קודם בגפו לפני הימים הנוראים לסוליצא לבדוק את המקום, חסידי פרמישלאן וכלל אנשי העיר קיבלוהו בכבוד רב ועמדו לימינו בכל הנצרך. לפי התכנית היתה אמורה הרבנית להצטרף אף היא מיד בתחילת החורף, אך כאן במכתב שנכתב ככה"ל בימים שבין יוה"כ לסוכות מבקשת היא מאנשי העיר שיאילו בטובם להמתין לה עד אחר חג הפסח. העתק המכתב נמצא אצל הרב אלעזר זילברפרב שליט"א שמסרה לנו בתש"ח. ישא ברכה מאת ה'. בחלק מהמקומות נקדע הכתב וחסרים מילים בודדות, הצגנו מקומות אלו בסוגריים מרובעות ודבר הלמד מעניינו הוא.

לכן בקשתי להרויח לי הזמן עד אי"ה אחר הפסח, באשר כי אז האויר צלול ובריא ובימי החורף קשה עלי מאוד לבוא למקום שהאויר שונה מכאן, ובפרט כי מוכרח אני עדיין [...] הרפואות מהרופא [...] מק' לבוב.

[...] זאת לדעת כי ב"ה עליתי ששה פעמים בעתים הללו על ציון הר הקודש של אבי הקדוש זצוקללה"ה והתפללתי בעדכם לטובה, באמת יאמינו לי כי אילו הייתם בעצמיכם על אהלו אין אתכם היודע להתפלל התפללות שהתחננתי והתפללתי עבורכם, וכ"ז עבור שכתב לי בעלי מידת טובכם וחסדכם והכבוד שעשיתם לו וכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים.

הוכפל בקשתי מאוד מאוד שיהיו נחשב בעיניכם על ימים מועטים הללו ימי החורף כאילו כבר באתי לשם כי מוכן אני תיכף אחר פסח לבוא לשם וכמעט אשר אין לי בכאן שום דבר.

[...] בבירור גמור כמו אחת נשבעתי לבוא לגבול קדשם אי"ה אחר פסח, ועל ימי החורף אשר תמתינו לי מוכרחים אתם למחול לי, וכל מי שיש לו מוח בקדקדו יבין כי אין ח"ו רנון בדבר רק אמת וצדק, ואין העולם מתנהג עפ"י טבע והבורא ית"ש מנהיגו ברחמיו, לכן אין להתרעם עליו ואין להרהר אחר מדותיו, ועת וזמן לכל חפץ [...] [...] [...] [...] רק לקוות אל ה', כי דבר בעתו מה טוב.

דברי [...] מרים חי' בת הרב הצדיק הק' ר' מאיר זצוקללה"ה מפרעמישלאן

מכתב עם ברכות לרוב למשפחה מחסידיה^{מג}

ב"ה אור ליום ועש"ק לסדר וישבתם בטח, [- ראה] תרנ"ג, לפ"ק שאטץ שפע ברכה והצלחה וכט"ס להאשה הנגידה החסידה מרת ראסיא רחל תחי' ע"ש^{מד} בעלה הנגיד וכו' מו"ה ליבוש נ"י.

מג. העתק המכתב לראשונה באנציקלופדיה למאורי גליצא עמוד 761, ומשם פוענח ותורגם באספקלריה המאירה עמ' תקצח – תקצט.

מד. - עם שלום, ראוי להשים לב לניסוח זה הפורש בשלום האשה מקבלת המכתב ורק אגב כך גם בשלום האיש, כנראה עקב האיסור לאשה לפרוש בשלום איש כפי שכתבו

הנה אודיעכם, איך האב מקבל גיווען [קבלתי] אייער איגרת [איגרתכם] עם הפדיון א' ר"כ, ומוכן אני להתפלל בעדכם לפני השי"ת, אין איך ווינטש אייך [והנני מאחלת לכם] אז השי"ת זאל אייך העלפן איהר זאלט זיין גיזונד [שהשי"ת יעזור לכם שתהיו בריאים] עם בעלכם נ"י וכב"ב, און זאלט האבין [ושיהיה לכם] שפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידכם. ובעסק השעינק [בית המזיגה] איהר זאלט פאר דינען און לייען אסאך [תרוויחו ותפדו הרבה] און זאלט האבין [ושיהיה לכם] פרנסה בריוח, אייערע מזלות זאלן נתרומם ווערן [מזלותיכם יתרוממו] למעלה למעלה און זאלט גיהאלפן ווערן מיט א ישועה בקרוב [ושתוושעו בישועה בקרוב].

השי"ת יעזור לכם, מען זאל אייך ציריק געבין דיא טראפיק [שיחזרו לכם את הזכיון (-) לממכר משקאות חריפים מוצרי טאבק וכיו"ב)], און איר [ואת] עם בעלכם נ"י זאלן נושא חן זיין בעיני הפראפינאטער [תמצאו חן בעיני ממונה החכירה], ער זאלט מיט אייך מטיב זיין [שיטיב עמכם] און זאל זיך מיט אייך פארגלייכען [ושישתווה עמכם] אויף אקלענערע פרייז זאל ער אייך געבין [ושיתן לכם במחיר נמוך יותר], און איהר זאלט נושא חן זיין [ושתשאו חן] בעיני הבעל הבית ער זאל אייך פארקויפן דיא קראעטשמי [שימכור לכם את הפונדק] און איהר זאלט עס בנקל משלם זיין [ושתשלמו זאת בנקל] איהר זאלט אייך עם ב"ב מפרנס זיין [שאתם וב"ב תתפרנסו] בכבוד ובריוח, די ערלים זאלן טרינקען אסאך י"ש בייא אייך [שהגויים ישתו אצלכם הרבה י"ש] זיין זאלין אייך געבין צי לייען אסך געלט [ושישאר הרבה כסף בפדיון] און זאלט מגדל זיין אייערע קינדער [ושתגדלו את ילדיכם] מתוך נחת והרחבה ועושר וכבוד, זיין זאלן זיין גוט און פרום [שיהיו טובים יראים ושלמים].

איך ווינטש אייך גם מז"ט פון בנכם נ"י [הנני מאחלת לכם גם מז"ט מבנכם] וואס האט אהן גיהובין צו לייען [אשר החל להניח] תפילין, יה"ר עס זאל [שיהיה] בשעה טובה ומוצלחת ער זאל זאן איין ערליך קינד [שיהיה ילד נאמן] און זאל מתפלל זיין [ושייתפלל] בהתפילין בכל יום ויום מיט ערליך קייט [בתמימות], און איהר זאלט תענוג ונחת האבן פון עהם און פון אללע קינדער [ושיהיה לכם

הפוסקים באהע"ז סכ"א, מעניין שבמכתב השני הממוען רק לאיש לא נזכר בו כלל ברכת השלום.

תענוג ונחת ממנו ומכל הילדים]. איהר זאלט אללע מקבל זיין [שכולכם תקבלו] א כתיבה וחתימה טובה מיט אלעם גיטטען [עם כל טוב].

כ"ד המעתיר בעדכם, און ווינטש אייך [ומאחלת לכם] אז דער עושר וואס וויל אייך שלעכטץ טאון [שהעשיר החפץ לעשות לכם רע] זאל קיין מאכט האבין צו טוען [לבל יהיה לו כח לעשות], עס זאל עהם פארשטערט ווערין אללע וועגן [שכל הדרכים תופרענה לו], און איהר זאלט גיהאלפין ווערין מיט דער ישועה בקרב [ואתם תיוושעו בישועה בקרוב].

מרים חי' בת הרב הצדיק המפורסם מו"ה מאיר זללה"ה מפרעמישלאן

מכתב הודאה לחסיד ר' יוסף מבוטושאן על האכסניה לכלתה הרבנית מסוליצא^{מה}

ב"ה יום ה' פה שאטץ

לכבוד הרבני החסיד מו"ה יוסף נ"י

איך בין אייך מודיע ויא [היות ו] כלתי הרבנית המפורסמת מסאליצא ת' האט מיר דערצלייט [סיפרה לי] אז זיא שטייט אהן בא אייך ווען זיא אין באטאשאן [שהיא מתאכסנת אצלכם כאשר היא בבוטשאן] אין איהר זענט זייא זייער מקרב [והינכם מקרבים אותם מאוד], איז ביי מיר זייער חשוב [הדבר חשוב מאוד בעיני] און איך ווינטש אייך [והנני מאחלת לכם] השי"ת זאל אייך העלפין [שהשי"ת יעזור לכם] כל טוב משאלות לבכם איהר זאלט זיין געזונד און שטארק [תהיו בריאים וחזקים] מיט אייער ווייב און מיט אייערע קינדער [עם זוגתכם וילדיכם] און זאלט האבין [ושיהיה לכם] שפע ברכה והצלחה אכ"ר.

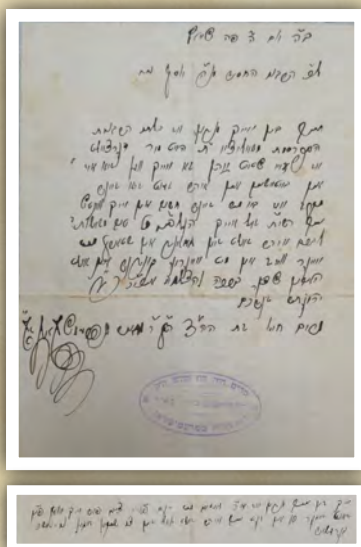
כ"ד המעתיר בעדכם.

מרים חי' בת הה"צ הק' ר' מאיר מפרמישלאן ז"ל

וכה נכתב מאחורי האיגרת:

מה. מאוצרו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

איך בין אייך מודיע ווי אי"ה זונטאג אין דער פריא [...] פאר איך אוועק פון דאנט זייגער 10. איך בעהט אייך איהר זאלט זען צו שיקען אוועגן צו ר' משה [...].
[אני מודיעה לכם שביום ראשון בשעה 10 בבוקר אני נוסעת מכאן, אבקש מכם שתשלחו מרכבה לר' משה [...]]

הפסח אינו נאכל...

פרק מיוחד ראוי לייחד על החומרות המופלגות שנהגו בבית שאץ בימי הפסח, מורשה מאביה הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע, אם נפרט את כולם תתארך היריעה לאין ערוך על כן נסתפק אך בדוגמאות אחדות.

הגעלת כלים

כבר מתחילתו של חודש ניסן התעסקו בהגעלת כל הכלים אשר ישתמשו בהם בפסח, להכשיר כלי חמץ לפסח?! - מאן דכר שמיה, כל עסק ההגעלה וההכשרה היה אך ורק בכלים המיוחדים לפסח, וכה היו אומרים בבית שאץ, הרי איתא

מהאר"י ז"ל שהנזהר בפסח ממשוהו חמץ לא יחטא כל השנה והרי לב יודע מרת נפשו שבמהלך השנה נכשלנו בחטא רח"ל ובהכרח שהכשרות בפסח לא היה כדבעי, ועל כן החובה להגעיל ולהכשיר את כל הכלים שהשתמשו בהם בשנה שעברה.

להיזהר מהרחוב

הקפידו לא להיכנס עם הנעליים איתם הלכו ברחוב אל תוך הבית, החשש היה שמא ברחוב נגעו הנעליים בפירווי חמץ פזורים על הארץ, ועל כן קודם הכניסה לבית היו חולצים את הנעליים ומלבישים נעליים אחרות נקיות מכל חשש.

אל יתערב זר

קפידה מיוחדת היתה בימי חג הפסח לא להכניס כלל אנשים זרים אל הבית פנימה, יהיה מי שיהיה.^{מו}

כהנה וכהנה נזהרו והזהירו בבית פרמישלאן ממשוהו חמץ ומהדומה אליו, רבו מספור החומרות וההקפדות, אלו המנויים ללמד על הכלל כולו יצאו, ותן לחכם ויחכם עוד.

פיה פתחה בחכמה

מפיה של הרבנית ע"ה יצאו אמרות שפר יקרים מפנינים אשר נמסרו במסורת צאצאיה דור אחר דור, נציג בזאת אחדים מהם.

מו. בספר טובות זכרונות (קוסטינר עמ' שלו) נדפס מעשה נפלא בענין הקפידה בפרמישלאן שלא להכניס אנשים זרים הביתה, ואלו תוכן הדברים שם: סיפר הרה"צ ר' זלמן לייב מאסקאוויטש זצ"ל מחיפה בנו של הרה"צ ר' יעקב זצ"ל משאן – חיפה, כי בשנות בחרותו

זמן קריה"ת - עת רצון

מרגלא בפומה בשם אביה הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע שזמן קריאת התורה כשספר התורה נמצא בחוץ הוא עת רצון מיוחד, ובעבור הנשים שפטורות משמיעת הקריאה הוא זמן מוכשר לשפוך שיח לפני השי"ת באמירת פרקי תהילים.^{מז}

ל"ב שינים - ל"ב נתיבות חכמה

נכדה מוהר"ש משאץ - לונדון אמר בשמה שהיות ול"ב השינים הם נגד ל"ב נתיבות חכמה, על כן כאשר עוקרים שן מהפה מחסרים נתיב אחד מל"ב נתיבי החכמה.^{מז}

של הרה"ק ר' חיים זאנוויל מריבניץ זי"ע למד בקלויז הגדול בעיר שאץ יחד עם עוד עשרות בחורים מופלגים בתורה ויראה. בהגיע חג הפסח שבו כל הבחורים לבית הוריהם, ואילו רבי חיים זאנוויל חפץ להשאיר לימי החג בשאץ, אך לרוב יראתו וחסידותו לא רצה לאכול אצל אף אחד מלבד בבית הצדיקים משאץ, משהגיע לשאול את רבי יעקב - שהכירו ועמד על סודו - נענה מיד בשמחה וברצון, אך מששמעה הרבנית חיה'לע על כך סרבה בתוקף ואמרה לנכדה ר' יעקב - 'אתה הרי יודע שאצלינו בפרמישלאן אין מכניסים אנשים זרים הביתה בחג הפסח', נענה ר' יעקב ואמר לה 'באבע! בחור חשוב ובן עליה הוא זה, ומוכרחים אנו להכניסו לבתינו'. אך היא בשלה - בתוקף ובעוז. בלית ברירה נאלץ ר' יעקב לערוך את שולחן הסדר עם בני משפחתו בבית המדרש, ושם ארח את הצדיק הפלאי לימים - הבחור חיים זאנוויל. עד כאן ממה שנדפס בספר טובות זכרונות.

והנה סיפור המעשה כמות שהוא תמוה ואינו מסתדר עם השנים, שכן הרבנית חיה'לע נסתלקה בשנת תרס"ג ובאותה העת היה נכדה רבי יעקב משאץ ילד כבן עשר שנים, ואילו הצדיק מרימניץ היה ככה"נ אף צעיר יותר. למרות האמור הבאנו את הסיפור שנשמע מפי מקור נאמן ואירע לא לפני שנת תר"ע, וככל הנראה נפלה טעות ונתחלף שמה של הרבנית משאץ בעלת המעשה, בשמה של הרבנית חיה'לע המפורסמת.

מז. עיוני הלכות ח"ב עמ' תכד, מפי זקינתו הרבנית מטשחויב חיפה ע"ה בשם אביה הרה"ק מסוליצא זי"ע.

מח. 'ומטעם זה סבל הרב משאץ הרבה כאב שינים, כי לא רצה להוציאם כי אם בהכרח גדול קרוב לפיקוח נפש'. בית שלום (לונדון תשס"ח) עמ' קעא בשם הגה"צ ר' אלחנן הלפרין

לחם עם בארש"ט מגיע לכל אחד

הוא היה אומר בשמה - די באבע חיה'לע פלעגט זאגן [י"א שאמרה דבר זה בשם אביה ר"מ מפרמישלאן זי"ע] פאר א שטיקל ברויט מיט בארשט האט יעדער איד א וועקסל ביים ריבוננו של עולם [דהיינו שזה הקב"ה מספק לכל אחד], ומה שרוצים יותר מזה הרי זה כבר בגדר מותרות, יש שמגיע להם בקלות ויש אשר בא להם בכבידות.^{מט}

בשבתה עם זקני ארץ

צדיקי דורה רחשו לה כבוד וכיבדוה כערכה הרם וכראוי לבית אבות. כך רואים אנו במכתב קודש ששיגר הרה"ק משינאווא זצוק"ל לחתנה הגה"צ ר' יעקב שלמה שמערלער זצ"ל ומציין ביחוד את בקשת הרבנית הצדקנית וזה לשון קדשו:

ב"ה ד' לס' לתת עליכם היום ברכה [- כי תשא] תרנ"ג לפ"ק

שלום וישע רב לידידי ה"ה הר' המופלג החסיד וי"א בש"ק כש"ת מו"ה יעקב שלמה נ"י

הגיענו בקשתו ובקשת חמותו הרבנית הצ' תחי' בצירוף הפ"נ שלושה רעו"ו, ואני תפילה בעדכם וזכות אבותיכם הק' יעמוד לכם וישפע עליכם שפעת חיים ובריאות ופרנסה טובה ותחיו חיי נחת מעתה ועד עולם והיה שלום כנפשיכם, ומגודל הנחוצה להכנת קריאת המגילה אפסוק ואומר שלום וכל טוב.

הק' יחזקאל שרגא הלברשטאם'

סיפר הגה"צ ר' אלחנן הלפרין זצ"ל שהיה נצר לבית שאן: סיפר לי הגה"צ ר' יודא'לי מסטוטשין זצ"ל שזוכר את זקינתי הרבנית חי' ע"ה בעת שבאה לבקר

זצ"ל.

מט. דרכי שלום עמ' סד.

נ. דברי יחזקאל (שינאווא) מדור כתבי קודש מכתב פו.

בעיר ראזוואדוב וזקיננו הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זצוק"ל נתן לה קוויטל ופ"נ, אך הרבנית סירבה לקבל ממנו. אמר לה הרה"ק מראזוואדוב זצ"ל אם אביכם היה יכול לדעת ברוח קודשו שאבי זצ"ל ישב בסוכה שאינה הגונה אז תוכלו לקבל פיתקא מבנו, מיד הסכימה לדבריו ולקחה ממנו את הקוויטל והפ"נ.^{נא}

גם הרה"ק בעל האהבת ישראל מו"ז'ניץ זי"ע ראה לנכון לבוא לבקרה ביותרת הכבוד בעת שהותו בעיר שאץ, כמתואר לעיל.

ותשחק ליום אחרון

לפני פטירתה קראה הרבנית ע"ה לנכדה היניק יעקב בנו של בנה הרה"ק ר' מאיר משאץ זי"ע אשר היה אז כבר עשר שנים, העניקה לו שלוש מטבעות זהב, וכה אמרה לו: מטבע אחת הנני מעניקה לך לכבוד היום בו תהיה בר מצוה, מטבע שניה לכבוד יום נשואיך ומטבע שלישית משום שאתה תהיה האדמו"ר בשאץ. תמה הנער ושאל האין אוכל להיות אדמו"ר בשאץ כאשר שני אחים יש לי מבוגרים ממנו, השיבה הרבנית אף על פי כך אתה תהיה האדמו"ר בשאץ. ואכן דבר מדבריה לא שב ריקם, היות ולאחר נשואיהם הפליגו שני האחים הגדולים לערים אחרות, האחד רבי יצחק כיהן כאדמו"ר בראדוביץ, והאח השני רבי משה אריה לייב בטשרנוביץ, ואילו הוא – ר' יעקב הצעיר נותר לכהן כאדמו"ר בעיר שאץ.^{נב}

עוז והדר לבושה

ביום כ"ה אדר השני תרס"ג^{נא} נסתלקה הרבנית הצדקנית לאחר שזכתה לאריכות ימים מופלגת, והובאה למנוחת עולמים ליד קבר בעלה בבית החיים בשאץ.

נא. יפה שיחתן ח"ג אות רעח.

נב. אספקלריה המאירה עמ' תרא.

נג. כה כותב נכדה מוהר"ש משאץ זצוק"ל באחד מכתביו: 'כ"ה אדר שני יום היא"צ של הצדיקת אמי זקנתי מ' חיה ע"ה בת הקדוש מפרמישלאן ז"ל תנצב"ה, היה לה חלק גדול

כמתואר בפנקס קהילת בוטושני שהובא לעיל ציוותה הרבנית לאמור אשר אחר פטירתה יורידו עמה אלי שאול את מקל הישועות אשר קיבלה מאביה. אולם צאצאיה הקדושים הושיבו בי"ד מיוחד והתירו להסיר את גולת הכסף מהמקל וחלקים מזה היו נמצאים ביד יוצ"ח.י

נוסח המצבה

וזה אשר נחקק לדורות עולם על מצבת ציונה, כאשר במעשה אומן מיוחד נחקק עליה צורת שני ידים החופפות על נרות שבת קודש, לאות ולזכרון שבחה וצדקתה ועמידתה לבקש רחמים בתפילה ובתחנונים על עם בני ישראל.

פ"נ

הרבנית הצדיקה המפורסמת
מה רב שבחה עצום לספר תודתה
רבות בנות עשו חיל ועל כלנה עלתה
ידה שלחה לאביון בני ביתה
מי ימצא אשת חיל כמותה
חגרה בעוז מאזני תורה בזרועתה
יראת ה' היא תהילתה
הרה"צ המפורסמת בחסידותה
מרת מרים חיה בת הרה"צ הקדוש המפורסם מו"ה מאיר זצוקללה"ה
עלתה השמים כ"ה אדר שנת ותסגר מרים תנצב"ה

בתורתי המועטה'.

נד. קונטרס דרכי שלום עמ' ג.

תמונת המצבה בתוך האוהל בביה"ח בשאץ

קינת רבי מאיר שפירא

בן העיר שאץ – ולימים פאר הדור הלא הוא הגה"ק ר' מאיר שפירא רב ור"מ דיח"ל כתב אגרת קינה ובכי על פארה והדרה של העיר שיצאה ממנו, ופירסמה בעיתון מחזיקי הדת [ביום ו' ניסן תרס"ג] – שופרה הכמעט יחידי של היהדות הנאמנה בימים ההם, ואלו דבריו:

אוי נא לנו, על זאת אספדה ואלילה בקול נהי ובכי על שבר בת עמי, חושך ענן וערפל כסתה פני כל העיר ביום ג' שבוע העבר, כי ניטלה הרבנית הצדיקת המפורסמת מרת מרים חיה נבג"מ בת הה"צ הקדוש המפורסם אור עולם מהר"מ מפרמישלאן זי"ע וכו', והעיר שאץ נבוכה. והיום יום ד' עשו לו כבודה האחרון בלווית כל בני העיר ומעירות הסמוכין אנשים נשים וטף לאלפים. ואז הרים קולו בהספידא בנה הבכור הוא הרה"צ הקדוש המפורסם מוהר"א מפאדולי שליט"א, וכאש בוער עלה אחריו נכדה הבכור ה"ה הרב

החרף ובקי [- הנודע] מחסידתו ופרישתו כקש"ת הרב ר' שלום שליט"א בן הרה"צ הק' המפורסם מהר"ם מסאליצע שליט"א ודרוש דרש על סוגיית חז"ל ותמת שם מרים. והשי"ת ירפא שברנו הגדול כים וינחם את האבלים האומללים הלא המה בניה ונכדיה הקדושים בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

כנפש הנאנח הכותב בדמע יום ד' לסדר פקודי לשנת 'על זאת אספדה' לפ"ק

הק' מאיר שפירא

ויבכו אותה כל בית ישראל

בספר לבושי מכלול (סי' כו) להג"ר יחיאל מיכל היבנר אב"ד ניזנוב מזכיר את דבר פטירתה בתוך מספד מר שנשא בריש שנת תרס"ד על פטירת הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע, ואלו דברי קינתו:

'וכן בת אחת של הה"ק אספקלריה המאירה ר' מאיר מפרמישלאן האריכה ימים מאוד, הצדיקת מק"ק שאץ ונעדרה גם כן בשנה ההוא, תנצב"ה, וזכותה יגן על בני ישראל'.

האוהל הקדוש

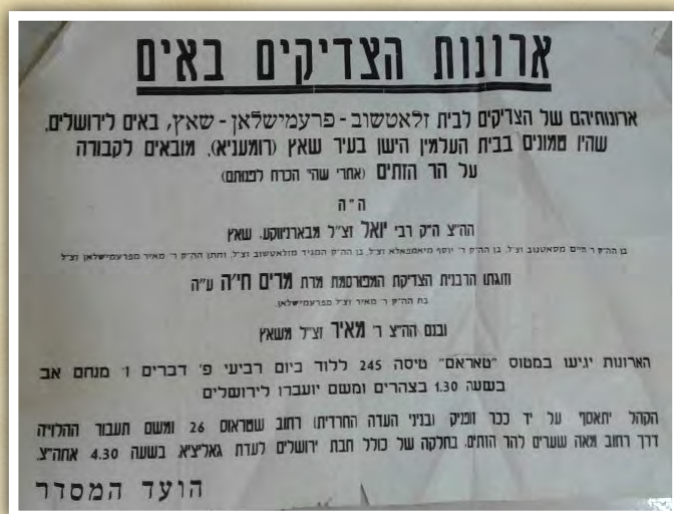
בשנת תרפ"א לאחר הסתלקותו של בנם הרה"ק ר' מאיר זצוק"ל, שהובא אף הוא למנוחת עולמים אצל אביו ואמו, הקימו בני העיר אוהל מיוחד מעל שלשת הציונים. אוהל קדוש זה שימש מקום תפילה קבוע ליהודי העיר וכל מר נפש היה מגיע לשפוך את יגונו ולבקש רחמים בזכות הצדיקים. גם בקרב גויי האיזור היה האוהל נערץ ונקדש והם היו באים להדליק נרות שם נ"ה.

נה. ספר מאורי גליציא בערכו של רבי יואל משאץ זי"ע.

ויהי בנסוע הארון

בשנת תשל"ח נודע כי ממשלת רומניה מתכוננת לסלול כביש גדול על שטח ביה"ח בשאץ, ומשלא הועילו הניסיונות למניעת הדבר נחלצו נכדי רבינו זי"ע ובראשם הרה"צ ר' יואל משאץ - מונטריאל זצ"ל אשר התגורר כבר אז בעיה"ק ירושלים, ובהתייעצות עם גדולי תורה וההוראה הוחלט להעלות לארץ הקודש את שלשת הארונות הקדושים.

ביום ד' פרשת דברים ו' לחודש אלול התשל"ח הגיעו הארונות לארץ ישראל ובהלוויה ענקית שיצאה מבניי העדה החרדית בככר זופניק בעיה"ק ירושלים הובאו אחר כבוד למרומי הר הזיתים בחלקת כולל גליציא.

'ארונות הצדיקים באים'. מודעות על הלוויה שנתלו ברחובות הערים

מחשש השלטונות ועקב גודלם ומשקלם לא הועלו ארצה באותה העת מצבות האבן הגדולות והמרשימות שהיו על הציונים הקדושים, רק שלש שנים מאוחר יותר - בשנת תשמ"א, הצליחו להעלותם לארץ הקודש ולהציבם במקומם הראוי,

וזאת לאחר השתדלות מאומצת ונמרצת של הרה"ח ר' יואל זילברפרב ז"ל - בן כ"ק מרן אדמו"ר מוהרחה"ד זי"ע.

צאצאי בית שאן כמו גם אנשי בינה יודעי דבר, היו במשך כל השנים מרבים לפקוד את הציונים הקדושים בהר הזיתים וידעו לספר על ישועות גלויות שאירעו בכח התפילה בהאי אתרא קדישא. בשנים האחרונות ישנה התעוררות רבה בקרב קהלים רחבים ומגוונים הבאים להשתטח על ציוני הצדיקים משאן ונושעים שם בכל משאלות ליבם.

זרעם לברכה

בשלשה בנים ושלש בנות נתברכו רבי יואל והרבנית חיה'לע, כולם צדיקים ישרים ותמימים, אוחזים מעשי אבותיהם בידיהם, דולים ומשקים מתורתם לעם בני ישראל, ממציאי תרף וצרי לנדכאי לב - רצוצי גלות.

ואלו שמותם:

א. הרה"ק ר' אלטיר אהרן אריה מפודולאי זצוק"ל.

ב. הרה"ק ר' מאיר משאן זצוק"ל.

ג. הרה"ק ר' מרדכי יוסף משה מסוליץ זצוק"ל.

דברי ימיהם ותולדותם להלן.

ד. הרבנית מלכה ע"ה, אשת ש"ב הרה"צ ר' משה איזקסון זצ"ל, בן הגה"צ ר' דוד איזקסון זצ"ל אב"ד ראמאן בן הרה"ק ר' יצחק מקאליש זי"ע, אחי הרה"ק מוהר"מ מפרמישלאן זי"ע. הרה"ג ר' ישראל ברגר מבוקרסט מביא אמרים ועובדות מהרה"ק מפרמישלאן זי"ע ששמע מפי ר' משה איזקסון.¹

ה. הרבנית שלאמצא ע"ה, אשת הרה"ק רבי לייבוש מבערז'אן זי"ע בעל האמרי יהודה.

ו. הרבנית יענטל ע"ה, אשת ש"ב הרה"ג ר' יעקב שלמה שמערלער זצ"ל אב"ד גורא - הומרא, בן הרה"ק ר' מרדכי ממיקאלייב זצ"ל בן הרה"ק ר' חיים אברהם ממיקאלייב זי"ע חתן הרה"ק מוהר"מ מפרמישלאן זי"ע.

הרה"ק רבי אלטיר אהרן אריה מפודולאי זי"ע

היה בכור בניו של רבי יואל משאץ, נולד בשנת תר"ח וזכה להיכנס לבריתו של אברהם אבינו ע"ה עוד על ברכי זקינו הרה"ק מפרמישלאן שהעניק לו את השם אהרן אריה על שם אביו הקדוש רבי ארון לייב מפרמישלאן זי"ע, ובתוספת השם 'אלטיר' כסגולה לאריכות ימים.

בהגיעו לפרקו נשא את בת דודו הרה"ק ר' יחיאל מיכל מגלינא זצוק"ל - חתנו של מוהר"מ מפרמישלאן. לפי חלק מכותבי הדורות נשא בזיוו"ש את בת הרה"ק ר' צבי אריה (השני) מאליק זצוק"ל.

בעצת אביו התקשר בעוז לצדיקי בית רוז'ין - סדיגורא, ועל אף היותו בעצמו בר אוריין ובר אבהן קדישין התבטל בפניהם בכל מהותו. בענין זה מסופר כי פעם אחת הוצע שידוך לאחד ממשפחת אביו אשר שם המחנות היה שווה, והרבנית ע"ה מיאנה להסכים לשידוך אלא אם כן יסכים לכך הרה"ק מצאנז זי"ע, לכן שלחו את שני הבנים הגדולים לצאנז הלא הם רבי אלטיר מפודולאי ורבי מאיר משאץ, כאמור רבי אלטיר היה מחסידי סדיגורא, ואילו אחיו ר' מאיר היה מחסידי זידיטשוב ובעלז. והימים ההם ימי התלקחות המערכה בין חסידי צאנז לחסידי סדיגורא היו. נכנסו האחים האברכים הצדיקים אל חדרו הקדוש של בעל הדברי חיים - שלא ידעם קודם לכן. בראשונה נתן הצדיק שלום לאח הצעיר רבי מאיר, ורק אחר כך פנה לאחיו הגדול ואמר - 'הן אמנם אברך זה לא נראה מאנשי שלומינו אבל שלום מותר לתת לו'... ונתן גם לו שלום.¹²

נז. אוהל קדושים החדש עמ' קו.

הרה"ק רבי אלטיר אהרן אדיה מפודולאי זי"ע

עוד בחיי אביו התחיל רבי אלטיר לנהוג באדמו"רות בעיר סוליצא, אך לאחר תקופה קצרה קבע מושבו בעיר פודולאי שבמולדובה, ויהודים רבים מכל הסביבה חסו בצילו.^{נח}

דרכו בקודש היה שאת דמי פדיון הנפש הראשונים שקיבל באותו היום ממשחרי פניו, היה שולח אל רבו הרה"ק ר' דוד משה מטשורטקוב זי"ע – אליו התקשר לאחר הסתלקות אחיו הגדול מסדיגורא. משמשיו הנאמנים שידעו על הרגלו זה, דאגו שראשון הנכנסים מדי יום לא יהיה עשיר ובעל בעמיו, וכך ארע לא אחת שאף אם בחוץ המתין איש מכובד ונגיד, היו המשמשים מקדימים להכניס דווקא איש פשוט ודל, כדי שהכסף הגדול ישאר בבית.^{נט}

נסתלק במוצאי שבת ז' אלול תר"ע בהיותו כבן שישים ושנים והובא למנוחות בבית החיים בפודולאי. על מציבתו נחרט: 'פ"נ הרב הצדיק ב"ק חסידא ופרישא עניו ושפל ברך רבים השיב מעון בר אבהון אראלים קדישין עלינו, המפורסם בכל קצוי תבל לשבח ולתהילה כקש"ת מוה"ר אלטיר אהרן ארי' זללה"ה בן הרב הצדיק מוה"ר יואל זללה"ה'...

אחיו הצעיר רבי מאיר'ל חיתן את אחד מצאצאיו בתוך ימי השבעה בעירו שאץ, וחסידי הנאמנים שילמו הון רב לבית הדואר על מנת שלא יעבירו את הטלגרם עם הבשורה הקשה שהגיע מפודולאי, כדי שלא להשבית את השמחה.^ס

נח. שם עמ' קמט.

נט. מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

ס. מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בשם בתו הרבנית חיה שמרלר ע"ה מעכו.

דברי קינה נישאו עליו בעיתון 'מחזיקי הדת' (כ"ח תשרי תרע"א) תחת הכותרת 'קול נהי':

פאדאלוי רומניא. אוי לדור שאבד מנהיגו ואוי לספינה שאבדה קברניטה.

אבידה גדולה אבד עירנו בפרט וכל בית ישראל בכלל, יד ד' נגעה בנו, יצאה חמת אש מאת ה' וישב שבי רב ביום א' ז' אלול ידו שלח בשלומיו ונקדש במכובדו, הה, נלקח ארון הקודש נפלה עטרת ראשינו אדמו"ר הרה"צ נר ישראל תל שהכל פונים אליו פועל ישועות בקרב הארץ אלף המגן לכל החוסים בצלו כקש"ת מו"ה אלטער אהרן אריה זצללה"ה בהרה"צ המפורסים איש קדוש מו"ה יואל זללה"ה משאץ, נכד איש אלקים אור ישראל אדמו"ר המפורסים בכל קצוי תבל מוה"ר מאיר מפרימישלאן זצוקללה"ה זי"ע, ודור רביעי בן אחר בן לאדמו"ר הק' אור עולם מוה"ר יחיאל מיכל זללה"ה המגיד מזלאטשוב.

מי לא ידאב וימס למים על השבר הצדיק הזה, וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'. אך זאת נחמתינו כי לא נאמר בצדיק הזה מיתה ועד שלא כבתה שמשו של צדיק זה זרח ובא אור קדושת בנו יחידו הממלא מקומו, ואין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו, שנאמר וזרח השמש ובא השמש. אנשים רבים אשר חסו בצילו נהרו מכל עירות לחלוק לו כבודו האחרון, גם רבנים גאונים מכמה עיירות ובפרט כל תושבי עירינו מקטן ועד גדול והובל בהמון אדם רב ובכבוד גדול לבית מועד לכל חי ויבכו אותו כל בית ישראל. הרבנים הגאונים נשאו עליו נאומים ויספדו ספדניו. ובפרט הרה"ג המפורסים כש"ת מו"ה זידיא מאיר שמעלנער האבד"ק באטישאן שליט"א, מלבד מילי דהספידא שדרש עליו במילי דאגדתא בפה מפיק מרגליות לעורר העם לבכי ומספד לפני ביהמ"ד של אדמו"ר זללה"ה ובבית מועד לכל חי.

הרה"ק רבי אלטיר אהרן אריה מפיודולאי זי"ע

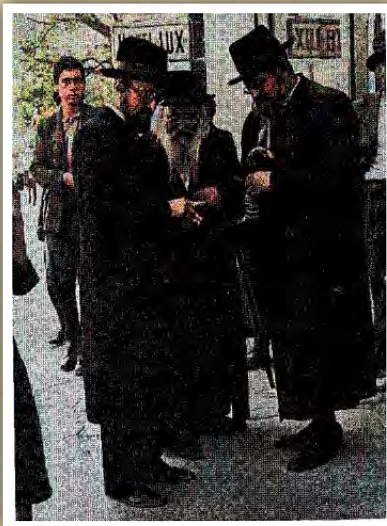
להפצרת רבים נשאר הרב הנ"ל בעירינו על שבת קודש פ' תבא, ובשעה ד' אחה"צ נתאספו כל העיר לביהכנ"ס הגדולה דפה והיה מלא מפה לפה, והרה"צ הנ"ל דרש במילי דאגדתא ובחריפות ובבקיאות גדול בש"ס ובירושלמי ובמדרשים דילג מאגדתא לפלפול עצום עד שנשתוממו כל השומעים הלומדים מפה וסיים הדרוש לעת ערב ממש וכל העם ענו אחריו כי יתחזקו בכל עוז להחזיק לבנו אדמו"ר שליט"א.

והשי"ת יאזין לתפלות רבים ויאריך ימים ושנים על כסאו עד ביאת ג"צ ב"ב א"ס.

החותמים בדמעות והשי"ת ינחמנו בנחמות ציון וירושלים וכוח"ט וברכה וחיים.

דברי אנשי שלומו של אדמו"ר שליט"א מפה.

הותיר אחריו את בנו יחידו ממלא מקומו הרה"צ ר' בן ציון זצ"ל, נעקה"ש עם כל משפחתו בהפצצות הגרמנים על העיר יאס ביום י"ט אלול תש"ד, הי"ד.

אז נדברו יראי ה'. הרה"צ ר' בן ציון מאסקאוויטש מפאדאלוי הי"ד במרכז. מימין התמונה, ככל הנראה אדמו"ר מוהרחה"ד זי"ע [מחזיק מקל בידו], ומצד שמאל הוא הר"ר שלום זילברפרב ע"ה בן אדמו"ר מוהרחה"ד זי"ע

אגרות והסכמות

הסכמה על ספר דרך חקיק על תרי"ג מצוות, דראהביטש תרמ"ו

הסכמת הרב הצדיק בו"ק חסידא ופרישא ענף עץ אבות הקדושים כו' כבוד
קדושת שמו מוהר"ר אלטר אהרן ארי' שליט"א

כן בא לפני הר"ר אליקים לאנדא מבאטישאן ובידו מחברת קודש על תרי"ג
מצוות התורה מן ש"ב הרב ר' מנחם מענדל נ"י ותוטב בעיני. ע"כ הנני לבקש
מאת אחב"י אוהבי התורה ושוחרי תושיה לתמוך את ר"א הנ"ל במ"ק למען יוכל
להדפיס הס' הלז הנקרא דרך חקיק, וכל התומך בידו המקום יהיה בעזרו כמאמר
חז"ל כל המכבד את התורה כו'. וגם אנכי אקח אי"ה ספר א' במחיר אשר יושת
עליו.

ולראיה באתי עה"ח

ה' ט' אלול כי בא עת לחננה לפ"ק. פה פאדאלאוי.

אלטר אהרן ארי' בהרב הצדיק מו"ה יואל זלה"ה

הסכמה לספר היחס ממשפחת מאהר - צאצאי הרה"ק מוהר"מ מפרמישלאן, יאסי תר"נ

תעודת הרב הצדיק המפו' בנש"ק מוה"ר אהרן ארי' אלטר שליט"א - אורו חופף
בק"ק פאדולאי

השורה הזאת תהי לעד על כל מה דכתוב ומפורש לעיל, אמת ויציב ונכון וקיים
וישר, סדר תולדותיו לבית אבותיו למשפחתינו הקדושה, כאמור.

ולראיה באעה"ח

הק' אהרן ארי' אלטר בהרב הצ' זללה"ה

מכתב עידוד ותמיכה ליסוד מושבות בארה"ק על יסודי התורה והיראה^{סא}

הנה בא לפני אדמו"ר שליט"א הישר והנכבד השד"ר וספרו בידו וראיתי חכמים ויראים כלם מתנבאים בסגנון אחד ויעידון ויגידון כלם מתנבאים אחד ויעידון יגידון על מפעל הטוב כי טוב הוא לאשר ולקיים לתמוך החבורה הזאת כי הלא זו מטרתה ליסד ישוב ארץ נחלת אבותינו, לכן גם אני באתי בכושרים להיות נמנה לדבר מצוה רבה וג"כ אקח אי"ה שני מניות. ועצתי הטובה לכל מי שיכולת בידו להיות נספח לחבל הטוב והנעים הזה ובזכות זה נזכה לראות בבנין ירושלם ואפריון על מכונם בב"א, היום יום ג' ואו תמוז שנת קיבוץ גלויות [תרנ"ז] לפ"ק.

ראבינער אלטיר יאסקאוויטץ^{סב} פה פאדאלאוי

(מקום החותם ראבינער יאסקאוויטץ)

קול קורא לאסיפת כל גדולי הדור לגדור גדר ולעמוד בפרץ^{סג}

מכתב הרה"צ וכו' מוהר"ר אלטר אהרן אריה יאסקאוויטץ נכד הרה"ק מפרימשלאן זצ"ל רב בעיר פאהדילוי

אחדשה"ט וכו', פתח דברי יאיר וכו' וכו', ואשר אחזה אני אשית אל לבי כי טוב ויפה היא לעשות האסיפה באיזהו מקומן של שבחים באירופא או באוסטרייך וכדומה בכל ארבע ארצות בארבע שנים זה אחר זה. וגם לא לבד להרבנים יושבי על מדין יפנה מעלת כ"ק, כי אם גם לצדיקי דורינו שיחיו הנמצאים בארץ חכמי חרשים ונבוני לחשים בתבונה ובדעת קדושים אשר אליהם ינהו כל בית ישראל החסידים יראי ה' וחושבי שמו וסרים למשמעתם גם בני אדם גם בני איש. ועוד זאת העיקר הנחוץ לתקן הפרצה מהמתפרצים בעם לחלל שבתות וקרקפתא

סא. נדפס בקונטרס 'חברת בני ציון' ירושלים תר"ס.

סב. כאשר חותם כאן בשם המשפחה 'יאסקאוויטץ', כן נמצא בעוד מקומות אחדים, ולאידך גיסא מצאנו במקומות אחרים שחותם עצמו בשם 'מאסקאוויטש', כשם משפחת אחיו.

סג. נדפס בספר כנסת הגדולה ירושלים תרס"א.

דלא מנחי תפלין ועוד בה שלישיה כי עזבו את תפלות היום שמ"ע אשר בכח סגולת שלש אלו ביטלו הק"כ זקנים אנשי כנסת הגדולה את יצרא דע"ז כמובא בס' יערות דבש, ועליהם להרים בקול רעש גדול שמ"ע ישראל כרמוז שאו מרום עיניכם, שדי מלך עליון, שחרית מנחה ערבית, לקבל עול מלכות שמים. ותהי זאת לסגולה להעמיד הדת על תילה עד כי יבוא שילה בבא"ס. ואברכהו שחפץ ה' בידו יצליח להאיר באור זרוח וכו' וכו'.

המצפה ומייחל להרמת קרן ישראל

אלטיר אהרן ארי'

בהה"צדיק מו"ה יואל זלה"ה

נכד הרה"ק המפורסם מוהר"ר מאיר מפרמישלאן

מכתב יפוי כח לאסיפת הרבנים בקראקא בשנת תרס"ג

להסיר עלילות דם^{סד}

אנכי הח"מ הנני ממנה במקומי את כבוד הרב הגאון המפורסם בכל הארץ גודר גדר ועומד בפרץ, נודע לשם ולתהלה, פאר היחוס והמעלה, כש"ת מו"ה ליבוש האראוויץ, לאשר הנני ברפיון וחלישות כח, ואין היכולת בידי להטלטל אל מקום הועד.

הנני מוסר את יפוי כח וזכותי להרב הגאון שליט"א שיהי' פיו כפי, וידו כידי, לכל הדרוש לטוב הענין הכללי, וד' יהא בעוזרם ופועל ידיהם ירצה לפני יושב מרום, ובמהרה יקבץ נדחי הצאן והשיות, אל תל הפונים אליו כל פיות ובא לציון גואל בב"א.

אלטיר אהרן ארי' בה"הצדיק מו"ה יואל זללה"ה

סד. נדפס בקובץ אוצרות הסופרים (כה). מטרת האסיפה שנקבעה בק"ק קראקא ביום ט"ו באב בשנת תרס"ג היתה, להסיר את עלילת השקר הידועה שח"ו לוקחים בני ישראל דם אדם לאפיית המצות, עלילה שממנה סבלו מרורות אחב"י בשנות הגלות. רבנים אחדים העלו רעיון ולפיה ישבעו כל הרבנים בכתב על איסור אכילת דם, מה שימנע לזות שפתים מכאן ואילך. ככל הנראה האסיפה לא יצאה בסוף אל הפועל עקב התנגדות חלק מגדולי ישראל לרעיון השבועה ונוסחו, וראה עוד באוצרות הסופרים שם.

הרה"ק רבי מאיר משאץ זי"ע

נולד בוויבארניווקא בשנת תרי"ב - תרי"ג, כשנתיים ימים אחר הסתלקותו של זקינו הקדוש מפרמישלאן, ונקרא שמו בישראל 'מאיר' על שם זקינו.

את רוב תורתו קיבל מאביו זי"ע, אך לא הסתפק בזה, אלא נסע בציווי אביו לצדיקי הדור לקבל גם מהם תורה ויראה, בעיקר נסע אל הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע, וקיבל ממנו הרבה. ובימי הנהגתו הנהיג בבית מדרשו כמה דברים כמנהג זידיטשוב.

בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית דינה ע"ה בת הרה"ק ר' יצחק רובין מבראד זצוק"ל בן הרה"ק ר' אלימלך מסוקולוב זצוק"ל [בן הרה"ק רא"י מראפשיץ זי"ע] וחתן הרה"ק מהר"ש מבעלזא זצוק"ל. אחר פטירת זוגתו בזיו"ר בשנת תרמ"ו בערך, נשא בשנת תרמ"ח-תרמ"ט את הרבנית וויטא ע"ה בת הרה"ק ר' יעקב יצחק וואהרמאן מיאס נכד הרה"ק ר' אברהם דוד מבוטשאטש זי"ע, וחתן דודו הרה"ק ר' יוסף יוסקא הלוי מלאשקאוויטץ חתן הרה"ק ר"מ מפרמישלאן זי"ע.

בהיותו אברך, גמר בדעתו שלא ליהנות מכתרה של תורה, לכן למד יחד עם אחיו מוהרמ"ם מסוליצא זי"ע את אומנות הסופרות והתחילו במלאכתם. אבל מן השמים לא אסתייע מילתא, והוכרחו לשוב לאומנות אבותיהם ולשמש ברבנות של עדות קדושות בישראל.

אחר פטירת אביו מילא את מקום אביו בעיר שאן ורבים הסתופפו בצילו, בבית מדרשו ישבו עשרות 'יושבים' מופלגים שפרשו מחיי העולם הזה וקבעו עצמם לתורה ועבודה.

עם בניו רבי יעקב [מימין] ורבי משה לייב [משמאל]

נודע בצדקת פזרונו כדרך אבותיו הקדושים, אבל הקפיד מאוד שכל הצדקות יהיו בהצנע ובדרך כבוד.

מיוחד היה הקשר שלו עם אחיו הצעיר רבי משה'לע מסוליצא זי"ע שלימים אף נהיה מחותנו כאשר רבי שלום - בנו הגדול של רבי משה'לי נשא את בתו של רבי מאיר'ל - מרת שלאמצא. בנשואי בתו מרת רבקה רחל עב"ג הרה"ק ר' אלעזר טווערסקי מפאלטישאן זצ"ל כיבד ר' מאיר את אחיו הצעיר בסידור קידושין.^{סה}

האחים הצדיקים היו מתכתבים ביניהם בנגלות התורה ובמסתוריה, להלן יובא מכתב ששיגר רבי מאיר'ל לאחיו רבי משה'לע ותוכו רצוף ביאורים בסתרי תורה. את המכתב פותח רבי מאיר'ל באיחולי ברכה מקרב לב - 'חיים ושלוש וברכה והצלחה לכבוד אהובי אחי יקירי ומחותני הה"צ המפורסים לשם טוב ולתפארת

סה. תולדות אלעזר - פאלטישאן עמ' יז.

ולתהילה תוך אמוני עם סגולה יקר רוח איש תבונה בנש"ק שלשלת היוחסין כש"ת מו"ה מרדכי יוסף משה שליט"א'...

במלחמת העולם הראשונה ברח לעיר וויען, ועקב חרדתו לחינוך צאצאיו לא קבע את מושבו בעיר הבירה, וברח למקום נידח במדינת בעהמען, שם ישב בדוחק רב ובפחד במשך שלש שנים כשבסיומן חזר לשאץ. בתום המלחמה שב לביתו שבור ורצוף מטלטולא דאורחא, ונחלה במחלה אנושה.

ביום כ"ג אדר א' תרפ"א השיב את נשמתו הטהורה ליוצרה, ונטמן באוהל הוריו בבית החיים בשאץ. בשנת תשל"ו כשגזירת חורבן העיבה על בית החיים בשאץ העלה בנו הרה"צ ר' יואל את ארונו יחד עם ארונות אביו ואמו והובאו למנוחת עולמים בהר הזיתים.

מצבתו בחלקת שאץ בהר הזיתים

צאצאיו מזיווג ראשון:

- א. בתו הרבנית שלאמצא ע"ה, אשת רבי שלום משאץ - לונדון.
- ב. בנו הרה"צ רבי יצחק זצ"ל, אב"ד רדוביץ - בוקובינה, ובאחרית ימיו באמריקה.
- ג. בתו הרבנית שרה ע"ה, אשת רבי אהרן היילפרין מברעז'אן - לעמבערג. [חתנו - רבי משה רוקח אדמו"ר מקוזלוב, חו"ז של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א].
- ד. בנו הרה"צ ר' משה לייב זצ"ל משאץ - טשערנאוויץ, ובאחרית ימיו באמריקה.

צאצאיו מזיווג שני:

- ה. בנו הרה"צ ר' יעקב זצ"ל, ממלא מקום אבותיו בשאץ, ולימים בעיר חיפה בארץ הקודש.
- ו. בתו הרבנית רבקה רחל ע"ה, אשת רבי אלעזר טווערסקי מפאלטישאן.
- ז. בתו הרבנית יענטל ע"ה, אשת רבי ישראל דוד הורוויץ משענדישוב - ארה"ב.
- ח. בתו הרבנית חנה ע"ה, אשת רבי אליעזר ליפא בינדיגער אבד"ק מאלדאוויצע.
- ט. בתו הרבנית מרים חיה ע"ה, אשת רבי נפתלי מרדכי שמערלער מדורוהוי - עכו.
- י. בנו הרה"צ ר' יואל זצ"ל, חתן גיסו רבי שלום משאץ - לונדון, ואדמו"ר משאץ במונטריאל - ירושלים.

אגרות והסכמות^{סו}

לאחיו הרה"ק מוהרמ"ם מסוליצא זי"ע

ביאור דברי זוה"ק בפר' תולדות

ב"ה יום ד' לסדר וישב תרנ"ו לפ"ק, פה שאטין.

חיים ושלוש וברכה והצלחה לכבוד אהובי אחי יקירי ומחותני הה"צ המפורסים לשם טוב ולתפארת ולתהילה תוך אמוני עם סגולה יקר רוח איש תבונה בנש"ק שלשלת היוחסין כש"ת מו"ה מרדכי יוסף משה שליט"א.

אחרי שים שלום כנהוג הנני להודיעך שב"ה אתנו החיים והשלום, כה יוסף ד' חסדו עלינו לרומם קרנינו למעלה במהרה דידן. שנית לקחתי לי עת להשיבך על מאמר זוה"ק פ' תולדות שכתבת לי^{סז}, ואעפ"י שזה איזה שבועות בזה אך מחמת שאזי עדיין לא עמדתי שם, מחמת שפ' בראשית ונח גדולים, ופ' בראשית לא הי' שבוע שלימה שביום ועש"ק הי' שמחת תורה, לא הי' פנאי לומר כ"כ, ופ' בראשית ופ' נח גדולים בזוהר ורציתי להמתין עד שאעמוד באמירת הזוהר באותו סדר שהוא.

ולפי קט שכלי, כי איני מן המקובלים, אפשר לומר כן. שסליק אדלעיל שפתח בשיר המעלות אל ד' בצרתה לי וכו' וד' הצילה נפשי משפת שקר דא הוא

סו. המכתבים נדפסו לראשונה בקונטרס גנזי נסתרות שבסוף הספר דעת שלום מאמר שירת השבת ברוקלין תשס"ה, ע"י הגה"צ ר' משולם פייבוש מאסקאוויטש שליט"א ונדפסו כאן ברשותו האדיבה.

סז. דף קמב, וז"ל 'כדין אמר (תהלים קכ, א-ב) אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני, ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה, דא הוא דרגא דעשיו שריא ביה דאיהו שקר... תא חזי בשעתא דאמר יצחק לעשו (בראשית כז, ג) וצא השדה וצודה לי צידה בה"א, ואוקמוה ונפק עשו בגין דיתברך מיצחק דקאמר ליה (שם פסוק ז) ואברככה לפני ה', דאלו אמר ואברככה ולא יתיר יאית, כיון דאמר לפני ה'...'

דרגא דעשיו, ודייק משם הוי"ה ב"ה כד"א אל ד' בצרתה כי זה לעומת זה כתרין דמסאבא דרגא דעשיו כמש"כ להלן. ועכשיו דייק בשעתא דאמר יצחק לעשיו וצא השדה וצודה לי ציד"ה, שהיא כתובה ולא נקראת, ומפני מה לא נקראת, כי יש בתיבת צודה ו' ה', ובתיבה ציד"ה בה' [יש] יו"ד ה' והוא השם כולו, וכל זה אמר לו ברמיזה כי רצונו לברך אותו בשם הוי"ה כראוי לפי דעתו. והכתוב אומר ורבקה שומעת ופי' רש"י ברוה"ק ולמה הי' לו לומר ששמעה ברוה"ק כי יכול להיות ששמעה בפירוש, אך מחמת שיצחק אמר לו ברמיזה שיברך אותו בשם הנ"ל ע"כ רוה"ק הודיעה לה כ"ז כמו שנרמז מה"א של ציד"ה היתירה, ע"כ אמרה ליעקב הנה שמעתי את אביך וכו' ואברכך לפני ד', והוא כן כמו שהי' אומר לפני ד' בפירוש. כן נראה לי ויכולני להאריך אבל אין דרכי בכך ועוד אין לי פנאי כעת, ואם שגיתי ד' הטוב יכפר בעדי, וחדשות אין כעת.

הכ"ד הק' מאיר בהה"צ זללה"ה

אגרת חיזוק ועידוד לאחד מחסידי

ב"ה לסדר ואברכך ואגדלה שמייך וכו' ואברכה מברכיך [- לך לך] וכו'.
ויברכהו ויאמר ברוך אתה כבוד ידידי הגביר המפורסים החכם המשכיל איש טוב בלב טוב עושה חסד וצדקה כש"ת מו"ה דוב בעריש נ"ו.

את יקרת מכתבו בצירוף מאה כתרים קבלתי לנכון בערש"ק העבר אחר חצות היום, בשעה שאין פנאי לכתוב מפני כבוד השבת הקודש, לכן באתי במוש"ק לברכו על מלואת השבוע בתשואת חן על טוב פעלו, וימלא ברכת ה' אברכהו בכל לב ובפה מלא, ישלם ה' גמולו הטוב בחסד וברחמים גדולים, וכל הרעות יתהפכו עליכם לטובה ולברכה, כדכתיב ולא אבה ה' לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' לך את וכו' לברכה, ומעתה יעזור לכם השי"ת וישמור אתכם ואת כבוד ז' תחי' ובניו ובנותיו הנעימים מכל צרה וצוקה וימלא לכם ההפסד הנגרם לכם ומדה טובה מרובה כמאמר חכז"ל, וישפיע לכם השי"ת שפע ברכה עליונה ברווחים הרבה בהצלחה גדולה בלי ע"ה, ולא ישלטו בכם שונאים ויכלמו מדרכיהם. ומאוד אבקשו לבל יתרעם ח"ו על מדותיו של השי"ת כי מפי עליון לא תצא הרעה,

ובאמונת השי"ת יצמח לכם מזה ישועה גדולה ותמים תהי' עם ה' א', ואין האור
זורח אלא מהשחרות שהי' מקודם.

ועתה אקוה להשי"ת שיזרח לכם אור חדש איהר פארלאסט דיע גישעפטען
וועט אייך השי"ת באשערין נאייע גוטע גישעפטין, מיט גרוס פערדינסטען און
זארגט גאהר נישט.

וגם לבנכם היקר יעזור לו השי"ת בעד הבושה, וימלא חסרונו במדה טובה ומרובה,
ושונאיו ילבשו בושת וכלימה, ועיניהם יחזו אצלו ואצליכם כל טוב סלה.

כ"ד המצפה לשמוע מכם בשורות טובות ואני ברצות ה' על משמרת אעבודה
לישא בעדכם רנה ותפלה לאל עליון קונה שמים וארץ.

ידידכם הדו"ש

הק' מאיר בהה"צ המפורסים מו"ה יואל זללה"ה

הסכמה לספר היחס ממשפחת מאהר - צאצאי הרה"ק מוהר"מ מפרמישלאן, יאסי תר"נ

תעודת הרב הצדיק המפו' בנש"ק מוה"ר מאיר שליט"א – ממלא מקום קדושת
אביו בק"ק שאטץ

אמת ניתן לכתוב, להעיד על כל הנ"ל – סדר יחוסינו מדור לדור, לקדושים אשר
בארץ המה, זללה"ה זי"ע ועכי"א.

כ"ד מאיר בהה"צ המפורסים מו"ה יואל זללה"ה החונה פה ק"ק שאטץ

הרה"ק רבי מרדכי יוסף משה מסוליצא זי"ע

בן פורת יוסף

רבינו זי"ע נולד בשנת תרי"ט בעיר סוליצא שברומניה מקום מגורי אביו – הרה"ק רבי יואל משאץ זי"ע באותה העת, וכפי שנמצא כתוב בכת"ק של אביו רבי יואל – 'בני משה יוסף שיחי' לאויש"ט נולד במזל טוב ביום שני ט"ז ימים לחדש תמוז שנת תרי"ט לפ"ק סאליצע'.

תואר פני רבינו זי"ע בשנת תרפ"ג

ויקרא שמו בישראל

אודות שמו של רבינו מסופר בפי צאצאיו כפי ששמעו מאמו – הרבנית חיה'לע, כי בשנת תרי"ט בלילה הרביעי של חול המועד סוכות, בא אליה בחלום הלילה אביה הרה"ק מפרמישלאן זי"ע ואמר לה את תיבות הפסוק 'כי הנך הרה וילדת בן' (שופטים יג, ב), וציוה עליה שיקראו את שמו בישראל על שם האושפיזין של אותו היום. ויהי בבוקר ותקם ותפעם רוחה כי זכרה היטב את דבר החלום וסיפרה אותו על כל פרטיו לבעלה ר' יואל, ואביו שמר את הדבר. מקץ תשעה חדשים – בחודש תמוז אכן נולד להם בן זכר למזל טוב, הוריו שזכרו היטב את דבר החלום רצו לקיימו בשלימות, ומאחר שהיום הרביעי של חג הסוכות הוא האושפיזין של משה רביא מהימנא ע"ה על כן נתנו לו את השם משה – שהיה שמו העיקרי, וכן נקרא לדורות – ר' משה'לי מסוליצא. אולם ידוע כי יש המונים את ימי האושפיזין לפי סדר הדורות, ולחשבון זה היום הרביעי הוא יומו של יוסף צדיקא, לכן הוסיפו לו את השם יוסף, והדעת נוטה שכיוונו בשם זה גם על זקינו הרה"ק ר' יוסף מיאמפאלי זי"ע. וכך נקרא שמו בישראל – 'משה יוסף'. לאחר כמה שנים בשנות ילדותו חלה ל"ע ואז הוסיף לו אביו את השם מרדכי, כנראה ע"ש הרה"ק ר' מרדכי מקרעמניץ זי"ע – רבו של הרה"ק מפרמישלאן זי"ע.^{סח}

אשר קידש ידיד מבטן

בבית קדוש ונישא זה זכה הילד משה'לי לגדול ולפרוח עדי נהיה לאילן רב פירות, אודות דרגתו בקדושה עודו בימי ינקותו סיפרה בתו הרבנית מטשחויב ע"ה:

סח. מפי בת רבינו הרבנית מטשחויב ע"ה ששמעה כן מאביה. ומעניין לדעת מדוע שינו את סדר שמותיו, כי לאחר שהוסיפו לו את השם מרדכי היה שמו 'מרדכי יוסף משה' – בהקדמת יוסף למשה. לעומת זאת יש מצאצאי רבינו שמסרו גירסא אחרת – תמוהה במקצת, והוא שבשעת הברי"מ נקרא שמו יוסף לבד, ואח"כ הבחינו ששמו הוא 'יוסף בן מרים', שכידוע שלשה היו שנקראו כן ויצאו לתרבות רעה רח"ל, על כן הוסיפו את השמות מרדכי מלפניו ומשה לאחריו. אולם כאמור גירסא זו תמוהה מכמה סיבות, חדא, מכת"ק של אביו המזכיר את שמו – כנראה סמוך ללידתו – 'משה יוסף', ועוד, הלא שמה של אמו היתה מרים חיה, ומדוע לחוש כאילו היה שמה מרים בלבד. וצ"ב.

זקנתי הצדקנית מרת מרים חיה ע"ה הוצרכה פעם לנסוע לאיזהו מקומן לימים אחדים, בנה הוא אבי ז"ל היה באותה עת תינוק הצריך לאמו ולכן נטלתו עמה. בבואה אל האכסניה סידרו עבורה חדר נאה ללינה ועריסה עבור התינוק, אולם כאשר השכיבה את בנה התינוק בעריסה החל לבכות ללא כל סיבה, נטלתו האם בזרועותיה והרגיעה את בכיו והניחתו בעריסתו בשנית, אך הוא מיד פרץ שוב בבכי, שוב נטלתו אמו בזרועותיה ולכשנרגע שוב הניחתו בעריסה אך לתמהונה שוב פתח הילד בבכי בפעם השלישית. בעלת הבית הנבוכה ניסתה לסדר את המזרון שלא היה אלא מצע רך של תבן וקש ולהחליקו, כן ניסתה לסדר את הסדין והשמיכה אולם ללא הועיל - בכל פעם שהכניסוהו אל העריסה החל לבכות. אמו הרבנית בראותה שהתינוק לא נרגע אמרה כי בוודאי יש לכך סיבה וביקשה מבעלת הבית שתגביה את המזרון לגמרי, כך אכן עשתה בעלת האכסניה ולתדהמתה הרבה נמצאו מונחים שם תחת המזרון 'קארטין' [- קלפים], שכנראה אחד הנערים הסתיר שם, כידוע שיראי ה' התרחקו מהם כעבודה זרה ממש. בעלת הבית כמובן שהתביישה מאוד, סלקה את הקלפים בזריזות וסדרה את העריסה מחדש. כעת כשהשכיבו את הילד הטהור - משה'לי, שכב בתוכה בהשקט ושלווה ושוב לא בכה.^{סט}

אשרי מי שראה פניו בחלום

בהיותו נער צעיר למד אצל אביו הרה"ק משאץ ביחד עם שני אחיו הגדולים הלא המה רבי אלטיר אהרן אריה מפאדאלוי ורבי מאיר משאץ, אביהם ברצותו לחנכם ולהרגילם ללמוד בכוחות עצמם אמר להם פעם אחת להכין בעצמם סוגיא אחת בגמ' עם תוספות, שני האחים הגדולים למדו והבינו היטב את הסוגיא, אולם רבינו שהיה צעיר מהם התייגע רבות, אך לא עלה בידו להבין את הסוגיא בכוחות עצמו. למחר ניסה שוב ובמשך כל היום רכן על תלמודו בנסיון ללמוד ולהבין צורתא דשמעתא אך גם בפעם הזאת לא עלתה בידו. אביו הגדול כבר רצה לסייע בעדו

סט. ספר אהל קדושים החדש עמ' רפא.

לפענח צפונות הסוגיא, אך הנער משה'לי מסרב, רצוני להתייגע ולהבין בעצמי - אמר.

ויהי ביום השלישי, ומשה'לי הנער מתיישב שוב מול הגמרא הגדולה, לומד ברציפות ומייגע את מוחו בתקוה שבפעם הזאת יאיר ה' את עיניו ויזכה כבר להבין דברי אלקים חיים. אמו הרבנית חיה'לע כבר באה בטרונאי אל אביו, מדוע נותן הוא לו להתאמץ כל כך בהבנת הסוגיא למעלה מכוחותיו ותדד שנתו מעיניו, ר' יואל משיבה - ומה אעשה, הן כבר רציתי לסייע לו אך הוא סרב. כך חלף גם היום השלישי ביגיעת מח ובשר, אך ללא הועיל, טרם אורו עיני הנער והסוגיא עדיין חתומה וסתומה. בשעת לילה מאוחרת פרש הנער למנוחותו לאגור כחות לקראת יום המחר בו ינסה שוב לעמול ולהתייגע עד אשר יבין בעצמו - חשב.

באישון לילה התעורר רבינו לפתע, נטל את ידיו הטהורות, העלה אור בעששית וחזר לתלמודו במקום בו אחז. לא היה קץ לתדהמתו של אביו מורו ורבו, שהתפלא בפניו ואמר לו - משה'לי מדוע לא תנוח כראוי לשנותיך, הן צעיר אתה לימים ומנוחתך - חובה היא בעת הזאת. פתח הילד משה'לי את פיו והשיב, אבא מארי! הן ראית ששכבתי כבר ואישנה, והנה בחלומי הגיע איש זקן שלמד עמי את כל דברי הגמרא בשפה ברורה ובנעימה ובטוב טעם ודעת, על כן התיישבתי עתה לראות האם יעמדו דברי הזקן, והנה רואה אני את דבריו וממש קילורין לעינים המה, טעם גן עדן כפשוטו! סיים היניק את דבריו.

אביו הקדוש התפלא מאוד על הענין, וביקש ממנו שירצה בפניו את ביאורו של אותו זקן, וכך באישון לילה ואפילה - כשהיקום כולו נם את שנתו, עומדים להם אב ובנו שראו את החידוש ומתפלפלים בלהט ובחדוה.

משסיים הנער להרצות את משנתו, הוטבו הדברים מאוד בעיני אביו שנשקו על מצחו, ואמר לו בהתפעלות - דע לך משה'לי, כי זקן זה שנגלה בפניך היה לא אחר מאשר אליהו הנביא זכור לטוב שנשלח אליך משמים, אחר שראו את עמלך הרב ואת יגיע כפיך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא!..."

רצוננו לראות את מלכנו

כל ימיו של אותו צדיק הצטער על שלא הספיק בימי נעוריו לנסוע לצדיק הדור - הגה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע, היה זה אחר ששבו אחיו הגדולים מנסיעתם צאנזה. ובשובם הביתה לא הסתירו את ההתפעלות מרוח הקודש הגלויה שהופיעה בצאנז, כאשר הדברי חיים גילה ברוח קדשו את דבר היותו של רבי אלטיר מחסידי סדיגורא - כמסופר לעיל בתולדותיו של הצדיק מפאדאלוי. מששמע כן רבינו השתוקק מאוד לנסוע אף הוא לצאנז לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, אולם מסיבות שונות לא הצליח רבינו לממש את שאיפתו זו, וכאמור, הצטער על כך כל ימיו.^{עא}

בית נאמן בישראל

עת דודים

בהגיע רבינו זי"ע לפרקו דיברו בו נכבדות, כראוי ליחוסו הרם - העצמי והמשפחתי. הרבנית דינה אשת אחיו הגדול ר' מאיר הציעה את בת אחיה הרה"ק ר' נפתלי מראדיחוב - שבאותה העת כבר שבק חיים לכל חי, הלא היא העלמה החשובה והצנועה מרת פיגא, אולם אמו הרבנית חיה'לע מיאנה בהצעה זו, עקב היות המדוברת יתומה וביתם ריקם ומאומה לא היה בידם להוצאות הנדוניה.

הרבנית הצדקנית מרת פרומט ע"ה

בהיות רבינו כבר חמיסר בא בקשרי שידוכין עם הצדקנית מרת פרומט ע"ה בת הרה"ק ר' אליעזר צבי מקאמרנא זצוק"ל.

עא. שם עמ' קנ.

לעיל [עמ' ל] הובא מכתב חיזוק ששיגר לו אביו הקדוש בשנת תרל"ה סביב אותה תקופה – אם כי מתוכן המכתב נראה שהיה זה עדיין טרם הנישואין, באגרת זו כותב לו אביו שלא ידאג ושיהיה לו רק שמחה וששון ומזל טוב.

בשנת תרל"ו – תרל"ז התקיימה שמחת הנישואין ברוב פאר והדר בהיכלו של אבי הכלה הרה"ק מקאמרנא, לאחר שכלו שבעת ימי המשתה שב רבינו אל העיר שאץ לחסות בצל אביו כאשר הותנה ודובר מראש. ימי טובתם לא ארכו, לפני חג הפסח של שנת תרל"ח והרבנית פרומט מבכרת היתה, ציונה עליה חמותה הרבנית חיה'לע – 'שובי אל בית אביך, איני יכולה לקחת אחריות'... ואכן יצאו רבינו עם הרבנית לחוג את חג המצות בקאמרנא העיר, ויהי באמצע עריכת הסדר ותקש הרבנית בלדתה, ולמגינת כל לב שבקה חיים לכל חי יחד עם ולדה עמה.

אביה הרה"ק מקאמרנא המשיך את עריכת הסדר בהתלהבות ובשמחה ושום שינוי לא היה נראה על פניו, משראה את זוגתו הרבנית בוכה אמר לה למה זה תבכי, הלא בתינו פרומט'ל מתענגת עתה בגן עדן עם אבותיה הק'. אחר שחזר אביה מהלויה אמר לא אניח כל ימי חיי שיקרה עוד כזאת, ואכן מאז ועד במשך כעשרים שנה לא אירע בכל העיר קאמרנא שמתה אשה בלדתה.^{עב}

הרבנית הצדקנית מרת פיגא ע"ה

לאחר שתמו ימי האבל צרר רבינו את תרמיליו המועטים ושב אל בית אביו, שם התחזק בה' אלקיו והמשיך לשקוד על התורה ועל העבודה. כעת כבר הסכימה אמו הרבנית חיה'לע להצעה הקדומה שהציעה כלתה הרבנית דינה, ורבינו נשא בזיווג שני את הרבנית הצדקנית מרת פיגא^{עג} ע"ה בת הרה"ק ר' נפתלי רובין

עב. ספר תולדות רבותינו (קאמרנא) עמ' קמ"ז.

עג. כנראה נקראה ע"ש זקנתה הרבנית פיגא ע"ה בת הרה"ק האור לשמים מאפטא זי"ע א"ח הרה"ק ר' אריה ליבוש מטאמשוב זי"ע. [בקונטרס דרכי שלום מביא בשמו של הגה"צ מווידיסלוב זצ"ל שנקראה ע"ש הצדקנית פיגא אמם של האחים הקדושים בעל האור לשמים מאפטא ורבי מרדכי מסטאשוב זי"ע, שהיתה אשה חשובה מאוד, עד שהרה"ק החוזה מלובלין זי"ע היה קורא לאחים הצדיקים – 'די בני פיגאלי', וכנראה שהיינו הן].

מראדיחוב זצוק"ל, שהיה איש קדוש ושושלת יחוסו השתרגה אל צדיקי בית רופשיץ, בעלזא, טומשוב, ובעל האור לשמים מאפטא.

כאשר נולדה בתו השניה של רבינו היא הרבנית הצדקנית א"ח מרן אדמו"ר מוהרחה"ד זי"ע, היה זה זמן מה אחר הסתלקותה בדמי ימיה של הרבנית דינה - א"ח ר' מאיר'ל משאץ, קרא לבת הנולדה בשם 'אידל דינה', אידל - ע"ש הרבנית אידל אמו של רבי נפתלי מראדיחוב ובתו של הרה"ק השר שלום מבעלזא, ואילו השם 'דינה' היה ע"ש הדודה שנפטרה לא מכבר לאות הכרת הטוב על התעסקותה בשידוכו של רבינו.^{עד}

ממרחק תביא לחמה

מאז נשואיה עמדה הרבנית פיגא לעזר לבעלה הגדול בעבודת הקודש והיתה עזר כנגדו בכל ענייני הבית ובגידול הצאצאים לתורה ויראה. הבית הגדול היה לדוגמה לרבים בחינוך האדוק לצניעות הבנות, אף ברומניה הרחוקה - תרתי משמע. הרבנית ע"ה נקלעה פעם לעיר בעלזא לרגל שמחה משפחתית, ושניים מבנותיה היו עמה. נכנסה הרבנית לבקר את ש"ב הרה"ק המהרי"ד מבעלזא שכיבדה ביותר הכבוד כראוי לה, לפתע קרא המהרי"ד למשמשו וציוה לו שיקראו לכל בנות המשפחה הנמצאות ב'הויף', כדי שיראו וילמדו לקח כיצד נראות קרובותינו - פון די ווייטע רומעניע...

מעשה זה שעבר במסורת המשפחה אף נמצא לאחרונה כתוב בכת"י ש"ב הרה"צ ר' אהרן הלפרין מברעזאן זצ"ל במכתב תנחומים מיוחד שערך ושיגר לגיסו מוהר"ש משאץ לונדון על פטירת אמו הצדקנית:

הנה הלא למשמע אוזן דאבה נפשי מפטירת אמו היא דודתי הרבנית ז"ל, ומה נאמר ומה נדבר, הדור הקודם מתמעט והולך מיום ליום וחבל על דאבדין, והנה אם אומר להעיד על אמו ועל כשרון מעשיה באמת לא הרבה הכרתיה, רק פעם אחת אשר בזמן היותי

עד. מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

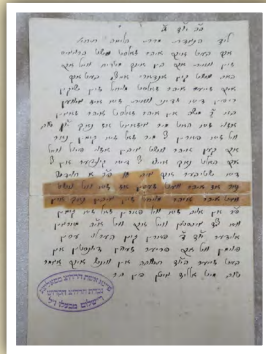
בשאץ היתה גם היא שמה, אך פוק חזי מאן גברא רבה דקמסהיד עליה, הוא הה"ק מרן מבעלזא שליט"א, כי דודי הוא ש"ב ה"ר ליבוש בראדער ע"ה סיפר לי כי קודם זמן המלחמה היתה אמו על חתונה בגאליציע ..., ונסעה אחר החתונה לבעלזא להשתטח על קברי אבותיה ולהשתעשע עם משפחתה אשר בחיים, ונסע ה"ר ליבוש עמה, וכאשר היתה בבית הרב הרבה לדבר עמה זמן רב בדרישה על כל בניה, והיא סיפרה לו הכל, ובצאתה מחדר הרב, צוה הרב לקרוא להרבנית שלו ובאה, ואמר לה הרב מבעלזא בזה הלשון, אבי ז"ל סיפר לי בשם זקניי ז"ל, כי מקובל בידם שאם יש אורח חשוב צריכין ללמוד ממנו איזה מידה טובה, ועתה יש לך אורח חשוב ונכבד אשה יראת השם היא תתהלל, וכדאי שתלמוד ממנה איזה דבר, ובפרט גידול בנים, וסיים דהיינו אני זוכר אותה שהיתה עלמה עניה ואביה היה עני, ובאה למדינה טמאה באנשים מגונים ועמי ארץ, ועכ"ז ראה מלבושה שלא שינתה טעמה, ואיך מגדלת בניה, ובשם אפילו תעשה מה שליבה חפץ תהיה צדיקת, ואתה באתה לבעלזא לבית מלוכה, והיא מקום שכל גאליציע משימים עיניהם ללמוד מכאן איך לגדל בניהם, עכ"ז צריך אני לשמור כל כך כי אם לאו מי יודע, ראה ראה ולמדי ממנה, כל זה סיפר לי דודי הרבה פעמים שהוא בעצמו היה שם אז, תנצב"ה עם כל הצדקניות להגין עלינו שנוכל לגדל בנינו בדרכי התורה ויראה כי אות להם.^{עה}

עם חמותה הצדקנית

במשך כל השנים עמדה הרבנית פיגא לימין חמותה הצדקנית חיה'לע שהשיבה עליה אהבה וחובה ללא סייג, וכפי שמזכירה היא אותה בהערכה גלויה במכתבה לר' יוסף מבוטושני הנדפס לעיל - 'כלתי הרבנית המפורסמת מסאליצא ת' האט

עה. אגרות שלום עמ' שכה.

מיר דערצלייט אז זיא שטייט אהן בא אייך ווען זיא אין באטאשאן, אין איהר
זענט זייא זייער מקרב, איז ביי מיר זייער חשוב...'
באוצרו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א נשתמר מכתב בכתב ידה ובחותמתה -
'פייגא אשת הרה"צ מסוליצא נכדת הרה"צ הקדוש ר' שלום מבעלז'.

לא יעברו יותר דגים לעולם...

בכתבי משב"ק רבינו הרה"ח ר' שמואל צבי באש - שו"ב ע"ה"י מספר הוא מעשה נפלא על הרבנית ע"ה, בתוך העיירה סוליצא מקום מגוריו הראשון של הרבי ז"ל, עבר נהר - שאיני זוכר את שמו, שבתוכו היו דגים בשפע ולרוב. מדי ערב שבת היה יוצא הדייג לנהר ותוך זמן קצר הצליח לדוג דגים גדולים ונאים הראויים לעלות על שולחן מלכים. אירע בערב שבת אחד והדייג לא הביא לבית הרבי אף לא דג אחד, שלחה הרבנית לקרוא לו ושאלה אותו לפשר הדבר, הצטדק

עו. המדובר במכתב בשפת האידיש אותו שיגר ר' שמואל צבי לסופר האידישאי המפורסם בנש"ק ר' מנשה אונגר, וכה פותח רש"צ את דבריו [- בתרגום חופשי]: בשבוע שעבר ראיתי בעיתון את מאמרם על ר' אלי' כץ מניו פורט, ובתוך המאמר הבאתם את תמונתו של הרבי ר' משה מאסקאוויטש מבטושני רומניה. היות וכפי הנראה ממאמרם אינכם יודעים מי הוא היה, על כן אציע בפניכם בקצרה את הידוע לי אודותיו, היות וזכיתי לשמשו שנים רבות. בהמשך מפרט רש"צ מספר עובדות ומעשיות נפלאות מכלי ראשון, אותם שילבנו בגוף המאמר. חתימתו היא 'שמואל צבי באש שו"ב וש"ץ'. תיתי ליה להגה"צ ר' משולם פייבוש מאסקאוויטש שליט"א משאץ, שהמציא לידינו מכתב נדיר ועשיר זה.

הדייג ואמר, ומה אעשה הן לא העליתי בחכתי היום אף לא דג אחד. ביקשה ממנו הרבנית שינסה את מזלו עוד פעם אחת שמא הפעם יצליח ה' דרכו, אולם לרוע מזלו שוב לא עלתה בידו, ואף לא דג אחד נפל בפתיונו. בפחי נפש שב הדייג

לבית הרבי, ומשראתה הרבנית את ידיו הריקניות הבינה שהנהר איכזב ולא סיפק את סחורתו לכבוד שבת קודש, נתקצפה הרבנית וקיללה את הנהר כי יותר לא יעברו בו דגים לעולם.

מצבת הרבנית פיגא מסוליצא ע"ה

מסיים המשב"ק ומעיד - אכן, מאז לא נראו כלל דגים יותר בנהר ההוא, וכל הדגים עברו לנהרות אחרות באיזור.

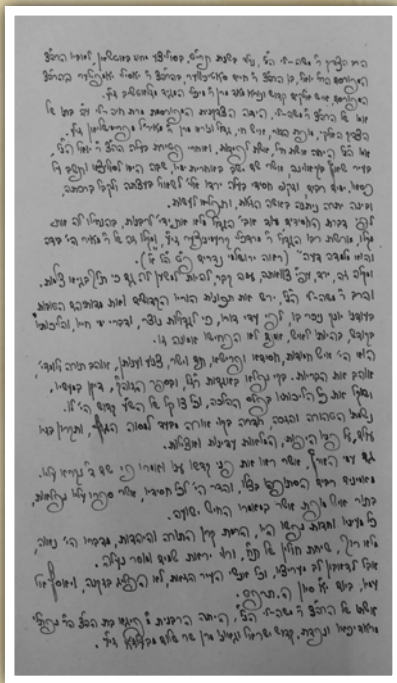
הרבנית ע"ה הסתלקה לבית עולמה בשם טוב עתירת זכויות ורבת פעלים ביום כ"א שבט תרפ"ג, והובאה למנוחת עולמים בבית החיים בבוטושני.

איש האשכולות

תיאור מיוחד במינו נשתמר על רבינו בפנקס קהילת בוטושני הנמצא עדיין בכת"י¹ ומתפרסם בזאת לראשונה, בכתב פנינים נדיר ובלשון מליצית מיוחדת משתפך הכותב בהאי לישנא:

'... הרב ר' משה-לי ירש את תכונות הוריו הקדושים ואת מדותיהם הטובות, בעודנו יונק ניכר בו, לפי עדי דורו, כי לגדולות נוצר, ודברי ימי חייו, והליכותיו בקודש, בהיותו לאיש, אמנם לא הכחישו אמונה זו. הוא היה איש חמודות, חסידא ופרישא, תם וישר, צנוע וענותן,

¹ עז. כתה"י נמצא בספריה הלאומית בירושלים וכאמור טרם נדפס, יש בו חידושים רבים לתולדות רבני העיר בוטושני ואדמורי"ה החל מהרה"ק בעל הבאר מים חיים ואילך, ועוד חזון למועד לפרסמו כראוי.

כת"י פנקס קהילת בוטושני

אוהב תורה ולומדיה, אוהב את
הבריות, בקי נפלא באגדות רז"ל
ובספר הזוה"ק, דייקן במעשיו
ושוקל את כל הליכותיו בפלס
ההלכה, וכל צו קל של הש"ע
קדוש היה לו. נשמתו הטהורה
והזכה, חדרה בקוי אורה מבעד
למסוה הגוף, ותקרין בזיו עולם
על פניו היפות, המלאות עדינות
ואצילות.

גם עמי הארץ אשר ראו את
פני קדשו ענו ואמרו כי שם
ד' נקרא עליו. מאמינים רבים
הסתופפו בצלו, והדר הי' לכל
חסידיו אשר ספרו עליו נפלאות
בתור איש מופת אשר במאמרו
החיש ישועה.

כל עניניו וחדות נפשו היו הרמת קרן התורה והיהדות, מדבור
היה נאווה – מלא רוך, שיחת חולין של ת"ח ורוי יראת שמים ומוסר
נעלה...

בקדושה של מעלה

רבינו קדוש היה בכל מיני קדושות, נצר נאמן לשלשלת קדושי עולם נוסרי ברית,
וכך שח פעם רבינו לפי תומו על בנו בכורו הוא הגה"ק רבי שלום משאץ – לונדון
זצוק"ל, כי לולא האסון שקרהו בקאמרנא עם הרבנית מזיווג ראשון שנפטרה עם
ולדה, כי אז היה בנו רבי שלום ראשית אונן.

מדור לדור נמסרים בלחישה חומרות מופלגות שהנהיג רבינו בענייני קדושה
ופרישות, משמרת למשמרת וסייג על סייג.

משה רעיא מהימנא

שנא את הרבנות

בשנות אברכותו למד רבינו את מלאכת הסופרות יחד עם אחיו הגדול רבי מאיר, בכך קיוו הם יצליחו להביא טרף לביתם, ויחסך מהם הצורך לשמש ברבנות - ממונה ניסו לברות. אולם לאחר הסתלקות אביו בשנת תרמ"ו רבו עליו הפצרותיהם של זקני וחשובי חסידי אביו וזקיניו אשר נפשם חשקה לראותו יושב על כסא אבותיו וממשיך את שלשלת הזהב בעוז ובפאר. את כסא הרבנות והאדמורו"ת בעיר שאץ הניח לאחיו הגדול - אהוב נפשו - ר' מאיר'ל. ואילו הוא עקר משם והשתקע בעיר מולדתו - סוליצא, שם היתה קבוצה גדולה של חסידי בית פרמישלאן - שאץ, שהתרכזו סביב בית המדרש החסידי עוד מימיו של אביו רבי יואל כשקבע משכנו בתוכם למשך כמה שנים.

רבינו זצוק"ל בנאות דשא, לימינו בן אחיו הרה"צ ר' יעקב משאץ זצ"ל

ויוסף הוא המשביר

משעלה רבינו לשבת על כסא אבותיו החלו המונים משחרים לפתחו, וכפי שכותב משמשו הנאמן ר' שמואל צבי באש ז"ל – 'דער רבי האט גיהאט א גיוואלט מיט חסידים'... רובם היו יהודים פשוטים ותמימים טרודים בחיי היום יום ועייפים מעול הגלות, מאמינים בני מאמינים המשתדלים לעשות רצון קונם לפי השגתם, ומעניקים חינוך יהודי טהור לצאצאיהם.

מבין החסידים היו כאלו שלצורך פרנסתם הרחיקו נדוד עד לאמריקה, אולם גם שם נשארו אדוקים באילנא דחיי, והיו משגרים אגרות לרבינו לעתים תדירות בבקשת עצה והדרכה על כל דבר קטן כגדול. רש"צ באש מעיד כי הוא היה הממונה להביא אל בית הדואר את המכתבים שרבינו היה כותב במענה לחסידיו הנאמנים מעבר לים.

ראיתי בני עליה

קבוצה קטנה היתה של חסידים ותלמידים - זקנים עם נערים, ברי מדע ובני עליה, צועדים בנתיבות החסידות, ברי לב וטהורי עינים. ביניהם נמנה הרה"ק ר' חיים זאנוויל מרימניץ זצוק"ל שהחשיב את עצמו לתלמיד מובהק לרבינו זי"ע, והיה דולה ומשקה מתורתו. ע"ה

ובלכתך בדרך
הוגה בתלמודו בנאות דשא

עח. ראו לדוגמה מעשה נפלא שסיפר האדמו"ר מרימניץ בשם רבינו אודות עבודתו הנשגבה של זקינו הרה"ק מוהר"מ מפרמישלאן זי"ע באספקלריה המאירה עמוד תקמו.

צופה ומביט

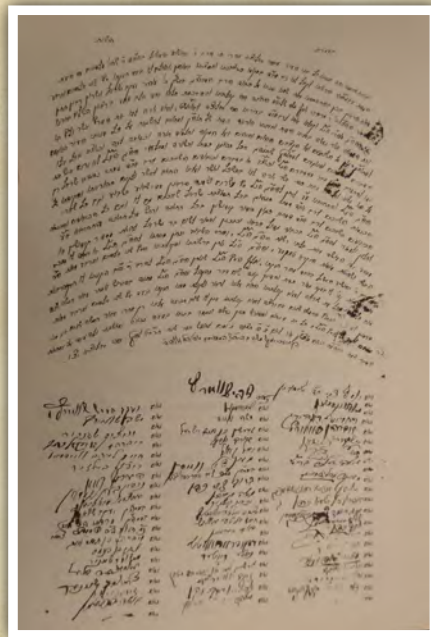
עיני רבינו - צופיות היו למרחוק, וכל נעלם לא נסתר מנגד עיניו. עובדה הוי באיש יהודי שבא לפני רבינו עם בנו הבחור ודמעתם על לחיים, היות והבן הגיע לגיל הגיוס לצבא כשמשמעות הדבר הוא שגזירת שמד ר"ל מרחפת על ראשו, ובאו לבקש מרבינו שיעורר עליהם רחמים, אולם רבינו כמו מתעלם מבקשתם ועושה עצמו כאינו שומע. מובן שצערם ובכיים גברו עד מאוד, והאב בוכה ומתחנן: ברכנו נא רבי קדוש! לא יכל רבינו להתאפק יותר ואמר: הכיצד אוכל לברכו, אם אמו לא ברכתו?! סתם ולא פירש... הלכו ובדקו אחר הנער ואמו ומצאו בהם שמץ פסול.^{עט}

ריפוד הכסא של רבינו. משמש כהיום
לכסא של אליהו בבריתות הנערכים אצל
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עט. מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

השפעתו הברוכה על העיר סוליצא היתה רבה מאוד, ובשנת תרס"ט כאשר התפנה כס הרבנות בעיר נבחר בהשפעתו חתנו הגדול רבי יעקב ישראל וישורון רובין לשמש רב ואב"ד.

י'חנן אדמו"ר הה"צ כו' רבי מרדכי יוסף משה שליט"א החונה פה קהילתינו.
כתב ההכתרה לר' יעקב ישראל וישורון עליו חתמו כל בני העיר

ומרדכי יצא

בשנת תרע"ז עזב רבינו את עיר ממלכתו סוליצא והעתיק את משכנו לעיר הגדולה בוטושני. נכדו מרן אדמו"ר ז"ל מסר את סיבת עזיבתו, והיא שעקב מאורעות המלחמה העולמית והפגזות האויב נוצר צורך דחוף בתיקון המקוה המקומי, בני הקהילה שאמידים לא היו, תיקנו את הדברים הבסיסיים, ואילו רבינו דרש שיעמידוהו שוב על מתכונתו כבראשונה עם כל החומרות וההידורים. משלא נענו בני העיר לדרישותיו המחמירות של רבינו נאלץ בכאב לעקור משם, לא לפני שבדק את מצב המקוואות בבוטושני שהשביעו את רצונו.

בבוטושני פתח מחדש את בית מדרשו ומאות מיהודי העיר שיחרו לפתחו לחזות בנועם עבודתו ולהיוושע אצלו בכל ענייניהם. העיר בוטושני שלאחר מלחמת העולם הראשונה היתה מלאה חכמים וסופרים, ורבינו נחשב לזקן הצדיקים בעיר, פניו הפיקו הוד וזהרו בחן השמור לעבדי ה'.

היה לו לרבינו שם 'חצר' של ממש, וכפי שמתאר אותה נכדו הרה"ח ר' יואל זילברפרב ז"ל: 'החצר כללה בית מדרש גדול, דירה מרווחת, מרתפים ועליה, סוכה גדולה קבועה גינה מטופחת, ובשולי החצר הזו היו חדרי שירות לאחסון עצים לחורף כלי הפסח הקמח לאפיית מצות השמורה יין לפסח וכל טוב'.^פ

טורף טורף יוסף

צער רב ויסורי איוב היו מנת חלקו של רבינו זי"ע, בראשונה עם הסתלקותה של אשת נעוריו שנה אחת בלבד לאחר נישואיהם ללא שזכו לזש"ק. וגם אח"כ כשהתחתן בזיוו"ש עם הרבנית מרת פיגא ע"ה וזכו לבית מלא ברכת ה' ונולדו להם כחמשה עשר בנים ובנות, אולם לרוב יגונו חלק מהצאצאים לא האריכו ימים ונפטרו על פניו בילדותם רח"ל. בכל זאת היה רבינו מתחזק תמיד בה' אלקיו, פניו צהלו תמיד משמן אף שאבלו היה בלבו.

ויכלכל יוסף

רבינו זי"ע נודע בצדקת פזרונו וכל עני ונצרך ידע שידו של רבי משה'לע תהא פתוחה עבורו, רבינו הקפיד מאוד להפריש מעשר מהכנסותיו וכשרק התאפשר הידר להפריש עד חומש. שולחן גדול ורחב ידיים היה לו לרבינו, זה השולחן אשר לפני ה' - עליו היה מקבל את קהל חסידיו לעצה ולברכה. על השולחן היו קערות נחושת גדולות, ועל כל אחת מהן כתוב לאמור מה מטרתה - 'חומש', 'מעשר', 'מענות ארץ ישראל', ועוד כיוצא באלו. אצל חתנו הרה"צ מטשחויב השתמר

פ. מצא חן במדבר, עמ' 208.

פנקס הצדקות של רבינו, בו רשם במדויק את הכנסותיו היומיות וכמה כבר הפריש לצדקה.

23	20	הכנסת	30	הוצאות
16	20	הכנסת	16	הוצאות
19	20	הכנסת	16	הוצאות
19	20	הכנסת	40	הוצאות
23	20	הכנסת	24	הוצאות
25	20	הכנסת	40	הוצאות
26	20	הכנסת	32	הוצאות
26	20	הכנסת	32	הוצאות
16	20	הכנסת	32	הוצאות
15	20	הכנסת	32	הוצאות
10	20	הכנסת	32	הוצאות
01	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות
30	20	הכנסת	32	הוצאות

משה עבדי מת

לאחר חג השבועות של שנת תרפ"ט התבטא רבינו ואמר בבטחון, כי הוא מרגיש שבשבוע זה עומד הוא להיכנס לגן עדן...

בנו הגה"ק רבי שלום כבר התגורר באותה העת בעיר הבירה לונדון, בצהרי יום י"א סיון גילח את ראשו וקצץ את ציפרניו, כשסיים שאל את בני ביתו האם הגיע איזה טלגרם מבוטושני, בני הבית סרבו לבשר לו את האיומה שבבשורות, ולכך ענו ואמרו - 'אכן הגיע טלגרם, מה לדעת אבא כתוב שם?!' נענה ואמר - 'ראיתי בלילה שמוליכים את אבא מארי לגן עדן!...' לבני הבית לא היתה כל ברירה כי אם להודות שאכן כדברים האלה היה כתוב בטלגרם כי אביו מורו - מאורו עלה בסערה השמימה, למגינת כל לב.

ביום י"א סיון בהיותו כבן שבעים שנה נאסף אל עמיו ונטמן בבית החיים בעיר בוטושני, כשאלפים מיהודי העיר מלווים אותו לדרכו האחרונה. אחר זמן הוקם אוהל גדול על מקום קברו, קבר הרבנית, ואחדים מיו"ת. חסידי רבינו השקיעו הון רב בהקמת מצבת אבן מפוארת כשבראש המציבה חרטו במעשה אומן תמונת ארון ספרים וחמשה חומשי התורה, לומר קיים זה מה שכתוב בזה. האוהל הקדוש היה ידוע בכל האיזור כמסוגל לישועות, ורבים מיהודי העיר היו מגיעים שמה לשטוח את מצוקותיהם ולשפוך צקון רחשם.

תמונות האוהל מבחוץ. מימין תמונה שצולמה לפני השואה, משמאל תמונה מהשנים האחרונות

ואלו הדברים אשר נחקקו לדורות על מצבת האבן:

משה איש אלקים, רבן של כל ישראל
דבריו בשמים רושמים, כעמוד סגור מיכאל
ישועות פעל לעם אל.
יצאה נשמתו בקדושה, וכביאתו יציאתו בפרישה
סוד גדלו תמיד הצניע, פעולת צדקתו בלי להודיע
משיח ד' נתמשכן בעונינו, שימליץ יושר וטוב בעדינו
הרחמן הוא יגדור פרצותינו
ה"ה אדמו"ר ההצה"ק המפורסים מוה"ר
מרדכי יוסף משה
בן אדמו"ר ההצה"ק המפורסים
מוה"ר יואל זצל"ה
מסאליצא
נפטר ביום י"א סיון תרפ"ט

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בבחרותו בתפילה על הציון הקדוש

תמונת המציבה

תורת משה

רבינו הניח אחריו כתבים רבים באגדה ובחסידות, אך רק קונטרס קטן על פרשיות חומש בראשית נמצא בידינו ונדפס על הסדר בספר אור גנוז מבנו מוהר"ש משאץ לונדון. את המחברת על סדר בראשית מסיים רבינו בשורות אלו:

מרומם ומשובח הוא אדוננו האל, אשר נתן את התורה לעמו ישראל, ראשית בבראשית אמרתי לדבר, והתחלתי בו לחבר חיבור, דברי יערב לפני אדון כל, ויתן לי אומץ וכח כי הוא כל יכול, כאשר זיכני לסיים ספר בראשית ברא, באמירה זכה צחה וברורה, יזכני כן ה' להתחיל ספר ואלה שמות, בדברי אמת וסברות ישרות, אכי"ר.

בכתבי בנו רבי שלום נזכרים עוד אחדים מאמרותיו הטהורים, גם חתנו חביבו רבינו מוהרחה"ד היה מוסר בשמו דיבורים קדושים. אף בספר אהל קדושים לחתנו הרה"צ מטשחויב נדפסו דברי תורה ששמע מפיו. לפנינו יוצגו ד"ת שהובאו משמו בכתבי בנו מוהר"ש שלא על הסדר.

התחיל רוח ה' לפעמך

'ונהירא זה קרוב למ' שנה, אחר החתונה שלי וישבתי וחשבתי מה יהיה תכליתי בתורה ובעבודה והתחלתי לבכות בחדרי וכתבתי תיכף מכתב ברגשות לבבי לאבי הה"צ ז"ל, והשיב לי בזה"ל 'נהנתי כי התחיל רוח ד' לפעמך'...' (בנו רבי שלום באגרת לבנו רבי ישראל יעקב, אגרות שלום אגרת רא)

דרך לעבודת ה' מסימני טהרה

שמעתי מאבי הה"צ המפורסם וכו' הר' משה שליט"א מעיר סאליצא מדינת ראמעניען זה כשלושים שנה, שאמר בטעמו על סימני טהרה מעופות ובהמות הוא לרמז על מדות טובות, אצבע יתירה הכוונה יד פתוח להעניק לעניים, קרקבן נקלף הכוונה לקדש עצמו במות רלו בענייני מאכל ולאכול רק לקיומו ולא במותרות חלילה, והרחיב הדיבור בזה אבי שליט"א. (אור גנוז שבועות)

ובמקום אחר כתב: נהירנא כד הוינא טליא אמר לי אאמו"ר הה"צ המפורסם וכו' הר' מרדכי יוסף משה ז"ל רמזים נאים על הסימני טהרה ממינים הטהורים שהרשה ית' ויתעלה לנו לאכול. והבהמה היא הגסה שבברואים, והאדמה הגסה שביסודות, לכן הסימן טהרה מפרסת פרסה ושוסעת שסע, שעמידתה הגסה על האדמה הגסה לא יהיה משלימות סחור סחור כהסוס והחמור שטמאים הם, רק נפסק הגסות שוסעת שסע. והמעלה גרה רומז על הסתפקות באכילה ושתיה, כי כן תנאי הנוטר וכו'.

ענין מים שלנו יובן רק עפ"י סוד

נהירנא כד הוינא טליא אמר לי אבא מארי הה"צ מהר"מ זצ"ל קודם פסח בלומדו או"ח סי' תנ"ה ענין מים שלנו, ואמר לי שזה הענין רק עפ"י סוד יבוא הכל על נכון, כמ"ש הרדב"ז ז"ל בעניני מצה שע"כ אנחנו צריכים למארי קבלה בזה הענין. (דעת שלום ח"א עמ' סב)

אגרות ומכתבים

לאחיו רבי מאיר בענין מקל הירושה ועוד עניינים

ב"ה יום ב'

שלום וי"ר וכט"ס לכבוד אחי הרה"צ המפורסים כו' כו', כקש"ת מו"ה מאיר שליט"א.

תלי"ת אתנו החיים והשלום, הנה הייתי בשאטץ ומאוד רציתי להתראות עמך אך מסתמא מאת ד' היתה זאת, יעזור לנו השי"ת להתראות תמיד זע"ז בפנים שוחקות ומתוך נחת והרחבה אכיה"ר.

אחי הנה מאוד הי' לי יסורים וע"נ מדברי הד"ר בוידור כאשר תספר לך בתך הרבנית מרת שלאמציא תחי' וכן אמר פאליצור בחזרתה משאטץ, ומגודל פחדונו נסעה ז' הרבנית תחי' עם בתו ליאססע לד"ר אחד גדול ביזשאן שמו ואתמול השגתי טע"ג מז' תחי' שב"ה הכל טוב, יעזור השי"ת שיהי' תמיד אך טוב סלה.

הנה השגתי אתמול החתיכת כסף ממטה אבותינו מפאדאלי, אך אין זה שחשבתי, והנה אזכירך איך שהי' הנה על המטה מלמעלה הי' כמין כובע של כסף ואח"כ למטה ממנו מעט הי' ג"כ טבעת כמו רייפיל ג"כ מכסף, והי' ההשואה בינינו בעת החלוקה שאנחנו הזכרים נחלוק את הכובע כסף שלמעלה על ג' חלקים והטבעת שלמטה יחלקו על ב' חלקים אחד לאחותינו הרבנית מהאמאר וחלק אחד לאחותינו מ' מלכה.

...

אודיעך כי הבאתי לך 1 דאלאר מבאטושאן ונתתיו לבנך הר"ר משה ליב, אם השבת תשובה לאמעריקא ע"ז.

תל"מ רק חיים ושלוש.

אחיך הק' משה בהרה"צ זללה"ה

בקשה בעבור בן אחיו רבי יעקב משאץ^{פב}

ב"ה יום ד' נשא את ראש שנת תרפ"א

ישאו הרים שלום וכט"ס א"כ האי גברא רבה ויקירא הרב הגדול כליל המדעים חכם הכולל ומוכתר בנימוסין כש"ת מו"ה יעקב יצחק נ"י מכונה ... איתן מושבו בק"ק ... הבירה.

אחדשה"ט הנני בזה לבקשו ולהתחנן מלפניו עבור בן אחי הגדול המנוח ה"ה הרב הקדוש המפורסם אור המאיר זללה"ה מנוחתו כבוד בשאץ.

והנה בנו הממלא מקומו המוכ"ז נחוץ מאוד לטובתו ליתן לו הודעה והורמנא בתור רב בביהמ"ד שלו בשאץ הנחוץ לו מטעם הידוע.

ובאמת הוא ראוי להיות אפילו רב דמתא ג"כ, ויען כי רב ורבי במדינה הזאת אין זיווגם עולה יפה ורק רב לחוד ורבי לחוד לא ראי זה כראי זה, ע"כ אינו מבקש רק רב של ביהמ"ד שלו למען הציל אותו מיד הצבא לימים לא יבואו וד"ל.

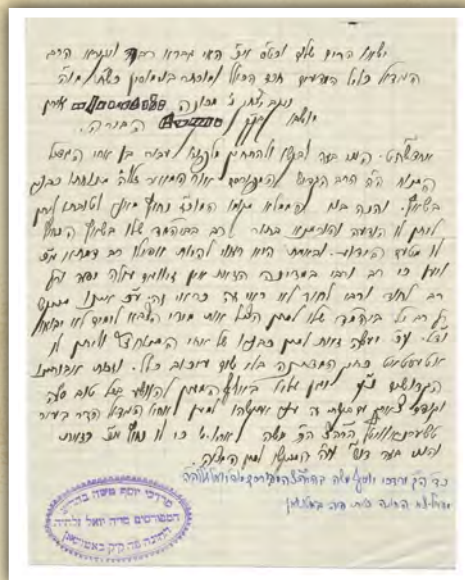
פב. נעתקו מצילום כתי"ק המצויים אצל הצאצאים.

ע"כ יעשה זאת למען כבודו של אחי המנוח ז"ל וליתן לו אטעסטאט [- תעודה] חק המדינה בלי שום עיכוב כלל.

וזכות אבותינו הקדושים נ"ע יגן עליו באלף המגן להוושע בכל טוב סלה.
וקודם צאתי עם בקשתי זה עוד אבקשהו למען אחיו הגדול הדר בעיר
טשערנאוויץ הרה"צ הר' משה ארי' נ"י כי לו נחוץ מכ' כזאת.
והנני בזה דו"ש [...] המבקשו למען המצוה.

כ"ד הק' מרדכי יוסף משה בהרה"צ המפורסם מו"ה יואל זללה"ה

מסאליצא החונה כעת פה באטושאן

מזל טוב לגיסתו אלמנת אחיו מאיר

ב"ה יום ה' פ' במדבר

א"כ גיסי הרבנית הצנועה והחסודה כו' מרת וויטא תחי' עם כב"ב
שיחי'.

הנה אתמול השגתי מכתבכם מההתקשרות שבאתם בקשר החיתון עם בתכם חי' תחי' עם החתן המופלג מר נפתלי יחי', מאוד נהניתי מזה.

והנני לברך אתכם ואת הכלה ואת כל ב"ב שיחי', יה"ר שיעזור לכם השי"ת שיהי' בשעה טובה ומוצלחת במלוא חפנים נחת ותזכו לראות מהזוג דור ישרים ומבורך, ותזכו לגמור הנישואין בזמנה בהרחבה גדולה בלי שום מניעה והשי"ת יזמין לכם כל צרכיכם בהרחבה גדולה. ויקויים בכם מה דאיתא בספר אור לשמים וז"ל כשאדם עושה נישואין לבנו, אזי פותחין לו מן השמים אוצר ומשם בא לו כל צרכו ופרנסתו ופרנסת אנשי ביתו ויה"ר שיהי' גם לכם כן.

כ"ד המברכה בכל טוב.

הק' מרדכי יוסף משה בהרה"צ המפורסם מו"ה יואל זללה"ה

מכתב עידוד ותמיכה ליסוד מושבות בארה"ק על יסודי

התורה והיראה^{פג}

בינותי בספר ואחזה את כל הבאים עה"ח, והנה כולם פה אחד יעידון ויגידון על הרעיון הנשגב הלז כי יסודתו בקודש ויתנו ידם להחזיק במעוזו. לכן אף ידי תכון עמהם לקחת חבל בהמצוה כי רבה להחזיק במעוז ישוב ארץ החיים לקחת אקציען [- מניות] שנים, וממני יראו ויעשו כל אשר נגע עד לבו אהבת ציון וירושלים, ומשכורתם כפל מצור ישראל לחזות בבנין אריאל וביאת הגואל ב"ב בהוסד אפריון וכונן ארמון על תלו ומעוזו.

המדבר בצדקה לאהבת ארץ הצבי.

מרדכי יוסף משה בהרב הצדיק המפורסם מו"ה יואל זללה"ה החונה פ"ק

סאליצע

זרעו לברכה

רבינו נתברך בצאצאים רבים, ויש המוסרים ששבעה עשר היה מספרם. גדולים היו בתורה ומופלאים במעשים טובים, אדירי כשרון היו ומעוטרים במידות טובות. בשורות אלו נציב נר זכרון לענקי רוח אלו אשר מהם כאלו שלא נותר מהם שריד ופליט רח"ל. יהיו הדברים לזכרונם ולעילוי נשמתם.^{פד}

בנו בכורו רבי שלום משאץ - לונדון זצוק"ל

נולד לאביו ביום י"ז כסלו תרל"ח בעת שבת אביו בעיר וויבראניווקא, ונקרא שמו בישראל שלום ע"ש זקינו הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע. אודות שם זה סיפר חתנו וגיסו הרה"צ ר' יואל משאץ מונטריאול זצ"ל, כי טרם לידתו קראה הרבנית מרים חיה ע"ה לב' כלותיה אשת הרה"ק ר' מאיר משאץ זי"ע ואשת הרה"ק מוהרמ"ם מסוליצא זי"ע וסיפרה להם שאביה בא בחלום ובישרה שהבכורה עתידה לילד בת והצעירה תלד בן. לבת יקראו שלאמצא ע"ש אמה - א"ח הרה"ק מפרמישלאן, ולבן יקראו שלום ע"ש הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע וכשיגיעו לפרקם ישתדכו ביניהם, והרבנית חיה'לע אף התחייבה לתת קעסט לזוג. וכן

פד. על חתני רבינו נמנים גם מרן אדמו"ר מוהרחה"ד זי"ע שלא הארכנו עתה בתולדותיו הידועים וכבר נדפסו כמה פעמים, כ"כ על חתנו הגה"צ ר' יעקב ישראל וישרון מסאסרעגן זצוק"ל הי"ד, שתולדותיו נדפסו בארוכה בראש הספר מנהגי מהרי"ו, וכן על חתנו הרה"צ ר' אביש קנר מטשחויב זצ"ל, שאף תולדותיו נדפסו בארוכה בספר אוהל קדושים החדש, לא הבאנו שום חומר נוסף, וכל הדורש תולדותם יפנה למקומות המנויים.

היה ב"ז כסלו תרל"ח נולד לרבי משה'לע בנו בכורו וקרא שמו שלום, וכעבור ג' חודשים ביום ח' ניסן נולדה בת לאחיו הגדול רבי מאיר'ל וקרא שמה שלאמצא.^{פה} בימי נעוריו עוד זכה רבי שלום להכיר את זקינו הרה"ק ר' יואל משאץ זי"ע ואף קיבל ממנו 'זאלץ מעסטל' כדורון דרשה בעת שהתחיל ללמוד חומש.^{פו}

תמונת הזאלץ מעסטל שקיבל מזקינו רבי יואל משאץ

את תחילת קניינו בדברי תורה רכש אצל אביו הגדול שלמדו חכמה ויראה, ובצילו עלה ונתעלה.

כבר מימי נעוריו ראו עליו גינוני קדושה ופרישות, כראוי לבן קדושים כמוותו. סיפר בן אחותו **מרן אדמו"ר ז"ל** שבילדותו אירע פעם כששב מבית תלמודו לביתו, והבחין בכמה נשים העומדות על פתח הבית, וברוב קדושתו לא רצה להיתקל בהם. על כן לא נכנס בדרך המלך, אלא נכנס לחצר - שבאותה העת רעו

פה. דרכי שלום עמ' ד.

פו. באגרות שלום עמ' ערה במכתב לכלתו – אלמנת בנו ר' ישראל יעקב ולבנה הוא הרה"צ ר' משה יוסף שליט"א כותב כך: 'שלחתי עם בתי הרבנית ת', ה'זאלץ מעסטל' מתנה דרשה גישאנק, לנכדי היקר יוסלי יחי', מה שנתן לי ד"ג זקני הה"צ ה"ר יואל ז"ל משאץ בעת שאני התחלתי ללמוד חומש, ב"ה דור דור ודורשיו...

שם בהמות גסות, ומשם נכנס הביתה דרך החלון. אמו הצדקנית הבחינה בדבר ושאלה אותו בתמהון - וכי לא חששת ששור מסוכן יקח אותך על קרניו?!... ענה הילד בתום וטוהר - בטחתי בזכות זקיני אשר שמו נקרא עלי כי לא יאונה לי כל רע!...^{פז}

בשנת תרנ"ז בהיותו כבן י"ט שנה נשא את הרבנית שלאמצא בת דודו הרה"ק ר' מאיר משאץ זי"ע ועבר להתגורר בעיר שאץ, שם היה סמוך על שולחן חותנו ועל שולחן זקנתו הרבנית משאץ ע"ה שחיבה אותו עד למאוד. בשנים אלו ישב בהתמדה רבה על התורה ועל העבודה, ואחר כמה שנים נסע לעשות שימוש אצל הגאון המהרש"ם מברעזאן זצ"ל שנתן לו הורמא דמלכא. בהיותו בעיר ברעזאן התאכסן בבית דודו הרה"ק ר' ליבוש מבערזאן זצוק"ל וקיבל ממנו רבות, לימים העיד בעצמו שאת המפתח הגדול בחכמת האמת קיבל ממנו.^{פח}

בשנת תרס"ג^{פט} נתקבל לכהן כרב אב"ד בעיר שאץ, שם עמד בפרץ ועמד על כשרות המקוואות, השחיטה, וחינוך הילדים. משפרצה מלחמת העולם הראשונה נמלט לעיר וויען ביחד עם חותנו הרה"ק ר' מאיר'ל. לאחר המלחמה חזר לשאץ, אך העזובה הרוחנית היתה רבה עד מאוד, לכן גמר אומר לעזוב את העיר. אז עבר להתגורר בעיר טארנא שבגליציה למשך שנה ומחצה. בשנת תר"פ עבר להתגורר בעיר קעלן שבגרמניה, שם היה קיבוץ נכבד של יראי ה' חסידים ואנשי מעשה.

בשנת תרפ"ז היגר ללונדון, שם ישב עד יומו האחרון. משהגיע לשם החל לעמוד על משמרת היהדות, והיה לוחם מלחמת הקודש ללא חת ופחד מאף אחד. יסד שם בלונדון בתי חינוך וישב כל ימיו על התורה ועל העבודה. חייו היו מלאים ביסורים בפטירת זוגתו על פניו וכמעט כל ילדיו, אולם הוא זצ"ל שם בתורת ה' חפצו והוא היתה שעשועיו יומם ולילה.

פז. דרכי שלום עמ' ה.

פח. שם עמ' ח.

פט. בדרכי שלום עמ' ט ובהערה יח שם, נבוכו בענין שנת התמנותו לכהן ברבנות העיר שאץ, אולם בספר אהלי שם (פינסק תרע"ב) כתוב בפירוש שנתמנה לרב בשנת תרס"ג.

בשנת תש"ז הגיע לביקור בארץ ישראל להקביל את פני רבו הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, אליו היה דבוק בלב ונפש. בימי שהותו בארץ הקודש היה יוצא ובא בבתיהם של רבים מגדולי ישראל שהעריכוהו מאוד. בראותו את עקירת הדת בקיבוצים ובמושבים השונים, ירד ונסע בעצמו לכמה מהם ויזעק זעקה גדולה ומרה על השמד הנורא המתחולל, ואכן בדבריו היוצאים מן הלב הצליח לפלס מסילות ללבבות רבים ופעל שם גדולות ונצורות.

בכל שנותיו היה קשור במיוחד עם גיסו מרן אדמו"ר רבי חנוך העניך דוב זי"ע, בשנת תרפ"ט לאחר הסתלקות אביו הרבי מסוליצא, פעל בכל כוחו להושיב את חתנו – הוא רבינו זי"ע על כסאו, באמרו שרק הוא ידע להלך כנגד רוחם של כל אחד ואחד מהקשורים לאביו. באותה ההזדמנות אף ויתר על כל הירושות מבית אביו, ואמר שדברים אלו שייכים לרבי – ורבי העניך הוא הרבי!...

ביום כ"ב טבת תשי"ח הסתלק לבית עולמו ומנו"כ בביה"ח הענפילד שבלונדון. בצואתו כתב כי מי שיקבל על עצמו קבלה אמיתית להיטיב את דרכיו, ילך אל אבותיו הקדושים שיעוררו עליו רחמים, ואכן מאז נעשה מקום מנוחתו למקום מסוגל לישועות, ואלפים ראו שם מופתים גלויים.

מהמון כתביו נדפסו אחר פטירתו הספרים אור גנוז עה"ת ומאמרים, דעת שלום על ברייתא דפרק שירה, דעת שלום הגהות על שו"ע ורמב"ם, אגרותיו המאלפות נקבצו לאחרונה בספר מיוחד בשם אגרות שלום.

רבי חיים יואל מסאמבור זצוק"ל הי"ד

נולד בשנת תרמ"ח ונקרא על שם זקניו רבי חיים מסאטינוב ורבי יואל משאץ. היה בעל כשרון בצורה יוצאת דופן, בעל מוח פורה, ולב מבין ומשכיל. חבר נאמן ובן גיל היה להגאון האדיר רבי מאיר שפירא – בן העיר שאץ ולימים ריש מתיבתא דיח"ל.

בשנת תרס"ג בהיותם כבני חמיסר בלבד כבר פירסמו קול קורא בעיתון מחזיקי הדת לחיזוק התורה בקרב צעירי הצאן – בחורי החמד, וכדברים האלה כתבו שם:

בתמונה הימנית: מימין לשמאל: ר' יעקב משאן – חיפה, עומד: ר' יחיאל מיכל
מהורדענקא, ר' חיים יואל מסאמבור
בתמונה השמאלית: בחגיגה בשיבת חכמי לובלין בשנת תרח"צ. לשמאלו אחיו
ר"מ מהורדענקא, ואחריו בן אחיהם ר' ישראל יעקב

שמח לבנו ותעלזנה כליותינו, בראותינו כי נתעוררו בחורי חמד
מחובשי בית המדרש להרים קרן התורה ולהאדירה בעתים הללו
אשר כבוד התורה ירד עשר ממעלות אחורנית, ואין מי יעמוד
בפרץ לגדור גדירה לאמר למשחיתים הרפו ידיכם עד פה תבוא ולא
תוסיף לנפול עוד. ורבים מנערי ב"י אשר לבבם פונה למטרה מטרת
החיים חיי חופש בלי עול דתי, וכשועלים בחרבות עושים אגודות
לנתק מוסרות ולקולם יתאספו כל קל וכופר. אבל אנחנו אהה אין
מי יפנה לעזרה איש לדרכו יפנו איה קול התורה אשר נשמע תמיד
בבית המדרש? בודד נשארנו כתורן בראש ההר, יתומים היינו ואין
אב, ובפרט בארצנו ארץ בוקאווינא. לכן מה מאוד הוטב בעינינו
הרעיון לקבץ נפזרים לנקודה אחת לעורר רגשי לבנו לפתח כוחותינו
וקנאת סופרים תרבה חכמה, ופלפול חברים הוא אחד ממ"ח דברים
שהתורה נקנית בהם, שהתורה היתה גברת, כל רב בעיר גדולה היה
לו תואר אב"ד ור"מ – ריש מתיבתא, ובדורינו לבנות ישיבה אחת
אין הקומץ משביע כי ראשי הקהל יפזרו כסף העדה לדברים היותר

נחוצים כמו לבנות היכלות כתבנית בתי העמים מטיף וקוהר וגוהר, ולהעניק כסף לנערים בבתי גימאנזיום וכדומה ומאין יוכלו להחזיק ישיבה אחת עכ"פ בכל ארץ גאליציא. לכן נישא לבבינו אל כפים זה מ"ע אשר נוסד לזה, שם נדבר איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע.

אתם בחורי חמד די בכל אתר ואתר, שמעו נא את אשר עלה על רעיוני ולחבר את דברי נעים זמירות ישראל אשר אמר 'חשתי ולא התמהמתי לשמור מצוותיך, חבלי רשעים עודנו תורתך לא שכחתי, חצות לילה אקום להודות לך, חבר אני וכו', ולכאורה לא קרב זה אל זה, אבל כוונתו חשתי לשמור מצוותיך הגם כי חבלי רשעים עודנו תורתך לא שכחתי, אכן חצות לילה אקום יען כי חבר אני לכל אשר יראוך, ובערכם הנני להעריך את עצמי ולכן חצות לילה אקום. וכן אמר יעקב אע"ה ושבתי בשלום אל בית אבי ופירש"י שלא אלמוד מדרכי לבן, כלומר להעריך עצמו נגדו רק בשלום אל בית אבי אחשב.

הנה כי כן פעולה רבה יוצא מהתחברות ליראי ה', ולספר בשבח יקר תפארת הרעיון תקצר היריעה, אף נלאו שפתי להביע וכבר דיברו בו רבים במ"ע המחז"ה, וכבר רבים ושלמים מחכים ומצפים בכליון עינים להוציא הדבר לפועל. ובאנו איפוא בזה להסכים לדברי פי חכם חן בן הרה"ג מפרוביזנא שליט"א אשר נאמרו במ"ע גליון 7 כי אם נחכה לאסיפה מתי יהיה האות הזה, ע"כ מוטל לבחור מורם מעם בעיר הבירה אשר אליו נפנה בחידושי תורתנו ולכל בני ישראל יהי' אור.

לפרט מהרו והבא אלינו הברכה, פה עיר שאטץ אשר במדינת בוקאווינא

הק' מאיר נכד הה"ג האבד"ק מאניסטרזיסקא בעהמ"ח ספר
מנחת ש"י

הק' יואל בהה"צ ה"ר משה שליט"א נכד הה"צ אור עולם מהר"מ
מפרעמישלאן זי"ע

בשנת תרס"ו בהיותם בני שמונה עשרה בלבד התכתבו השנים ביניהם בחריפות עצומה בענייני חכמת התכונה ועיבור החודש, לימים הדפיס רבי מאיר שפירא את תשובתו הארוכה והנפלאה בספרו שו"ת אור המאיר סי' יג. בראש התשובה נכתב 'שוכט"ס לכבוד ידידי הרב הגדול בתורה וביראה בנש"ק מו"ה יואל שליט"א בעיר סוליצא יצ"ו במדינת רומניא'. בקרב בני המשפחה מסופר עוד כי רבי חיים יואל במוחו הפורה והבלתי נלאה, היה זה שיזם את רעיון הדף היומי והציעה לפני רבי מאיר שפירא שברבות הימים הביאה לפני בני ישראל.

ברגשי אהבה וידידות אניש ברכתי במו"ט לרעי יקירי היה החריף
ושנון זית רענן מר מאיר נ"י בן הרב הנגיד היחסן מוה"ר שמאי שפירא
נ"י מעיר שאטין לאפריונו בשמים.
הקי חיים יואל מאסקאוויטש בהחיצ שלישיא מסאליצא.

ברכת מז"ט מר' חיים יואל לרגל אירוסיו ר' מאיר שפירא
מחזיקי הדת י"ז אלול תרס"ו

תמונה נוספת מחגיגה ביח"ל, שני מימין

בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית אלטע לאה ע"ה בת הרה"ק ר' יהודא צבי יאלעס מסאמבור זי"ע. אחר פטירת חותנו נתמנה למלא את מקומו בעיר סאמבור ונהג נשיאותו ברמה, הלהיב את הלבבות בתורותיו המופלאות והיה נודע כאיש חסד נפלא, הצטיין מאוד במידת הכנסת אורחים.

בשמחה משפחתית, יושב לשמאלו של החתן

בתחילת מלחמת העולם השניה כאשר עברה העיר סאמבור לצד הרוסים, הגיעו הרבה פליטים מעבר השני של הגבול ומצאו להם מקום מקלט בחצירו. כאשר נכנסו הנאצים ימ"ש לעיר והתגברו הצרות רח"ל נהרו רבים לחצירו לקבל ממנו דברי חיזוק וניחומים.³

נעקה"ש בטרבלינקה ביום ב' מנחם אב תש"א עם זוגתו וארבעת ילדיו - מאיר, יהודא צבי, שרה יענטע, ופייגא הי"ד.

נשתמר תיאור מיוחד על ר' חיים יואל מזכרונות הר"ר שלמה ליבוביץ - ליש ע"ה מבאי בית רבוה"ק בתל אביב, שאביו ר' נחמן צבי ע"ה היה מחסידי רבי משה'לע מסוליצא זצוק"ל.

3. אור קדוש סאמבור עמ' רכט.

כך מספר ר' שלמה:

סבתא ע"ה חלתה פעם במחלה מסוימת, בנוסף לתלאות גופניות אחרות שעברו עליה. היא פנתה לרופא שטיפל בה בקביעות, אך זה לא מצא מזור למחלתה. בייאוושה, פנתה לרבי יואל הצדיק שעשה באותה תקופה בעירנו, ושטחה בפניו את מועקתה. רבי יואל רשם לה רצפט (מרשם) ובו ציין מהי התרופה הרצויה למחלה. התבקשתי כילד, לגשת לבית המרקחת ולהביא את התרופה.

הרוקח היה ערל ושימש בין היתר כיו"ר סניף המפלגה הקומוניסטית. כאשר הגשתי בפניו את המרשם, הוא נתקף בפרץ של זעם. 'מיהו האיש שמהין לרשום רצפטים ואין לו תואר רופא?' לא ידעתי אם האנטישמיות דיברה מגרונו באותה עת, או מדובר בסתם התפרצות של קנאה חולנית. נבהלתי וחטפתי מידו את המרשם ואצתי למעונו של הרופא הקבוע של זקנתי, כדי שזה יעתיק את התרופות על גבי נייר רשמי שלו.

הרופא חבש את משקפיו, התבונן במרשם, אחר שלף מהארון את ספר התרופות ועיין בהם. ואז ראיתיו מרים גבה, זוקף עיניו בפליאה ופיו מתעוות כעין מבע של השתוממות. 'איך לא עלה על דעתי, לתת לסבתך את התרופות הדרושות הללו, אכן צודק מי שרשם אותן, הן אינן מתנגשות כלל בתרופות הקבועות שלה ואכן ראויות ותואמות את מצבה! ממי קיבלת אותם? מי הרופא הדגול שקלע אל השערה?' מששחתי לו מהיכן המקור, הוא לא יכול היה שלא לשוב ולהביע את גודל תמיהתו והערכתו לאותו צדיק שרשם זאת.

ר' שלמה ממשיך בזכרונותיו:

כאמור, מקום מגוריו הקבוע של רבי יואל היה בסאמבור שבגליציה. משפרצה המלחמה, ביקש רבי יואל למהר ולשוב לעירו. אבי חשש לשלומי וביקש למנוע ממנו לעזוב את העיר. אבא שידלו וניסה לדבר על ליבו לבל יכנס ללוע הארי. הרבי שאל אותו: 'ומה יהיה

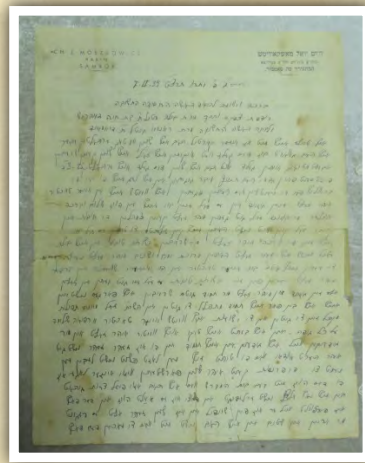
עם בני המשפחה שלי, אותם הותרתי בסאמבור? אבא הבטיח לו במענה, כי ידאג להביא לכאן את כולם ולאחד את המשפחה. 'אבל יש לי משפחה גדולה יותר, והם החסידים שלי, עליהם מה יהיה? איכה אשאירם כצאן בלא רועה דווקא בשעה קשה זו?' התעקש הרבי. אבא ראה כי תחנוניו לא נפלו על אוזן קשבת והחליט לנקוט בתחבולה. הוא שיחד את נהג האוטובוס שעליו עלה רבי יואל, ששם פעמיו לפולין, כי בעת שיגיע למעבר הגבול, יכבה את המנוע ויעמיד פנים כאילו אירעה בו תקלה. אחר יפתח את המנוע וינטרל בו את אחד החוטים, או אז ישוב 'לנסות' כביכול להתניע... כאשר רבי יואל יבחין, כי בדרכו הוערם מכשול מהותי שלא מאפשר לו להתקדם הלאה, יימלך בדעתו וישוב על עקבותיו, כך ייחל אבא...

מסתבר כי רבי יואל לא היה 'בטלן' ולא יכלו להוליכו שולל. כאשר התרחש ה'תקר' המכני, שמע את הנהג מכריז ברצינות מעושה, כי הנסיעה מתבטלת לאור התקלה הטכנית שהתגלתה בו. רבי יואל לא התעצל, ירד מהאוטובוס, פשט את הקפוטה לבל תטונף מהפיח

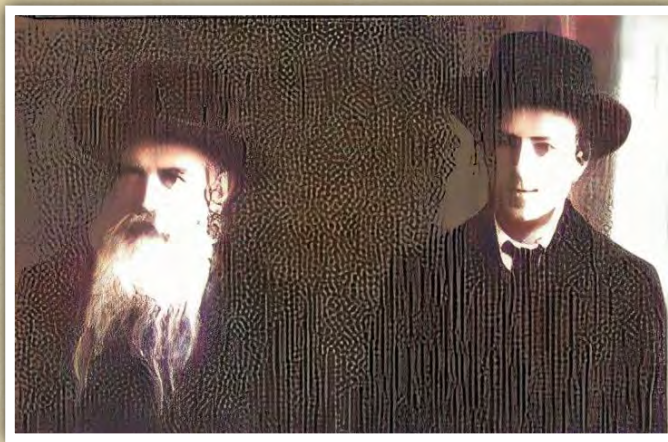

עם אחד מבניו הי"ד

והזוהמה, והורה לנהג לפתוח שוב את מכסה המנוע. רבי יואל הציץ בחטף, המהם קלות לעצמו ואז קרא בקול לאחד היהודים שהיו באוטובוס: 'תקרא לנהג ותגיד לו שיחבר בחזרה את הכבל שניתק כאן, אין צורך בטכנאי... אפשר לחברו ולצאת לדרך'. כאשר משמים רצו אחרת, אף אחד לא יוכל לבטל את הגזירה. בסופו של דבר רבי יואל נרצח בטרבלינקה עם כל משפחתו בב' באב תש"א.

מכתב ששלח רבינו לנדיבה בעם מרת בילא עטל ולבתה מ' רוני גיטל דיאמאנט

ר' יחיאל מיכל מהורדענקא בכחרותו, עם אביו הרה"ק מסוליצא

רבי יחיאל מיכל מהורדענקא זצוק"ל הי"ד

נולד בשנת תר"ן ונקרא ע"ש זקינו הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע. נשא את הרבנית הצ' חיה בת ש"ב הרה"צ ר' חיים לייפער מסטאניסלאוו זצ"ל הי"ד, מגזע הרה"ק רא"ל מפרמישלאן זי"ע.

בשנת תרפ"ז הוכתר כאדמו"ר בהורדענקא.

האחים הקדושים מהורדענקא [מימין] ומסאמבור [משמאל]

בכתבי הר"ר שלום זילברפרב ע"ה משנות בחרותו מביא מאמר נאה ששמע ממנו, 'שמעתי מדודי היקר הרה"ג הרי"מ שליט"א מהורדענקא, שאלתי אותו מדוע בפרשת שמע כתוב ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, ומפרש רש"י הק' יש אדם שגופו חביב עליו יותר מממונו לזה אמר בכל נפשך, ויש אדם שממונו חביב עליו יותר מגופו לזה אמר ובכל מאודך. ובפרשת והיה אם שמוע נכתב רק בכל לבבכם ובכל נפשכם, ולא כתוב ובכל מאודכם. ותירץ כי פרשת שמע נאמרה בלשון יחיד ויש יחיד שהוא ר"ל משוגע ואצלו הממון חשוב יותר, אבל בפרשת והיה אם שמוע שהוא לשון רבים, היכן מצאנו רבים שיהיו משוגעים כל כך שיהא ממונם חביב עליהם יותר מגופם'.

נסתלק מאפיסת כוחות בעת שהסתתר בבונקר בהורדענקא ביום כ"ו אלול תש"ב, וזוגתו עם ששת ילדיהם נשרפו באושוויץ הי"ד.

זכרונות הר"ר שלמה ליבוביץ ע"ה על ר' יחיאל מיכל מהורדענקא הי"ד:

רבי מעכיל מהורדונקא היה צעיר הבנים. באחד הימים, הגיע להתארח בביתנו ממקום מושבו בהורדונקא, כיוון שביקש להשתטח על קבר אביו זצ"ל ביום ההילולא. האדמו"ר תכנן לשבות בעירנו, ואנחנו ראינו לעצמנו כבוד על שנפלה בחלקנו הזכות לארחו. היה לנו בעיר בית מדרש 'חברת ש"ס' שכונה 'ר' יוסקע'ס בית מדרש'. גבאי בית המדרש היה יהודי למדן גדול בשם ר' יששכר פלר ז"ל, שכונה 'ר' יששכר הלמדן'. הקצבים ובעלי האטליזים בעירנו נהגו להזעיק את ר' יששכר לבית המטבחיים בכל עת שהתעוררה שאלת כשרות. ר' יששכר נהג לומר: 'בשביל להטריף או לפסול, צריך ללמוד. כדי להתיר או להכשיר יש גם צורך בידיעה ודעת'.

בבית מדרש זה התפללו רק מתנגדים לדרך החסידות. אבא פנה לר' יששכר וביקש ממנו להזמין את האורח החשוב רבי מעכיל להתפלל בבית הכנסת. הוא קיווה כי המתפללים יכבדו את האורח ובעת אמירת 'מי שברך' בשעת קריאת התורה, ירימו תרומה בעין יפה לטובתו. אולם ר' יששכר התנגד לכך, מחמת האוריינטציה של המתפללים. אבא בא אליו בהצעה חלופית. 'תן לו לדרוש בבית הכנסת בין קבלת שבת לתפילת ערבית', ביקש. מטרתו הייתה, כי לאחר שיתרשמו המתפללים מגאונותו של רבי מעכיל, הם בוודאי יאותו להוזיל מממונם לתמיכה באדמו"ר שהוא קודם כל תלמיד חכם...

הפעם, ר' יששכר ניאות לבקשה. הוא הכין את המתפללים לעובדה, כי אדמו"ר למדן מתעתד להשתתף בתפילות ולשאת בפניהם פלפול בליל שבת. המתפללים היו מרותקים ומתפעמים. רבי מעכיל, עקר הרים וטחנם זה בזה בסברה. באמצע השיעור, עצר לפתע רבי מעכיל ואמר: עד כאן! השיעור עלול להימשך ובני ביתכם ממתינות לכם בבית ועלולות לדאוג לכם, את המשך השיעור אמסור בעת ה'טיש' של גיסי (האדמו"ר מקוידינוב זצ"ל, שהתגורר כאמור בבוטושני) בו אשתתף. הייתה זו הפעם הראשונה

שהמתנגדים השתתפו בטיש חסידי. הם השתוקקו לשמוע את המשך השיעור ולא וויתרו.

בחצות הלילה נגמר הטיש. למחרת, בשעת קריאת התורה, בעת אמירת ה'מי שברך' של ה'עולה' הראשון, כשהגיע הגבאי לתיבות 'בעבור שייתן', הצהיר הלה על סכום כסף נכבד לטובת האדמו"ר. רבי מעכיל ניתר ממקומו והכריז: "בבקשה, רבותי, אנא במטותא מכם, אל נא..." הציבור נדהם. הם נאלצו לעשות לו מי שברך ללא כל תמורה כספית. במוצאי שבת סובב ר' יששכר עם אבא על פתח בתי המתפללים והללו פתחו את ליבם ואת כיסם. 'רבי כזה שיודע ללמוד, ראוי לתמיכה ראויה', הפטירו...

חתנו רבי צבי אריה לנדאו מאליק זצוק"ל

אביו היה הרה"ק ר' אלטר יוסף דוד מאליק זצוק"ל. בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית הצ' מרת מרים חיה ע"ה בת הרה"ק מוהרמ"ם מסוליצא זי"ע. בשנת תש"א נרצחו יחדיו בעיר לויצק - שם שימש באדמו"רות, עם שלושת מילדיהם מרדכי משה, שמואל, פיגא הי"ד.

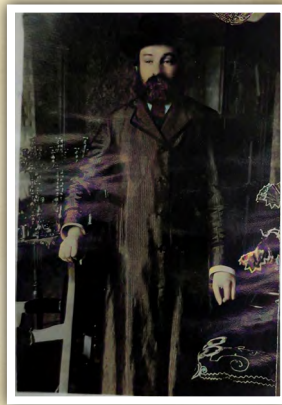
חובשי השטריימל מימין לשמאל: ר' צבי אריה, [במרכז] ר' חיים יואל מסאמבור, ר' אלטר יוסף דוד מאליק [אביו של ר' צבי אריה], ר' שמעון אבד"ק ברסטעטשקא [אחי רצ"א]

חתנו רבי זיידא מאיר שמעלנער זצ"ל^א

נולד לאביו הגאון רבי אהרן שמעלנער זצ"ל אב"ד נאוווריא ולאמו הצדקנית מרת אסתר מרים בת הרה"ק ר' אלכסנדר סנדר סאפרין מקומרנא זצוק"ל.

כבר מימי נעוריו נודע כבעל כשרונות נפלא ובהגיע לפרקו נשא את הרבנית באבטשע שיינדל ע"ה בת מוהרמ"ם מסוליציא זי"ע. בחלוף זמן מה הוכתר כרב העיר דורוהוי למלאות את מקום הרב ר' חיים טויבש שעבר לכהן בבוטושני, למלאות מקום אביו ר' שלום טויבש שנסתלק באותו תקופה.

לאחר הסתלקותו של הגאון ר' חיים טויבש חזר הגאון לבוטושני ונתמנה כאב"ד בביהכנ"ס הגדול ד'שוק חדש'. פרק חדש נפתח בחיי הגאון מעת בואו לכהן כרב בעיר בוטושני.

רבי זיידא מאיר שמעלנער

כך נכתב אודותיו בפנקס קהילת בוטושני:

הרב שמעלנער הנ"ל הצטיין בתור נואם שובה לבבות, בתור נעים זמירות והיה עובר תמיד לפני התיבה בביהכנ"ס הגדול בשוק חדש וביחוד בתור איש חסד רודף צדקה יודע בצערן של עניים והשתדל

^אצא. בפרקי תולדותיו נעזרנו מאוד במאמר מיוחד שפורסם אודותיו בגליון באר בשדה שטפנשט (כי תשא תש"פ).

בכל עוז להושיט יד עזרה לכל איש מצוק הוא היה עושה ומעשה באופן יוצא מן הכלל ותהי בעיניו לתת לעני אשר קרבו אליו מן המיצר את פרוטתו האחרונה, ובלתי דואג כלל לבני ביתו אשר כמעט תמיד סבלו מחסור אבל לא הסתפק בזה ובעת הצורך הי' פועל גם על מעריציו לפתוח את כיסם ולתת מכספם לדל ביד רחבה.

מפעם לפעם היה נוסע הגאון לחצרו של הרה"ק ר' אברהם מתתיהו משטפנשו זי"ע וחסה בצילו ובהיותו יושב על מדין כתב הרבה חידו"ת אשר חלקם התפרסמו בקובצים תורניים. היה מתכתב עם גדולי ישראל, בספר חיים של שלום להג"ר חיים טויבש מיאסי נדפסו שתי תשובות אליו, כשבראש תשובה אחת (ח"ב סימן נ"ו) כותב 'המופלא סמוך לאיש מתמיד ומצא כדי מדתו מובטחני בישראל יהיה הדרתו החרף המפואר יפה פר"ת בן של קדושים כמ"ה זיידא נ"י שמעלנער בהרב אבד"ק נאוואריא יצ"ו, לאחר שמתפלפל עימו מסיים הוא את התשובה יותר איך פנאי לנסך צלח ורכב ע"ד האמת תקוותי טובה ורעננה כי תצליח ותהי' משכיל בכל דרכיך וה' יהיה עמך'. בתשובה אחרת (ח"ב סימן קט"ו) כותב בראשו "פודה כהלכה יצו את הברכה לריכא בר ריכא כבוד הרב האברך חרף ובקי משנתו כעמר נקי עדיו לגדול ולתפארת גפן אדרת כש"מ מאיר יכונה זידא שמעלנער בהרב הגדול אב"ד דק"ק נאוואריא יצ"ו'.

ימי מגוריו בעיר בוטושני לא ארכו, כי במשך שנים רבות שררה מחלוקת בין אנשי העיר סביב משרת הרבנות העיר שכל אחת מינתה לעצמה רב משלה ורק לאחר שנפטרו שני הרבנים ביקשו ראשי הקהילה מהגאון למען השלום למנותו כרב יחיד בעיר, אולם הגאון התרחק ממנה ולא אבה לשמוע על כך.

זאת ועוד שביום ט"ז אייר התרע"ט נפטרה עליו אשת נעוריו, בהותירה אחריו שני יתומים רכים הערשיל ושלום, הלוויתה נערכה בבוטושני ובעלה הגאון הביע את כאבו ומפיו יצא כמו שבועה כי הוא ישמור אמונים לבניו היתומים ולא ישא אחרת תחתיה לעולמים. דברים אלו הרעידו את השומעים וכמה פעמים במשך ימי השבעה ביקש הימנו חותנו רביה"ק מסוליצא זי"ע כי יתיר את שבועתו בהיתר מנומק ואמר 'א אפגעהיטנער יונגרמאן מאכט נישט אזוי'. אולם הגאון לא

אבה בשום אופן לעבור על שבועותו, על כן עזב את העיר בוטושני ועבר להתגורר תקופה מסוימת בעיר בוקרסט.

בשנים תרפ"א - תרפ"ה היגר לארה"ב בגפו ושם התגורר כמה שנים, כעבור כמה שנים חזר לרומניה לתקופה קצרה ולקח עמו את שני ילדיו היתומים שהתגוררו במחיצת זקנים רביה"ק מסוליצא זי"ע.

מצבת הרבנית באבא שינדל ע"ה
באוהל אביה בבוטושני

עם שובו לניו יורק, עברה השמועה בכל העיר שצדיק בא לעיר כשרבים משחרים לפתחו להתברך מפיו והיו מוזילים לו ממון רב ובכך זכה לב' שולחנות. נודע כבעל חסד נפלא כשהוא מפזר סכומים אדירים לטובת הכלל.

באותה העת החליט לשלוח יד בעסקים אשר יניבו רווחים עצומים לפעליו ולמעשי הצדקה והחסד. אז קמו עליו כמה צרי עין שהלשינו בפני השלטונות בארה"ב והוא הושלך לכלא ונמסר לידי השופטים בארה"ב כאשר לפי הצפוי היו אמורים לדונו לעשר שנות ישיבה מאחורי מסגר ובריה אולם בנס הופחת העונש.

לאחר שיצא לחפשי נותר כערער בערבה ובסוף ימיו התגורר בבית אבות מקומי. גיסו הגדול אדמו"ר מוהרחה"ד זי"ע ששהה באמריקה בשנת תשי"ז לרגל נישואי בן אחותו כ"ק האדמו"ר מנאראל שליט"א, נסע לבקרו ובמשך זמן רב העלו זכרונות מבית חותנם.

ביום י"ט אדר תשכ"ג נלקח לבית עולמו זקן ושבע ימים, ונטמן בביה"ח מונטפיורי בניו יורק, על מציבתו נחרט כדלהלן:

פ"נ

האבן הזאת זרע קודש מצבתה
תזעק תחת ארגז תורה ומצוות מונחת
אם פה כבודו לכלימה ניתנה
לא עשה מאומה כי שמו אותו בבור
דיבר צדקות בפיו המפיק מרגליות
אל לב מעריציו ממאות ואלפים
מהם לקח מאות ואלפים אשר נדב ליבם
לחזק מוסדות התורה ולומדיה
ולכל הולך ומר נפש
ה"ה הרב הגאון הצדיק
מוה"ר זידא מאיר זצלה"ה
אבד"ק באטישאן
בן הרב הגאון הצדיק
מוה"ר אהרן שמעלנער זצ"ל
אבד"ק נאווריא
נכד הגה"ק רי"א ספרין זצ"ל מקאמארנא
חתן הגה"צ מוה"ר
ר' מרדכי יוסף משה מאסקאוויץ זצ"ל
מסאליצא
בן הרה"ק ר' יואל משאטץ זצ"ל
חתן הרה"ק רבינו מאירל זצ"ל
מפרעמישלאן
של"ח ביום ו' ערש"ק י"ט אדר
שנת תשכ"ג
ת.נ.צ.ב.ה

צער גידול בנים

ברבינו זצוק"ל נתקיים את אשר יאהב ה' יוכיח והרבה מצאצאיו נפטרו רח"ל על פניו. בבית החיים בעיר סוליץ קיימות עדיין שלש מצבות מילדי רבינו שנפטרו בדמי ימיהם. את הפרטים עליהם והתמונות קיבלנו מארכיון מוסדות שטפנשט – ב"ב, תודתנו מסורה להם מקרב לב.

מצבת בנו הבחור מאיר ז"ל כ"ט טבת תר"ע, בראש המצבה חקוקה צורת יד הקוטפת עלה רך, לרמז על פטירתו בעודו באיבו בקיצור ימים ושנים

מצבת בתו תמר ברכה ע"ה
א' אייר תרע"ג

מצבת בתו הבתולה יוכבד חנה
ה' טבת תר"ע

מתנה מיוחדת שקיבל כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע - ספר חן אהרן, לכבוד
יום ההולדת הט"ו - כ"ה סיון תרפ"ט מדודיו הגאונים הצדיקים זכר
צדיקים לברכה, עת שהו בעיר בוטושני אחר קומם מימי השבעה על
עטרת ראשם - אביהם זצוק"ל:

ב"ה לבן אחותינו היקר הנעלה כמר אהרן יחי' לאוישט"א

אנו כולנו דודים יחיו מביעים ברכתנו מז"ט לאריכות ימים
ושנים טובים והצלחה גדולה בלימודו ואביו ואמו יזכו לגדלו לתורה
ולחופה ולמע"ט.

ביום כ"ה סיון תרפ"ט ליום הולדת שלו לט"ו שנים לאוישט"א

דודו המברכו באויש"ט בתורה ויראה הק' חיים יואל בהה"צ זלה"ה

הק' אברהם אביש קאנער...

הק' יחיאל מיכל בלאאמו"ר זצ"ל הכ"מ

הק' צבי ארי' לנדוי בהה"צ מאליק

